

RUSYA'DA

KÜRDOLOJİ ÇALIŞMALARI

ST. PETERSBURG DEVLET ÜNİVERSİTESİ
ŞARKİYAT FAKÜLTESİ
KÜRDOLOJİ KÜTÜPHANESİ ENVANTERİ

SERKAN ACAR

-KaraM-

RUSYA'DA KÜRDOLOJİ ÇALIŞMALARI
ST. PETERSBURG DEVLET ÜNİVERSİTESİ
ŞARKİYAT FAKÜLTESİ
KÜRDOLOJİ KÜTÜPHANESİ ENVANTERİ

Serkan ACAR

KaraM Yayınları: 42

Yeniçağ Kitaplığı: 4

Rusya’da Kürdoloji Çalışmaları

St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi

Kürdoloji Kütüphanesi Envanteri

Serkan Acar

1. Baskı: Eylül 2026

Telif Hakları ©: KaraM 2026

Yayıncı Sertifika No: 78629

ISBN: 978-625-96090-9-6

Editör: O. Karatay

Düzeltilme: Sait Kaya

Dizgi: KaraM

Kapak: Ali Güler

Kapak Resmi: Ali Güler

-KaraM-

Karadeniz Araştırmaları Derneği

Kazım Dirik Mh. Gediz Cad. No:15/1 D:120

35100 Bornova - İzmir

0536 760 55 42

www.karam.org.tr

karam@karam.org.tr

karadenizarastirmalari@gmail.com

RUSYA'DA KÜRDOLÖJİ ÇALIŞMALARI

ST. PETERSBURG DEVLET ÜNİVERSİTESİ
ŞARKİYAT FAKÜLTESİ
KÜRDOLÖJİ KÜTÜPHANESİ ENVANTERİ

Serkan ACAR

-KaraM-

2026

SERKAN ACAR

1980 yılında Elazığ'da doğdu. İlk ve orta öğretimini doğduğu şehirdeki devlet okullarında tamamladı. 2000 yılında Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne girdi. Bir yıl İngilizce hazırlık okuduktan sonra 2005 yılında mezun oldu. 2006 yılında mezun olduğu bölümde asistan olarak göreve başladı. Aynı yıl Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nde yüksek lisans programını kazandı ve "Kâsım Hanlığı 1445-1681" başlıklı yüksek lisans tezini savunarak bilim uzmanı unvanını aldı. 2007 yılında aynı enstitüde doktora programına girdi. 2009 yılında Rusya Hükûmet bursunu birincilikle kazanarak, tez konusuyla ilgili araştırmalar yapmak üzere, bir yıl süreyle St. Petersburg, Moskova ve Kazan şehirlerinde çalıştı. 2011 yılında "Kazan Hanlığı 1437-1552" başlığını taşıyan tezini savunarak doktor payesini elde etti. 2015 yılında Genel Türk Tarihi doçenti oldu. Halen Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde çalışmaktadır. Türk-Tatar hanlıkları hakkında telif, Türk Dünyası'nın muhtelif dönemleriyle ilgili tercüme eserler kaleme alan Serkan Acar İngilizce, Rusça ve İtalyanca okuyabilmektedir. Telif, tercüme ve editoryal kitaplarının bazıları şöyledir:

- 1- *Kâsım Hanlığı 1445-1681*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2008.
- 2- William Edward David Allen, *Muhteşem Süleyman Zamanında Türk Dünyası*, Çev. Serkan Acar, Selenge Yayınları, İstanbul 2012.
- 3- Afanasiy Nikitin, *Üç Deniz Ötesine Seyahat*, TTK, Ankara 2013.
- 4- *Kazan Hanlığı-Moskova Knezliği Siyasi İlişkileri*, TTK, Ankara 2013.
- 5- Defterdar Seyfi Çelebi, *Türkistan ve Uzak Doğu Seyahatnamesi*, Haz. Serkan Acar, Selenge Yayınları, İstanbul 2014.
- 6- Heinrich von Staden, *Korkunç İvan Zamanında Rusya*, Haz. Serkan Acar-Gülşah Hasgüçmen, Selenge Yayınları, İstanbul 2016.
- 7- *Doğu Avrupa Türk Tarihi*, Edt. Osman Karatay-Serkan Acar, Kronik Kitap, İstanbul 2020.
- 8- Edward Hetzel Schafer, *Semerkand'ın Altın Şeftalileri & Göktürkler ve Uygurlar Döneminde Uluslararası Ticaret*, Çev. Serkan Acar, Selenge Yayınları, İstanbul 2020.
- 9- Joseph Arthur de Gobineau, *İnsan Irklarının Eşitsizliği*, Çev. Serkan Acar, Selenge Yayınları, İstanbul 2021.
- 10- *Zeki Velidi Togan & İlmî Hayatı-Eserleri-Siyasî Faaliyetleri-Hatıralar*, Edt. Serkan Acar, Kronik Kitap, İstanbul 2021.

1 Ağustos 2022 tarihinde yitirdiğimiz Ahsen Batur'un anısına...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	5
Kürdolojinin Doğuşu	9
Rusya İmparatorluğu'nda Kürdoloji	15
Sovyetler Birliği'nde Kürdoloji	21
Rusya Federasyonu'nda Kürdoloji	31
SONUÇ	35
KAYNAKÇA	39

TABLO VE GRAFİKLERİN LİSTESİ

1. Konularına Göre Kitap ve Makale Sayısı	43
2. Kürdoloji Alanında Yapılan Çalışmaların Dillere Göre Dağılımı	44
3. Rus Tarihinin Devirlerine Göre Yapılan Çalışmaların Dağılımı.....	45
4. Sovyet Liderlerin Yönetim Yıllarına Göre Yapılan Çalışma Sayısı.....	46

ENVANTER

A. Kürt Dilinde Marksist-Leninist Klasik Eserler	47
B. Kürtlerin Coğrafyası ve Etnografyası	49
C. Kürtlerin Tarihi	55
D. Kürt Dili ve Edebiyatı Tarihi İncelemelerinin Tarihi.....	93
E. Kürt Edebiyatı.....	97
F. Kürt Folkloru	117
G. Kürt Dili.....	129

Kavmiyet duygusunu aşıp ulus bilincine yükselemeyen
ve medeniyet yaratma kudretini haiz olmayan az
gelişmiş topluluklar, tarihin derinliklerinde kendilerine
ecdat yaratmak için çabalamaya mahkûmdurlar. Ancak
tarih ilmî, doğası gereği siyasetin müstefreşesi
olamayacağından bu çaba beyhudedir.

Serkan Acar

ÖNSÖZ

Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü'nde doktora öğrencisiyken, 2009 yılında Millî Eğitim Bakanlığı'nın Rusya Hükûmet Bursu'nu birincilikle kazanarak, yaklaşık olarak bir yıl boyunca St. Petersburg şehrinde araştırma yaptım. Sınavı dereceyle kazandığım için esasen Moskova'ya gönderilecektim fakat Rus klasiklerinin etkisinden olsa gerek ısrarla St. Petersburg'a gitmeyi istedim ve bunun için dört-beş ay beklemeyi göze aldım. Asli görevim doktora tez konum olan Kazan Hanlığı hakkında materyal toplamaktı. Mamafih Rusya İmparatorluğu'nun eski başkenti, şarkiyat ve hassaten Türkoloji çalışmaları için kışkırtıcı bir yerdi. Muazzam kütüphaneler, müzeler, arşivler, yazma eserler ve Çarlıktan müdevver emsalsiz bir şarkiyat mirasıyla yüz yüzeydim.

Bir taraftan Rusçamı geliştirmek için dil kursuna devam ederken diğer taraftan kütüphaneleri keşfediyordum. St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi'nin Çarlık döneminden kalan kütüphanesinde kapalı raf usûlü uygulanıyordu. Dolayısıyla kitapları doğrudan görmek ve temas etmek mümkün değildi. Dijital kataloglar ise bugün olduğu gibi o zaman da son derece ilkel ve iptidaî idi. Bu kütüphanenin eski ahşap kartotek sandıklarını karıştırmaya başladım. Sandıklar konularına göre tasnif edildiğinden, öncelikle Kırım Hanlığı hakkında yapılan çalışmaların künyelerini bir deftere kaydettim ve 2010 yılında Türkiye'de yayımladım¹.

Umûmî Türk tarihçisi olduğum için Türkolojinin bütün şubelerine ilgi duyuyordum. Fakat Türkiye Cumhuriyeti'nin güncel sorunlarıyla alâkalı olduğundan iki sandık hemen dikkatimi çekti: *Kürdoloji* ve *Ermeni Çalışmaları*. Rusya İmparatorluğu ile Sovyetler Birliği'nin akademik ve kültürel mirasının tematik olarak iç içe geçtiği bu sandıklardaki kartoteklerin fotoğraflarını çekmek istedimse de müsaade edilmedi. Ben de

¹ Serkan Acar, "St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi (Восточный Факультет) Kütüphanesinde Bulunan Kırım Tarihi ile İlgili Eserlerin Bibliyografyası", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. X, S. 2, 2010 Kış, s. 39-49.

yeni bir defter alarak öncelikle Kürdoloji alanında yapılan bütün çalışmaları satır satır elle, Kiril harfleriyle ve katalog numaralarını da ekleyerek kaydettim. Kütüphane görevlileri bunları neden not ettiğimi sorunca doktora yaptığımı söyledim. 25 Mayıs 2009 tarihinde tutmaya başladığım kayıtları bir hafta gibi kısa bir sürede tamamladım. Kürdoloji sandığındaki üç yüz otuz dört kitap ve makalenin künyesini çıkardım ancak Ermeni Çalışmaları'na dair yapılan neşriyatı kaydetmeme izin verilmedi. Tamamına teşmil etmek insafsızlık olur fakat Rus kütüphane görevlilerinin bu türden muhafazakâr tavırlarını bilenler bilirler.

Aradan geçen zaman dilimine rağmen bahse konu kütüphanedeki bu eserlerle ilgilenen veya bunlarla alâkalı bir yayın yapan kimseye tesadüf etmedim. Hâlbuki Rusya'daki Kürdoloji çalışmalarının özü itibarıyla Çarlık döneminde Osmanlı İmparatorluğu'nun, Sovyetler Birliği zamanında ise Türkiye'nin aleyhine şekillendirildiği aşikârdı. *İki asırdan fazla bir süredir bölge jeopolitiğini etkileyen emperyal bir projenin sözde ilmi ayağından ülkemizdeki akademik ve stratejik çevrelerin yeterince haberdar olmasını ne ile izah edebiliriz?* Bu soruya makul ve tutarlı bir cevap bulmakta güçlük çektiğimi ifade etmeliyim. Daha önce pek çok ilmi toplantıda dile getirdiğim üzere, Türkiye'de hâlâ müstakil bir *Sovyetoloji Enstitüsü*'nün kurulmamış olması izahtan varestedir.

Söz konusu kartoteklerin hem orijinal künyelerini hem de Türkçe tercümelerini içeren bu envanteri hazırlamamın temel sebeplerini şöyle sıralayabilirim:

- 1- Tarih boyunca Rusya'da yürütülen Kürdoloji çalışmalarından Türkiye'deki akademik, bürokratik ve stratejik mahfilleri haberdar etmek.
- 2- Özellikle Sovyetler Birliği devrinde Kürdoloji neşriyatının yaşadığı dramatik yükselişi ve günümüzde bu ilginin nasıl azalıp köreldiğini somut verilerle gözler önüne sermek.
- 3- Bin yıldır aynı coğrafyada kader birliği yapan, hısımlık bağlarıyla kenetlenen Türkler ile Kürtlerin arasını açmaya yönelik Rus emperyal politikalarının sözde bilimsel altyapısını ve dezenformasyon faaliyetlerini teşhir etmek.
- 4- Rusça veya Kiril alfabesi engeli nedeniyle Rusya'daki kaynaklara ulaşmakta zorlanan araştırmacılara, yer ve katalog numaralarını da barındıran işlevsel bir bibliyografya ve çalışma rehberi sunmak.

5- Çarlık ve Sovyet şarkiyat mekteplerinde Türkoloji ile Kürdoloji çalışmalarının tematik bakımdan nasıl iç içe şekillendiğini belgelendirerek Türk şarkiyatçılık tarihine metodolojik bir katkı sağlamak.

Konunun hassasiyeti malûm olduğundan siyasî polemiklere girmekten mümkün mertebe imtina ettim. Mafafih tarih ilminin temel ilkelerinden uzak, ideolojik kaygılarla ortaya atılan mesnetsiz iddialara merhum Ahsen Batur, biraz müstehzî (sarcastic) ama bir o kadar da bilimsel argümanlarla gereken cevabı daha önce vermişti². Hülâsa bu çalışma, siyasî tartışmaların değil, somut verilerin ve arşiv malzemesinin bir ürünüdür. Kaleme aldığım *Giriş* bölümünde Kürdolojinin doğuşuna, Rusya’daki tarihî gelişimine, Sovyetler Birliği devrindeki yükselişine ve günümüzdeki durumuna kısaca temas edilmiştir. Şüphesiz zikredilen bu meselelerin her biri müstakil ve derinlikli birer araştırma konusu olmayı sürdürmektedir.

Bu çalışma, Türk akademisine ciddi katkılar sunan, neşrettikleri *Karadeniz Araştırmaları* dergisinde doksanıncı sayıya ulaşan ve kırkın üzerinde kitap yayımlayan Karadeniz Araştırmaları Derneği (KaraM) bünyesinde yürütülen *St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi (Восточ-ный Факультет) Kürdoloji Bölümü’nün Tarihi ve Kütüphane Envanteri* başlıklı bilimsel araştırma projesinin bir çıktısıdır. Bahse konu projede araştırmacı olarak görev alan değerli doktora öğrencilerim Mustafa Kuzuoğlu ile Samet Burhan Çetin envanterin nüvesini oluşturmuş; kıymetli eşim Dr. Gülşah Hasgüçmen Acar ise metnin tashihlerini üstlenmiştir. Eserin telif kısmı ve kurgusu tamamen şahsıma aittir. Teknik meselelerde harcadıkları yoğun mesaiden ötürü adı geçen araştırmacılara, grafiklerin hazırlanmasına yardım eden Furkan Erkan’a ve Prof. Dr. Osman Karatay’ın şahsında Karadeniz Araştırmaları Derneği müntesiplerine içten şükranlarımı sunarım.

Serkan Acar
30 Ağustos 2026 / İzmir

² Ahsen Batur, *Kürdoloji Yalanları*, İstanbul 2011.

GİRİŞ

Batı dillerinde *Kurdology*, Rusçada ise *Kurdovedeniye* (Курдоведение) ya da *Kurdistika* (Курдистика) isimleriyle anılan; Kürtlerin tarihini, dilini, folklorunu ve sosyokültürel unsurlarını inceleyen disiplin, XVIII. yüzyılın sonlarına doğru Avrupa'da doğmuş, mamafih esas gelişimini Rusya'da göstermiştir. Bilindiği üzere Türkoloji, Sinoloji, Hindoloji gibi Doğu tetkikleri alanları da bu cümledendir ve hiç şüphe yok ki bahse konu disiplinler Batı tefekkürünün birer mahsulüdür. Kökeni kadim olsa da köhneleştiği için çağın gerisinde kalmış şark dünyasında bu tür bilim dallarının teşekkül edememesinin, hatta böyle bir ihtiyacın dahi hissedilmemesinin asıl sebebi; Doğu'nun, Batı medeniyetinin büyük bedeller ödeyerek kat ettiği Reform, Rönesans, Aydınlanma Çağı ve Sanayi Devrimi gibi tarihî merhalelerden geçmemiş olması ve asırlardır çıkamadığı meskenet bataklığına saplanıp kalmasıdır. Tabiatıyla bu durum Batı karşısında Doğu'yu pasif, edilgen ve savunmasız bir konuma oturtmuştur. Son yıllarda Uzak Doğu'da, önceleri Japonya'da ardından Çin ve Güney Kore'de görülen dinamizm ise başka bir dünyanın eşiğinde olduğumuza işaret etmektedir ancak Doğu'nun küresel ölçekte yeni bir kültürel hegemonya inşa edebilmesinin uzun zaman alacağı barizdir.

Kökeni Batı tefekkürüne dayanan bu Doğu tetkikleri disiplinleri, tarafsız ve soyut bir ilim merakının neticesinde değil, doğrudan doğruya büyük emperyalist devletlerin şark politikasının birer enstrümanı olarak neşvünema bulmuştur. Bilhassa Rusya İmparatorluğu, İngiltere ve Fransa gibi küresel aktörler; hâkimiyet sahalarını genişletmek, coğrafyayı tanımak ve bünyelerindeki veya nüfuz alanlarındaki etnik ve siyasî dinamikleri yönetmek amacıyla Kürdoloji tetkiklerini himaye etmişlerdir. Söz konusu devletlerin akademik kurumlara ayırdığı devasa bütçeler ve altyapı desteği, bu disiplini kısa sürede stratejik ve operasyonel bir uzmanlık alanına dönüştürmüştür. Böylelikle Batılı ve Rus şarkiyatçılar, sahadan derledikleri verileri linguistik, folklorik ve tarihî metinlere dönüştürerek devasa bir

külliyyat inşa etmiş ve Doğu hakkındaki bilgi üretim tekeli ellerine almışlardır.

Öte yandan, Kürdoloji birikiminin doğrudan muhatabı ve ana coğrafyası konumundaki Türkiye, cumhuriyetin kuruluşundan itibaren uzunca bir süre, belki de haklı olarak, bu alana kurumsal ve akademik düzeyde girmekten imtina etmiştir. Güvenlikçi kaygılar, üniter devlet yapısını koruma refleksi ve dönemin konjonktürel siyaset parametreleri sebebiyle bu saha akademik bir tetkik konusu olmaktan ziyade siyasî bir tehdit algısıyla değerlendirilmiştir. Türkiye'nin bu alandaki uzun süreli bekleyişi ve ketum tutumu, ironik bir biçimde bilgi üretiminin ve akademik otoritenin tamamen dış odakların, Avrupa merkezli enstitülerin yahut ideolojik güdümlü diaspora çevrelerinin inisiyatifine terk edilmesine yol açmıştır. Kendi coğrafyasına ve tarihî mirasına dair bilginin öznesi olmayı bırakıp nesnesi haline gelen Türkiye, bu pasif tutumu sebebiyle sahadaki bilgiyi işleme ve yönlendirme kabiliyetinden uzun süre mahrum kalmıştır.

Ancak son dönemde küresel ölçekte meydana gelen gelişmelerle buna bağlı zihniyet dönüşümü ve akademik açılımlar neticesinde bu savunmacı refleks kademeli olarak terk edilmeye başlanmıştır. Türkiye'nin Diyarbakır, Bingöl, Tunceli, Mardin, Van ve Muş gibi Doğu vilayetlerindeki üniversiteler bünyesinde lisans ve lisansüstü düzeyde Kürt Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile Yaşayan Diller Enstitüleri açılmıştır. Devlet eliyle ve akademik özerklik içerisinde yürütülen bu hamleler, sahadaki bilgi üretimini marjinal ve ideolojik odakların inisiyatifinden çıkararak yerli, ilmî ve metodolojik bir zemine çekmeyi hedeflemektedir. Sonuç itibarıyla Türkiye hâlihazırda kendi hinterlandındaki bu filolojik ve sosyokültürel birikimi doğrudan, tarafsız ve akademik usûllerle inceleme iradesini ortaya koyarak alandaki edilgen konumunu değiştirmeye karar vermiştir.

Şüphesiz günümüzde ulaşılan bu merhale, Kürdoloji disiplininin iki asrı aşan siyasî ve ideolojik safahatından bağımsız değerlendirilemez. Zira güncel gelişmeleri, Türkiye'nin hamlelerini ve Rusya sahasındaki tarihî kırılmaları doğru okuyabilmek; her şeyden önce bu disiplinin Batı tefekküründeki gelişim süreçlerini ve emperyalist siyasetin gölgesinde şekillenen ilk teşekkül devrini anlamaktan geçmektedir. Buradan hareketle, aşağıda zikredilen disiplinin tarihî köklerine inilerek

Kürdolojinin doğuşu, Batı akademisindeki ilk adımları, Rusya’daki tekâml ve bu sürecin arkasındaki temel dinamikler mercek altına alınacaktır.

KÜRDOLOJİNİN DOĞUŞU

Rönesans âlimlerinin izinden giderek yeryüzünde konuşulan ya da sırta kadem basmış bütün ölü dillerdeki metinleri tetkik etmeye ve bunları Batı dillerine çevirmeye çalışan mütecessis Aydınlanma Çağı düşünürlerinden başka bir de kendilerine göre ulvî ve uhrevî hedefleri olan son derece yetenekli ve sabırlı Hristiyan misyonerler vardı. Örneğin, 1787 yılında Roma'da *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* (Kutsal İnancı Yayma Cemiyeti)³ matbaasında basılan *Grammatica e Vocabolario della Lingua Kurda* (Kürt Dilinin Grameri ve Söz Varlığı) başlıklı ilk Kürtçe gramerini yazan İtalyan Dominiken Rahip Maurizio Garzoni (1734-1804) bunlardan biriydi. Zikrettiğimiz eserden dolayı bu İtalyan âlime *Padre della Curdologia* (Kürdolojinin Babası) unvanı verilmiş ve eseri Avrupa akademisinde belirli bir yankı uyandırmıştır.

Osmanlı idaresindeki Musul ve çevresinde on sekiz yıl boyunca Kürtlerin arasında yaşayan misyoner Rahip Garzoni'den başka yine aynı devirde Roma'da görev yapan İspanyol Cizvit misyoner ve filolog Lorenzo Hervás y Panduro (1735-1809) da bu bağlamda anılmaya değerdir. Bahse konu âlim, 1778-1787 yılları arasında telif ettiği *Idea dell'Universo* (Evren Düşüncesi) başlıklı XXII ciltlik devasa ansiklopedinin XVII ilâ XXI. ciltleri arasında kalan kitaplarda bilinen ulusların dillerinin, sayılarının, bölümlerinin ve sınıflarının kataloğunu hazırladı. Bu külliyyatın XVII. cildini teşkil eden *Catalogo delle Lingue Conosciute* (Bilinen Diller Kataloğu) adlı eserinde lisanları kökenlerine, gramer yapılarına ve akrabalıklarına göre tasnif etti. Hervás, dilleri sadece kelime benzerlikleri üzerinden değerlendirmekle kalmayıp, morfoloji ve sentakslarına göre karşılaştırma metodunu geliştirdi. Ayrıca lisanları, insanlık tarihinin ve göçlerinin en güvenilir belgesi olarak görüp, linguistik tetkikler yoluyla

³ Bu cemiyet ve faaliyetleri için bkz. Peter Guilday, "The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922)", *The Catholic Historical Review*, Vol. 6, No. 4 (Jan. 1921), s. 478-494.

halkların kökeninin izinin sürülebileceğini savundu⁴. Kürt dilini Farsçanın bir lehçesi olarak gören Hervás zikrettiğimiz İtalyanca eserinde şu dikkat çekici bilgilere yer vermiştir: “Daha önce bahsedilen Farsça lehçelerine ek olarak, içlerine giren birçok yabancı kelime nedeniyle birbirlerinden önemli ölçüde farklılık gösteren şu lehçeler de vardır:

I- *Bahtiyarîce*: *Heftleng* ile *Çharleng* adında iki kola ayrılan *Bahtiyarîler* tarafından konuşulur.

II- *Hazaraca*: Eskiden Baktriya’nın bir parçası olan İran’ın Esterâbâd eyaletinde yaşayan *Hazaralar* tarafından konuşulur.

III- *Kürtçe*: İran Kürdistanı’nda yaşayan *Kürtler* tarafından konuşulur. Bunların eski Keldanîlerden geldiğine inanılır; fakat dillerinde çok sayıda Arapça kelime bulunduğu için Araplardan türemiş olmaları daha muhtemel görünmektedir. Ayrıca Suriye’de hâlâ Türkçe konuşan *Kürtler* de vardır.

IV- *Deylemce*: Hazar Denizi’nin güneybatısındaki *Gilan* eyaletinde yaşayan *Deylemliler* tarafından konuşulur.

V- *Afganca*: Hindistan ve Özbek Tataristanı sınırındaki *Kandahar* eyaletinde yaşayan Afganlar veya *Afganîler* tarafından konuşulur”⁵.

Hervás’ın 1784 tarihli bu pasajı, tam da Garzoni’nin 1787’de Roma’da neşredebileceği gramerden üç yıl önce kaleme alınmıştır. Dolayısıyla bu metin, Garzoni öncesinde Roma’daki Cizvit şarkiyatçı çevrelerin Kürtçeyi ve Doğu dillerini nasıl kurguladığının en canlı kuramsal zemin belgesidir.

⁴ Arthur F. J. Remy, “Hervás y Panduro”, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. VII, Edt. Charles G. Herberman vd., New York 1910, s. 297-298.

⁵ Metnin orijinali şöyledir: Oltre gli annoverati dialetti della lingua Persiana si contano i seguenti, che non poco tra se differiscono a cagione delle moltissime voci forestiere in essi introdotte. Questi dialetti sono I- Il *Bactiario*, che parlasi da’ *Bactiarj* divisi in due rami detti *Eshlingi*, e *Tschabarlingi*. II- Il *Chazaro*, che si parla da’ *Chazari* nella provincia Persiana di Astrabad, che anticamente era parte della Bactriana. III- Il *Curdo*, che parlasi nel *Curdistàn* Persiano da’ *Curdi*, che credonsi originarj dagli antichi Caldei; ma sembrano esserlo piuttosto dagli Arabi, poichè il loro linguaggio abbonida di moltissime voci Arabiche. Vi sono ancora de’ *Curdi*, nella Siria, i quali parlano il Turco. IV- Il *Dilemita*, che parlasi da’ *Dilemithi* abitanti nella provincia di *Ghilan* al Sud-ovest del Mar Caspio. V- L’*Augano*, che parlasi dagli *Augani*, o *Augani* abitanti nella provincia di *Candahar* sulle frontiere dell’ *Indostan*, e della *Tartaria Usbeka*. Bkz. Don Lorenzo Hervás, *Catalogo delle Lingue Conosciute e Notizia della Loro Affinità, e Diversità*, Cesena 1784, s. 124-125.

Bu konuyla ilgili; “Kürdoloji Çalışmalarının Erken Tarihi (1787–1901)”⁶ başlıklı İngilizce bir makale kaleme alan Sacha Alsancakli, yukarıda tercümesini sunduğumuz İtalyanca metni bütüncül bir filolojik analize tâbi tutmak yerine, kendi teorik çerçevesine uyan kısımları seçip ayıklayarak aktarmıştır. Birinci el kaynağın sunduğu geniş coğrafi ve etnik bağlamı parçalayan bu indirgemeci tutum, okuyucunun metnin aslını görmesini engellemektedir. Nitekim Hervás’ın paragrafında açıkça yer alan ve bölge jeopolitiğini gözler önüne seren *Özbek Tataristanı* (Tartaria Usbeka) gibi kavramlar Türklüğü vurguladığı için makalede tamamen teğet geçilmiştir. Kaynak kullanımındaki bu şuurlu seçicilik, yok sayan ve unutturmaya çalışan yaklaşımın somut bir göstergesidir.

Eski seyyahlar bir kenara bırakılırsa Kürtler ve dilleri hakkında Batı’ya ilk bilgileri aktaran Garzoni ve Hervás gibi isimlerin Hristiyan misyoner ya da ruhban sınıfına mensup olduklarını unutmamak gerekir. Hâl böyle iken zikredilen kişilerin öncelikli arzularının kendi inançlarını yaymak olduğu açıktır. Ancak bu teşebbüsler, XVIII. yüzyılın sonlarına doğru ivme kazanan ve her türlü saha verisi toplama projesini teşvik eden yeni aydınlanmacı zihniyetin de ayrılmaz bir parçasıydı. Bu dönemde gerçekleştirilen ve Rusçada *ekspeditsiya* (экспедиция) olarak anılan bilimsel geziler, Türkistan ve Kafkasya’ya doğru hızla yayılan Çarlık idaresi tarafından doğrudan finanse edildi. Nitekim Kürt diline dair ilk örneklerin toplanıp basılı olarak yayımlanması da bu seferlerden birinde gerçekleşti. 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı’nın yaşandığı yıllarda düzenlenen Orenburg-Astarhan keşif seferleri serisi, Rusya İmparatorluk Bilimler Akademisi’nin himayesinde, Alman doğa bilimci ve etnograf Peter Simon Pallas (1741-1811) önderliğinde yürütüldü. Rusya’nın güney sınırlarını ve hinterlandını keşfetmeyi amaçlayan bu seferlerden üçü Orenburg, ikisi ise Astarhan taraflarına düzenlendi⁷.

Görüldüğü üzere Kürdolojinin doğuşu sadece bilimsel şarkiyatçılığa değil; emperyalist siyasete, dinî propagandaya ve ilmî tecessüse

⁶ Sacha Alsancakli, “The Early History of Kurdish Studies (1787–1901)”, *Die Welt des Islam*, 56 (2016), s. 61-65.

⁷ Bu seferlerin ayrıntıları için bkz. David Moon, “The Russian Academy of Sciences Expeditions to the Steppes in the Late Eighteenth Century”, *The Slavonic and East European Review*, January/April 2010, Vol. 88, No. 1/2, Personality and Place in Russian Culture (January/April 2010), s. 204-236.

dayanıyordu. Nitekim söz konusu disiplinin misyonerlik faaliyetleri, Aydınlanma devri veri toplama zihniyeti ve Rusya İmparatorluğu'nun emperyalist arzularla düzenlediği keşif gezileri gibi üç temel sacayağı üzerine oturduğunu söylemek mübalağa olmaz.

Osmanlı İmparatorluğu'na verdiği büyük zararlardan dolayı dönemin Türk bürokratlarının *lâine-i bî-dîn* (lanetli dinsiz kadın) dedikleri İmparatoriçe II. Yekaterina (1762-1796) gerçekten çağının sınırlarını zorlayan bir idareciydi ve her anlamda Rusya'ya önemli katkılar sağladı. Askerî ve siyasî kazançlarını ilmî ve felsefî başarılarla taçlandırmaya çalışan imparatoriçenin teşvikleriyle düzenlenen bu keşif gezilerine katılanlardan biri de Berlin ve Frankfurt'ta eğitim gören Baltık bölgesi Almanlarından botanikçi ve doğa bilimci Johann Anton Güldenstädt (1745-1781) idi. Genç yaşta hayatını kaybeden bu âlimin aydınlanma ruhuyla düzenlenen söz konusu gezilerde aldığı notlar vefatından sonra yukarıda ismini andığımız Pallas tarafından 1787 ve 1791 yıllarında iki cilt halinde *Reisen durch Russland und im Caucasischen Gebürge* (Rusya ve Kafkas Dağları Boyunca Seyahatler) başlığıyla Almanca neşredildi. Güldenstädt bu eserine Kürtleri *Terekeme Tatarlar* olarak kaydetmiş ve onlar hakkında şu bilgileri vermiştir: “Kurti, Kirti veya Kürtler; kalabalık ve çok yaygın bir Terekeme Tatar halkıdır. Bunlardan yaklaşık altı bin ailelik bir aşiret, Somkheti'nin güney sınırındaki Ararat Dağları'nda yaşar; kışın köylerde kalırlar, yazın ise dağlara çıkarlar. Bunlar, Somkheti bölgesindeki Tatarlarla aynı idarî yapıya, lisana ve dine sahip olup yalnızca bazen özgür, bazen Türk tebaası olmalarıyla, fakat asla Gürcü tebaası olmamalarıyla ayrılırlar. Kargaşa dönemlerinde bazen Somkheti Tatarlarıyla birleşirler ki bu durum onları Kartvel kralı için oldukça tehlikeli hâle getirir. Ve aralarında çok sayıda Ermeni de vardır”⁸.

⁸ Biz bu paragrafı adını andığımız eserin Rusça tercümesinden iktibas ettik: “Курти, кирти или курды, многочисленный и очень распространенный терекменский татарский народ, из которого одно племя, приблизительно 6000 семей, живет в Араратских горах, на южной границе Сомхетии, зимой в деревнях, летом же они идут в горы. Они имеют одинаковое с татарами Сомхетской области государственное устройство, язык и религию и отличаются только тем, что они то свободны, то являются турецкими подданными, но грузинскими [подданными] никогда. В беспокойные времена они объединяются иногда с сомхетскими татарами, которые благодаря этому становятся очень опасными для картельского

Görüldüğü üzere, Kürtlere dair ilk sistematik veriler Avrupalı misyonerlerin dinî, etnik ve filolojik ilgisiyle kayıt altına alınmışsa da XVIII. yüzyılın ikinci yarısında II. Yekaterina dönemiyle birlikte bu süreç doğrudan Rusya İmparatorluğu’nun jeopolitik kapsama alanına girdi. Çarların Kafkasya ve Doğu Anadolu hattına doğru genişleme arzusu, bölgede bilgi toplama ihtiyacını kaçınılmaz kıldı. Şüphesiz 1724 yılında yani I. Petro devrinde kurulan Rusya İmparatorluk Bilimler Akademisi’nin bu süreçte tedricen kurumsallaşarak sahaya disiplinli, liyakatli ve mütecessis keşif heyetleri sevk etmesi süreci hızlandırdı. Söz konusu kırılma, Rus yayılmacılığının artık ananevî toprak kazanma ve vergi tahsil etme hedefinden ziyade Batı Avrupa tarzı emperyalist ve aydınlanmacı bir veri toplama metodolojisine evrildiğini göstermesi bakımından şayan-ı dikkattir. Nitekim şarkiyatçılığın ve onun siyasî ve hususî bir şubesi olarak şekillenecek olan Kürdolojinin emperyalizmin keşif kolu olduğu hakikati Rus bürokrasisi ve akademisi tarafından çabucak kavranmıştı. Batı ve Rus tarihyazımının iddia ettiğinin aksine, Güldenstädt gibi âlimlerin notlarında belirginleşen bu ilk temaslar masum bir bilimsel meraktan ziyade, Osmanlı-İran sınırındaki aşiret yapısını idarî, lisanî ve etnik kategorilerle haritalandırma stratejisinin bir ürünüydü.

царя. И среди них есть много армян”. Bkz. İogann Anton Gildenştedt, *Puteşestviye po Kavkazu v 1770-1773 gg.*, Çev. T. K. Şafranovskaya, St. Petersburg 2002, s. 170.

RUSYA İMPARATORLUĞU'NDA KÜRDOLojİ

Düzenlenen ilk keşif gezilerinin ardından, 1804-1805 yıllarında Rus orduları Kürtlerle doğrudan temas kurdu. 1828-1829, 1853-1856 ve 1877-1878 Osmanlı-Rus savaşları, Kafkasya ve Doğu Anadolu sınır hattındaki Kürt aşiretleri bakımından bölgesel güç dengelerini ve ittifak arayışlarını yeniden şekillendiren stratejik kırılma anları oldu. Nitekim 1829 yılında bazı Kürt toplulukları Rus ordularının yanında saf tuttu ve harp sonrasında hem kuzeye hem de batıya doğru bir nüfus hareketliliği yaşandı. Kırım Harbi esnasında ise Rus askerî bürokrasisi iki Kürt alayı teşkil etti; bunun da ötesinde Çarlık yönetiminin sevk ve idaresiyle Osmanlı hâkimiyetindeki bazı Kürt aşiretleri geniş çaplı isyan hareketlerine giriştiler⁹.

Tanzimat'ın ardından Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu vilayetlerinde giriştiği merkezileşme politikaları, geleneksel aşiret nizamını sarstı ve görece otonomilerini koruma eğilimindeki Kürt toplulukları arasında ciddi bir huzursuzluk yarattı. Bu kırılma hattında bölgedeki istihbarî, askerî ve ilmî tetkiklerini yoğunlaştıran Rusya İmparatorluğu; çağdaşlaşma kapasitesi bakımından doğusundaki ve güneyindeki kadim komşuları olan Türk, İran ve Çin imparatorluklarının belirgin biçimde önüne geçti. Nitekim bir Avrasya gücü olmasına karşın I. Petro ile ivme kazanan Batılılaşma ve bunu takip eden bürokratik reformlar, Rusya'yı şark dünyasındaki muadillerinden ayıran kurumsal bir üstünlüğe kavuşturdu. Bu durum, Batı emperyalizminin küresel ölçekteki yayılımına paralel olarak, Rus idaresine Doğu coğrafyasında hem askerî hem de ilmî veri toplama bakımından emsalsiz bir harekât alanı sağladı.

Bu askerî ve diplomatik hareketliliğe bağlı olarak Çarlık idaresi, Kürdoloji alanındaki ilk filolojik ve etnografik çalışmaları daha sistemli biçimde desteklemeye başladı. Zira savunma refleksini büyük ölçüde kaybetmiş olan kadim rakibi Osmanlı İmparatorluğu'nu nüfuz sahası

⁹ Vladimir Minorsky, "Kürtler", *İA*, C. VI, s. 1106.

üzerinde zayıflatmak adına stratejik bir enstrüman elde edilmişti. Nihayet XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde, Rusya'nın önde gelen şarkiyatçılarından olan; Türkoloji, İranistik ve Mongolistik alanlarında mühim telifatı bulunan İlya Nikolayeviç Berezin (1818-1896), 1853 yılında Kazan'da *Recherches sur les dialectes persans* (Farsçanın Diyalektleri Üzerine Araştırmalar) başlıklı Fransızca eserini neşretti. Bu çalışmasında Farsçanın diyalektlerini inceleyen Berezin; Tat, Talış, Mazenderan ve Gabrî diyalektlerinin yanı sıra *Dialecte Kurde Oriental* (Doğu Kürt Lehçesi) ve *Dialecte Kurde Occidental* (Batı Kürt Lehçesi) başlıkları altında Kürtçeye ve sentaksına müstakil olarak temas etti¹⁰.

XIX. yüzyıl Rus şarkiyatçılığının erken devir tasnifinde, Berezin'in yaklaşımında da görüldüğü üzere, Kürtçe sıklıkla Farsçanın bir diyalekti olarak değerlendirildi. Bu durum, dönemin filoloji anlayışında Farsçanın bölgedeki baskın linguistik ve edebî hegemonyasından bağımsız değildir. Nitekim eski ve orta çağlardan itibaren Fırat Nehri kültürel bir sınır niteliği taşıdı; doğusunda Farsça, batısında ise Grekçe yüksek kültür ve bürokrasi dili olarak belirleyici oldu. Bölgede Ermenice, Süryanice ve Gürcüce gibi kendine has alfabesi ve yazılı kilise kayıtları bulunan diller varlığını korurken; Kürtçe ve benzeri mahallî diller Farsçanın derin edebî ve bürokratik nüfuzu karşısında çoğunlukla şifahî alanda varlığını sürdürdü. Farsçanın yüksek prestij dili olarak yerel lisanlar üzerindeki bu tarihî baskısı, çeperindeki toplulukların müstakil bir yazılı edebî gelenek ve gramer inşasını uzun süre geciktiren ve gelişimine ket vuran temel faktörlerden biri oldu.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısı ile XIX. yüzyılın ilk yarısında Rus şarkiyatçılığının entelektüel merkezi esasen Kazan şehriydi. Nitekim Berezin de filolojik formasyonunu ve ilk araştırmalarını Kazan Üniversitesi bünyesinde tamamladı. Ancak Çarlık idaresinin Doğu politikalarındaki merkezileşme arayışı, bu yapıyı kökten değiştirdi. Mirkasım Usmanov, Kazan'daki birikimin başkente aktarılmasını ve bu stratejik dönüşümün arka planını şu sözlerle ifade etmektedir: "Kazan Üniversitesi'nde şarkiyatçılığın varlığı kısa süreli oldu. 1854-1855 yıllarında Şarkiyat Bölümü'nün tüm öğretim ve öğrenci kadrosu ve çok değerli elyazma

¹⁰ J Elias Nikolajevic Berezin, *Recherches sur les dialectes persans*, Kazan 1853. Tat için bkz. s. 4; Talış için bkz. s. 24; Mazenderan için bkz. s. 75; Gabrî için bkz. s. 100; Doğu Kürt Lehçesi için bkz. s. 118; Batı Kürt Lehçesi için bkz. s. 138.

koleksiyonları da dâhil olmak üzere üniversitenin kütüphanesiyle birlikte St. Petersburg’a taşındı. Böylece St. Petersburg Üniversitesi’nde 1855’te Doğu Dilleri Fakültesi kurulmuş oldu. Bu taşınmanın nedeni ise hükümetin şarkiyatçılığı taşrada değil, başkentte güçlendirmek ve geliştirmek istemesi ve hazır nitelikli şarkiyatçıları ‘el altında’ bulundurarak onları daha sıkı kontrol altına alma çabasıydı”¹¹.

Nitekim Rus şarkiyatçılığının en büyük otoritelerinden Vasiliy Vladimiroviç Bartold (1869-1930) da bu ilmî merkezîyetçiliğin ve devlet kontrolünün boyutunu vurgularken söz konusu müesseseseleşme sürecinin akademik nitelik üzerindeki tahribatına şu sözlerle dikkat çekmişti: “Rus şarkiyatçılığı tarihinde, bilimsel şarkiyatçılığın gereklerinin tamamen devlet hayatının gerçek veya muhayyel ihtiyaçlarına feda edildiği dönem, Kâzım-Bek ve en yetenekli öğrencilerinin isimleriyle yakından ilişkilidir”¹². Burada adı geçen Kâzım-Bek, 1802-1870 yılları arasında yaşayan ve Rus şarkiyat mektebinin kurucularından olan Mirza Aleksandr Kâzım-Bek’tir¹³. Bu âlim zat aynı zamanda aralarında Berezin’in de bulunduğu pek çok şarkiyatçının hocasıydı. Görüldüğü üzere, şarkiyat bilgisinin devlet idaresi, güvenlik ve dış politika ekseninde merkezileştirilmesi ve Kazan’da görev yapan kabiliyetli, üretken şarkiyatçıların topyekûn başkente getirilmesi Rus emperyalizmine bağlı olarak şekillenmişti. Filvaki bu tarihten sonra sadece Rusya İmparatorluğu’nda değil küresel ölçekte de Kürdoloji çalışmalarının merkezi St. Petersburg olacaktı.

Şarkiyat Fakültesi Kazan’dan St. Petersburg’a taşındığı sırada Kırım Harbi tüm şiddetiyle devam ediyordu. Savaşta Ruslara esir düşen ve Smolensk Eyaleti’ne bağlı Roslavl şehrine gönderilen Osmanlı askerleri arasında Kürtler de vardı. Bu durumu haber alan Rus İranist ve Kürdolog Pyotr İvanoviç Lerh nam-ı diğer Peter Lerch (1827-1884), Rusya

¹¹ Mirkasım Usmanov, *Kazan Şarkiyatçılığı’nın Kaderi (XX. Yüzyıl)*, Çev. İlyas Kemalöğlu-Janıl Myrza Bapaeva, İstanbul 2013, s. 22.

¹² Период в истории русского ориентализма, когда требования научного востоковедения всецело приносились в жертву действительным или мнимым требованиям государственной жизни, тесно связан с именами Казем-Бека и его даровитейших учеников. Bkz. V. V. Bartold, “Obzor Deyatelnosti Fakulteta Vostočnıh Yazıkov”, *Soçineniya*, Tom IX, Moskova 1977, s. 48.

¹³ Hayatı ve eserleri için bkz. Ahmet Kanlıdere, “Mirza Kâzım Bey”, *DİA*, C. XXX, s. 162-164.

İmparatorluk Bilimler Akademisi marifetiyle hemen buraya gönderildi. Kürt aşiretlerini, tarihini ve töresini incelemeye yönelen bu şarkiyatçı, elinizdeki kitabın sonundaki envanterde de görüleceği üzere, 1856 yılında *Исследования об Иранских Курдах и Их Предках, Северных Халдеях* (İran Kürtleri ve Ataları Olan Kuzey Keldaniler Hakkında Araştırmalar) başlıklı eserini neşretti. 1857 ve 1858 yıllarında zikredilen çalışmanın ikinci ve üçüncü ciltlerini kaleme aldı. Roslavl şehrinde geçirdiği yaklaşık üç aylık süre boyunca edindiği Kürtçe bilgisini kullanan Lerch daha sonra Kürt dilinin gramerini de derledi¹⁴.

Lerch'in esir kampındaki bahse konu faaliyetleri, masa başı araştırmalarından canlı kaynaklarla yürütülen saha etnografisine geçişi simgeliyordu. Ancak Çarlık makamlarının Kürt diline gösterdiği ilgi sadece ilmî tecessüsten ibaret değildi. Rusya, ezeli rakibi Osmanlı İmparatorluğu'nu Doğu Anadolu bölgesinde zayıflatmak, Türklere karşı yürüttüğü yıpratma siyasetinde Kürt unsurları stratejik bir nüfuz enstrümanına dönüştürmek ve Osmanlı mülkündeki bu gayr-ı mütecanis yapıları ilmî açıdan haritalandırarak Doğu sınırlarında kendi etki alanını pekiştirmeyi hedefliyordu.

Kırım Harbi'nden sonra Rusya'da Kürdoloji çalışmalarına belirgin şekilde hız verildi. Bu projenin akademik boyutunu Alman asıllı müsteşrik Boris Andreyeviç Dorn (1805-1881) üstlendi. 1825'te Leipzig'den mezun olan ve 1829'dan itibaren Rusya'da önce Harkov'da, sonra St. Petersburg'da ders veren Dorn, 1842'den beri, bilahare Şark Elyazmaları Enstitüsü'ne dönüşecek olan *Азия Мүзесі*'nin (Азиатский Музей) müdürü ve *İmparatorluk Halk Kütüphanesi* (Императорская Публичная Библиотека) Şarkiyat Bölümü'nün başkanıydı. Afganistan'ı hiç ziyaret etmemiş olmasına rağmen, özellikle Peştuca ve Peştunlar ile ilgilenen Dorn, Erzurum'da görev yapan Polonya doğumlu Rus konsolosu ve müsteşrik-diplomat Auguste Jaba'dan (1801-1894) Kürtler hakkında materyal toplamasını istedi¹⁵.

Daha önce Yafa, Selanik ve İzmir'deki Rus konsolosluklarında tercüman olarak çalışan Jaba 1848 yılında Erzurum'a konsolos olarak atanmış; Kırım Harbi sebebiyle kesintiye uğrayan vazifesine savaş sonrasında geri

¹⁴ A. A. Polovtsov, *Russkiy Biografiçeskiy Slovar*, Tom 10, St. Petersburg 1914, s. 314-317.

¹⁵ Sacha Alsancakli, a.g.m., s. 79.

dönmüştü. Yukarıda da ifade edildiği gibi, Dorn’un telkin ve teşvikleriyle Kürtçe öğrendi ve elyazmalarını toplamaya başladı. Jaba, aynı zamanda XVII. yüzyıl Kürt şairi Ahmed-i Hanî’nin *Mem u Zîn* adlı eserini Fransızcaya çevirdi. Kürt folkloru ve edebiyatı üzerine yaptığı çalışmalarıyla bilinen Molla Mahmud Bâyezîdî’nin¹⁶ yardımıyla, Fransızca tercümeleriyle birlikte Kürtçe hikâyelerden oluşan bir derleme hazırladı ve Orta Çağ Kürt edebiyatı üzerine notlar yazdı. Böylece Jaba’nın çalışmaları Rusya’da Kürdolojinin bağımsız bir şarkiyat disiplini olarak gelişmesi için maddî ve bilimsel bir temel oluşturdu¹⁷.

Jaba-Bâyezîdî Koleksiyonu, filolojik ve edebî bir miras olmanın ötesinde, Rusya İmparatorluğu’nun Doğu Anadolu’daki jeopolitik stratejilerini destekleyen nitelikli bir alan istihbaratı ve siyasî-içtimai vaziyeti anlama aygıtıydı. XIX. yüzyılın ortalarında büyük sorunlarla uğraşan Osmanlı idaresinin dahi tam olarak denetleyemediği ve aşiret yapıları nedeniyle kapalı olan Doğu Anadolu ve hinterlandı esasen Rusya için askerî bir muammaydı. Molla Mahmud Bâyezîdî’nin kaleme aldığı *Âdât u Rusûmet-nâme-i Ekrâdiye* gibi metinler; Kürt aşiretlerinin iç çekişmelerini, törelerini, aşiret reislerinin otorite tiplerini ve Osmanlı merkezî yönetimiyle olan kırılgan ilişkilerini Rus Dışişleri Bakanlığı için şeffaf hale getirdi. Rusya, Ermeniler ve Rumlar üzerindeki kendinden mülhem himaye hakkını Kürtler üzerinden de yumuşak güç olarak kurmayı hedefliyordu.

Jaba’nın Erzurum konsolosu sıfatıyla Bâyezîdî gibi mahallî bir şahsiyetle doğrudan hamilik ilişkisi kurması, Çarlık diplomasisinin Osmanlı mülkündeki yerel güç odaklarına sızma kapasitesini açıkça gösteriyordu. Rusya İmparatorluğu, bu suretle 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı öncesinde Doğu vilayetlerindeki aşiret yapılarını harekete geçirebilecek ilmî verileri biriktirmiş oldu. Kürdoloji disiplinini araçsallaştırıp Osmanlı İmparatorluğu’na karşı kullanmakla görevlendirilen Rusya İmparatorluk Bilimler Akademisi ve Dorn, Jaba’ya ısmarladığı verileri işleyerek

¹⁶ Bu zat hakkında bkz. Michiel Leezenberg, “Between Islamic Learning and Philological Nationalism: Mullah Mahmûdê Bayazîdî’s Auto-ethnography of the Kurds”, *Die Welt des Islam*, 60 (2020), s. 433-472; Ahmet Özel, “Molla Mahmud Bâyezîdî”, *DİA*, EK-I, s. 169-170.

¹⁷ Bu külliyat 2025 yılında “Aleksandre Jaba Koleksiyonu” başlığı altında 13 cilt, 15 kitap halinde T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından neşredilmiştir.

Kürtlerin lisanî, tarihî ve kültürel sınırlarını çizdi. Bu durum, Rusya'ya bölge siyasetinde tarafsız ve ilmi bir aktör imajı sağlarken, arka planda Rus ordusu için stratejik rehberler üretti. Hülâsa Jaba-Bâyezîdî Koleksiyonu; metin toplama hamlesinden ziyade, Çarlık diplomasisi, askerî istihbarat ve akademik şarkiyatçılığın ortaklaşa yürüttüğü bir bilgi-iktidar projesiydi.

1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı neticesinde Rus orduları Doğu Anadolu'ya ilerleyince olaylar büsbütün Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine gelişti. Ruslar bir taraftan bölgede hâkimiyetlerini tesis ederken diğer taraftan Kürt aşiret reislerini yanlarına çekmeye çalıştılar. Rusya ile Kürtler arasındaki siyasî ilişkiler son Rus Çarı II. Nikolay (1894-1917) devri saltanatında epey ilerledi. Çarın 1899 yılında dönemin en önemli üç Kürt lideri olan Cafer Ağa Şikakî, Said Taha Hakkârî ve Abdürrezak Bedirhan'ı Rusya'ya davet etmesiyle bu münasebetler doruk noktasına ulaştı. Kürt liderler St. Petersburg'da mutant bir şekilde karşılandı ve kendilerine yardım sözü verildi. Rusya İmparatorluğu, daha başka Kürt liderlerle de temas kurdu. Özellikle Abdürrezzak Bedirhan, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı Ruslar ile Kürtler arasındaki muhtemel iş birliği planlarını sundu¹⁸.

Sonuç olarak, Kırım Harbi sonrasında başkent St. Petersburg'un akademik mahfillerinde daha ziyade filolojik ve etnografik bir merakla yürütülen Kürdoloji çalışmaları, Çarlık devlet aklının elinde tedricen nitelikli bir saha istihbaratına ve en nihayetinde somut bir jeopolitik ittifak aygıtına dönüştü. Lerch'in esir kamplarındaki ilk verilerinden Jaba ve Bâyezîdî'nin inşa ettiği geniş metin külliyyatına uzanan bu süreç; Rusya'ya Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu vilayetlerinin içtimaî şifrelerini çözme ve aşiret yapılarını haritalandırma imkânı sağladı. XIX. yüzyıl boyunca biriktirilen bu bilgiler, II. Nikolay devrinde meyvelerini vererek Kürt aktörlerle doğrudan siyasî temasa ve Çarlığın bölgesel nüfuz alanını genişletme stratejisine zemin hazırladı. Böylece akademik şarkiyatçılık ile diplomatik angajmanların kesişim noktasında şekillenen bu hat, XX. yüzyılın başlarında Doğu Anadolu ve Kafkasya bölgesindeki etnik ve dinî muvazeneyi bozacak, bölgede Ermeni komitelerinin Türk ve Müslüman ahaliye yönelik katliamlarına da zemin hazırlayacak olan çok daha derin askerî ve siyasî krizlerin habercisi olacaktı.

¹⁸ Amanj Nadim Bijan Bijan, "Kurdovedeniye v Rossii v Naçale XX. Veka", *Vestnik Tambovskogo Universiteta, Seriya: Gumanitarniye Nauki*, 2021, Tom 26, No. 190, s. 159.

SOVYETLER BİRLİĞİ'NDE KÜRDOLÖJİ

XX. yüzyılın başlarına gelindiğinde Batı medeniyeti Afrika'dan Güneydoğu Asya'ya kadar dünyanın büyük bölümünde kolonizasyon süreçlerini tamamlamış; geriye mutlak monarşi ile idare edilen ancak kadim imparatorluk geleneklerine ve zengin birikimlere sahip Osmanlı İmparatorluğu, Rusya, İran ve Çin kalmıştı. 1905'te Rusya'da, 1907'de İran'da, 1908'de Türkiye'de ve 1911'de Çin'de gerçekleşen ihtilaller ile meşrutî yönetime geçme çabaları bir tesadüfün ürünü değil, kısa süre sonra yaşanacak küresel altüst oluşun ayak sesleriydi. 1905 ilâ 1911 arasındaki bu altı yıllık zaman dilimi, zikredilen klasik imparatorlukları nihai yıkıma götüren süreci başlatırken XX. yüzyıl jeopolitiğinin şekillenmesinde de fevkalâde etkili oldu. Nitekim yaşanan küresel türbülansın fitili Rus-Japon Savaşı'nın ardından 1905 yılında Rusya'da ateşlendi.

Bu hercümerç içerisinde Rus akademisi ve hariciyesi Kürdoloji disiplini ile itina ile geliştirmeye devam etti zira Ruslar Osmanlı İmparatorluğu'nun yeni yumuşak karnını bulmuştu. Bu bağlamda XX. yüzyılın başlarında İran ve Türkiye'de diplomatik görevler üstlenen Vladimir Fyodoroviç Minorskiy (1877-1966) müstesna bir mevki işgal eder. Kürt dilini öğrenmeyi başaran Minorskiy Kürdoloji çalışmaları üzerine kapsamlı ve nitelikli yazılar yazmakla kalmadı, bununla birlikte bu araştırmaları bilimsel bir çerçeveye de oturttu. Kürtlere karşı sempatisi Türklere karşı antipatisi herkesçe bilinen bu Rus şarkiyatçı 1902 yazında İran'ı ziyaret etti ve daha çok Batı İran ile Irak'ın bazı bölgelerinde yayılan ve eski dinlerle fanatik Şii'lerden etkilenen Ehl-i Hak¹⁹ fırkasının bazı müntesipleriyle tanıştı. Osmanlı kültür atlasında *elsine-i selâse* olarak adlandırılan Türkçe, Farsça ve Arapça kaynakları ihtimamla toplamaya başladı. Önce Moskova'da hukuk eğitimi alıp akabinde 1903 yılında *Lazarev Şark Dilleri Enstitüsü*'nde (Лазаревский Институт Восточных Языков) yüksek lisans yaptı ve iki yıl Rus Dışişleri Bakanlığı'nda çalıştı.

¹⁹ Hamid Algar, "Ehl-i Hak", *DİA*, C. X, s. 513-515.

Ardından, 1905 yılında İran'ın Tebriz şehrindeki Rus konsoloslukuna resmî tercüman olarak atandı ve burada iki yıl geçirdi. Kürtlerin yaşadığı coğrafyayı geniş çapta gezdi; karşılaştığı zorlu ortam ve sayısız soruna rağmen kariyerinin büyük bir bölümünü Kürt aşiretlerini incelemeye adanmıştı.

Bu devrin mütebahhir şarkiyatçısı Agafangel Yefimoviç Krımskiy'nin (1871-1942) rahle-i tedrisinden geçen Minorskiy, 1905 yılında Güney Azerbaycan'daki Maku Hanlığı'na seyahat ederek yerel halkın demografik yapısı ile dinî-mezhebî durumlarını inceledi. Kürt aşiretleri hakkında malumat içeren bir rapor derledi. Ayrıca bu hanlıktaki idarî yapı, ticarî faaliyetler ve ulaşım ağı hakkında da bilgiler topladı. Yaptığı araştırmaların sonuçlarını 1907-1909 yılları arasında yayınladı. Yukarıda bahsettiğimiz Ehl-i Hak fırkası özellikle akademik mahfillerin ilgisini çekti ve kendisine büyük bir şöhret kazandırdı ki bu sırada henüz otuz yaşındaydı. I. Dünya Savaşı arifesinde, 1913 yılında St. Petersburg Şarkiyat mektebinin ve Türkologlarının duayen ismi ve istihbaratçı Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov'un (1846-1922) torunu Tatyana Alekseyevna Şebunina ile evlendi²⁰.

1911'den 1914'e kadar İran'da bulunan Minorskiy, Türk-İran Sınır Komisyonu'nda (Турецко-Персидская Разграничительная Комиссия = Turco-Persian Boundary Commission) Rusya temsilcisi olarak görev aldı. Bu dönem onun ilmî çalışmaları açısından da büyük öneme sahipti. Zira XX. yüzyılın başlarında hakkında henüz fazla bilgi bulunmayan bahse konu dağlık bölgenin topografyasını ve tarihî coğrafyasını yakından inceleme fırsatı buldu ve burada topladığı materyaller, Rus Dışişleri Bakanlığı tarafından neşredildi. Kürtçe ve Kürtler hakkındaki incelemelerini derinleştirdiği bu devir kendisine emsalsiz bir tecrübe kazandırdı ve Kürdoloji çalışmaları hayatı boyunca en büyük ilgi alanlarından biri oldu. Söz konusu alaka, *Encyclopaedia of Islam* için yazdığı Kürtler maddesiyle doruk noktasına ulaştı²¹.

²⁰ Clifford Edmund Bosworth, "Minorsky, Vladimir Fed'orovich", *Encyclopædia Iranica*, Online Edition, 2004. Aynı zamanda Kırım Hanlığı tarihi uzmanı olan Smirnov'un kısa biyografisi için bkz. Serkan Acar, "Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov (1846-1922)", V. D. Smirnov, *Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı*, Çev. Ahsen Batur, İstanbul 2016, s. 13-15.

²¹ Clifford Edmund Bosworth, a.g.m.

Minorskiy’nin 1915 yılında Petrograd’da neşrettiği *Kurdi: Zametki i Vpeçatleniya* (Kürtler: Notlar ve İzlenimler) başlıklı eseri, kırk üç sayfalık mütevazı hacmine ve harp şartlarına rağmen akademik ve diplomatik mahfillerde geniş bir akis uyandırdı²². Minorskiy bu çalışmasında Kürtlerin meskûn olduğu coğrafyayı, içtimaî hayatlarını, inanç dünyalarını, karakteristik hususiyetlerini ve dillerini masa başı şarkiyatçılığın kitabî ezberleriyle değil, bizzat sahada edindiği tecrübî müşahedelerle harmanlayarak kaleme aldı. Eserine ilave ettiği etnografik ve topografik haritayla da bu birikimi somutlaştırdı. Nihayetinde Rusya İmparatorluğu, tarihî bir yıkımın eşiğindeyken Kürdoloji alanındaki en yetkin ve donanımlı uzmanını yetiştirmeyi başarmıştı.

1917 Ekim Devrimi ve onu takip eden çalkantılı olaylar ve siyasî gelişmeler, Rusya’daki durumu altüst etti. Gerek bölgede gerekse dünya genelinde bir şok dalgası yarattı. Bu devrim sadece Rusya’nın kaderini değil, imparatorluğa bağlı halkların ve bizzat Minorskiy’nin mukadderatını da etkiledi. Bolşevikler iktidara geldiklerinde, Minorskiy Tahran maslahatgüzarıydı. Yurt dışındaki pek çok elçi gibi o da Geçici Hükümet’e sadık kaldı. Tahran’daki Rus Büyükelçiliği’nde iki yıl geçirdikten sonra Paris’e gitti. Zira Bolşevik rejimiyle iş birliğine girmek istemedi ancak Kürtler üzerine araştırmalarını sürdürdü. 1925 ilâ 1930 yılları arasında Kürdolojiye dair pek çok makale yazdı. Fransız hükümeti ve Rus göçmen çevreleri tarafından şarkiyat uzmanı olarak itibar gördü ve şark dünyası üzerine dersler verdi. 1932 yılında İngiltere’ye taşındı ve Londra Üniversitesi’ne bağlı *School of Oriental and African Studies*’te Farsça okutmanlığı yaptı. 1933’te aynı üniversitede Fars Edebiyatı ve Tarihi doçenti, 1937’de ise Farsça profesörü oldu ve 1944 yılında altmış yedi yaşında iken emekliye ayrıldı²³.

Sonuç itibarıyla Minorskiy, Rusya İmparatorluğu’nun jeopolitik ihtiraslarına ve şark siyasetine sadakatle hizmet etmiş tipik bir diplomat-şarkiyatçı profili çizmektedir. Sahadaki stratejik gözlemleri ile filolojik mesaisini harmanlama biçimi, mensubu olduğu imparatorluğun Türk karşısı siyasî-kültürel yaklaşımından azade değildir. Hâl böyle iken onun şahsî yetkinliği ve muazzam metodolojik birikimi, Bolşevik Devrimi

²² V. F. Minorskiy, *Kurdi: Zametki i Vpeçatleniya (S Prilozheniem Kartı)*, Petrograd 1915.

²³ D. M. Lang, “Obituary: Vladimir Fedorovich Minorsky”, *Bulletin of SOAS*, Vol. 29, Issue 3, 1966, s. 696-697.

sonrasında İngiltere ve Fransa gibi dönemin önde gelen emperyal güçlerinin gözünden kaçmamış; nitekim Batı merkezli şarkiyat kurumları Minorskiy'nin bu tecrübi ve istihbarî sermayesini kendi bünyelerine katmakta gecikmemiştir. Kürdolojiye ait yayınlarında kimi zaman hakikatleri şahsî menfaate ve siyasî ideallere feda etmiştir. Şarkiyata dair bilgi üretimini jeopolitik gayelerle tahrif etmiş olsa da bu durum onun XX. yüzyıl şarkiyatçılığı ve özel olarak Kürdoloji külliyatını derinden etkileyen mütebahhir bir müsteşrik olduğu hakikatini değiştirmemektedir.

Minorskiy, hiç şüphe yok ki Rusya İmparatorluğu'ndan Sovyetler Birliği'ne geçiş döneminin şöhretli şarkiyatçılarından biriydi. Fakat Bolşevik Devrimi'nden sonra hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağı kısa sürede anlaşıldı. Lenin'in ölümünü müteakiben Stalin devrinin hemen başlarında Sovyet kültür politikasının temel ilkesi haline gelen *içerik bakımından sosyalist, biçim bakımından ulusal* (социалистическая по содержанию, национальная по форме) düsturu doğrultusunda Sovyetler Birliği'ndeki gayr-ı Rus halkların ulusal kimliğini ve öz farkındalığını sistematik olarak geliştirme siyaseti başladı. Özellikle kültürel olarak geri kalmış etnik azınlıkların bazı medenî hasletlerinin inkişafına hususî ehemmiyet verildi. Filhakika Kürtler, sadece kendilerine ait yazılı dillerinin olmamasıyla değil, aynı zamanda diğer dilleri konuşanlara nazaran düşük okuryazarlık seviyeleri nedeniyle de doğrudan bu gruplar arasındaydı. Kürt kültürünün gelişimini sağlayıp Sovyetler Birliği'nin ideolojisine intibak ettirmek için bunu yapabilecek mütehassıslara ihtiyaç duyuluyordu. Nitekim devrim öncesi Rus şarkiyat mektebi müntesiplerinden bazıları devletin şerrinden çekindikleri için bu yola girmeye mecbur oldular²⁴.

Erken dönem Sovyet dil politikalarının en önde gelen şahsiyetlerinden biri Nikolay Yakovleviç Marr (1865-1934) idi. *Yafesî Teori* (Яфетическая Теория) ya da diğer adıyla *Marrizm*²⁵ etrafındaki çetin tartışmalara

²⁴ Anjelika Olegovna Pobedonostseva-Kaya, "Sovetskoye Kurdovedeniye: Ot İzuçeniya Kulturnı k Kulturnomu i Politiceskomu Stroitelstvu", *Sovetskaya Epoha v Etnokulturnom İzmerenii: Materialı Dvadtsat Pervıh Sankt-Peterburgskih Etnografiçeskih Çteniy*, Red. Ye. Ye. Gerasimenko-Yu. A. Kupina, St. Petersburg 2022, s. 159.

²⁵ Sovyetler Birliği'nin kuruluşundan 1950 yılına kadar Rusya'da resmî dil doktrini olarak kabul edilen bu radikal teori dillerin gelişimini biyolojik veya etnik kökenlerle değil, doğrudan Marksist sınıf mücadelesi ve iktisadî kavramlarla açıklamaya çalışmıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi edinmek için bkz. W. K. Matthews, "The Japhetic Theory", *The*

rağmen, Marr’ın linguistik zekâsı ve coşkusu onu dil tipolojisi, dilin siyasî-içtimaî boyutu alanlarında ve mukayeseli tarihî metodun uygulanmasında devrin mutlak otoritesi haline getirdi. Sıra dışı ve radikal girişimleri sayesinde, Kürtler de dâhil olmak üzere, Sovyetler Birliği’nin geri kalmış sayılan halklarının tarihi, edebiyatı, dili, kültürü ve diniyle ilgili geniş çaplı projeler başlatıldı. Marr, Kürtleri Batı merkezli şarkiyatçılıkta yaygın olan geleneksel Hint-Avrupa teorisinin sınırlarına hapsedmek yerine, Ön Asya’nın kendine özgü otokton bir kültür taşıyıcısı olarak görüyordu. Bu doğrultuda Avrupa bilim çevrelerindeki yerleşik köken kabullerini reddetti. Rusya İmparatorluğu’ndan Sovyetler Birliği’ne devreden Kürt nüfusu; Transkafkasya ve Türkmenistan’daki Müslüman Kürtlerin yanı sıra Kafkasya Yezidîlerini de ihtiva ediyordu. Kürtlerin ekseriyeti Müslüman olduğu için, Çarlık devri ile erken dönem Sovyet çalışmaları başlangıçta diğer Müslüman topluluklara dair tetkiklerden belirgin biçimde ayrışmıyordu.

Ancak XX. yüzyılın başlarındaki toplumsal çalkantılar esnasında merkez-çevre dengelerinin sarsılması, Yezidî topluluğunu müstakil bir inceleme nesnesi olarak ele almak adına yeni imkânlar doğurdu. Yezidîler etnik bakımdan Kürt kategorisinde tasnif edilmekle birlikte, ortak dil ve coğrafyaya rağmen dinî aidiyetleri, içtimaî dokuları ve iktisadî örgütlenmeleriyle Müslüman Kürtlerden ayrışmıyordu. Sözlü geleneğin hâkimiyeti ve yazılı bir dilin yokluğu, tarih öncesi toplum yapılarını inceleyen araştırmacıların dikkatini buraya çekti. Bolşevikler, maruz kaldıkları dinî baskılar ve düşük sosyal statüleri sebebiyle izole bir yaşam süren Yezidîleri; ezilen sınıfların dillerini merkeze alan ve Marr’ın Yafesî Teori’si ile eklemlenen yeni Marksist ideolojiyi özümsemeye en yatkın grup olarak kodladılar. Bu bağlamda Marr’ın talebesi, Sovyet şarkiyatçısı ve etnografi Oleg Lyudvigoviç Vilçevskiy (1902-1964), XX. yüzyılın ilk çeyreğinde Marr tarafından teşvik edilen Kürdoloji projelerine dâhil edildi ve Sovyet Kürdoloji tetkiklerinin mimarlarından biri oldu²⁶.

Slavonic and East European Review, Vol. 27, No. 68, Dec. 1948, s. 172-192; M. Miller, “Marr, Stalin and the Theory of Language”, *Soviet Studies*, Vol. 2, No. 4, Apr. 1951, s. 364-371; J. Ellis and R. W. Davies, “The Crisis in Soviet Linguistics”, *Soviet Studies*, Vol. 2, No. 3, Jan. 1951, s. 209-264; L. L. Thomas, “Some Notes on the Marr School”, *The American Slavic and East European Review*, Vol. 16, No. 3, Oct. 1957, s. 323- 348.

²⁶ Anjelika Olegovna Pobedonostseva-Kaya, a.g.m., s. 159-160.

Bundan başka Sovyet Kürdoloji kürsüsünün teşekkülünde İosif Abgaroviç Orbeli (1887-1961) de mühim bir rol üstlendi. O sadece etnografik meselelerle ilgilenmekle kalmadı, disiplinin akademik özerkliği kazanmasında da belirleyici oldu. Nitekim Kürtçe, henüz Çarlık devrinde, ilk kez 1916 yılında Petrograd'da bizzat Orbeli tarafından üniversite müfredatına dâhil edilerek bir ders olarak öğretilmeye başlandı. İşin aslına bakılırsa XIX. yüzyıl boyunca Kürtlere dair araştırmalar müstakil bir disiplin hüviyetinden yoksundu. Şarkiyat tetkikleri, filoloji ve mukayeseli lisaniyat gibi daha geniş bilim dallarının muğlak alanlarında gelişim gösteriyordu. Orbeli'nin Petrograd'da attığı bu ilk akademik adım, söz konusu meşkûk alanı berraklaştırarak Kürdoloji çalışmalarını bağımsız bir uzmanlık sahasına dönüştürme iradesinin somut bir tezahürüydü. Bu müesseseleşme hamlesi, Sovyet döneminde ivme kazanarak nihaî eşğine ulaştı. Kürdoloji terimi de akademik ve siyasî literatürde yaygınlık kazanmak için bu sürecin olgunlaşmasını bekleyecek; nitekim 1934 yılında Ermenistan'ın Erivan kentinde düzenlenen *Birinci Tümbirlik Kürdoloji Konferansı* (Первая Всесоюзная Курдоведческая Конференция) ya da literatürdeki daha yaygın adıyla *1934 Erivan Kürdoloji Konferansı*'ndan sonra kavramsallaşarak meşru ve yaygın bir disiplin adı olarak yerleşecekti²⁷.

Sovyetler Birliği'nin kuruluş safhasında, Çarlık mirası olarak devralınan ve henüz yazılı bir dil geleneğinden yoksun olan topluluklara birer alfabe inşa edilerek, bu halkların okuryazarlık üzerinden Sovyet terbiyesiyle biçimlendirilmesi hedefleniyordu. Erken dönem Sovyet Kürdoloji çalışmaları da son tahlilde bu ideolojik toplum mühendisliğinden azade değildi. Nitekim Kürtçe için önce Latin tabanlı alfabe denemelerine girişilmiş, ardından 1930'ların sonundaki merkezileşme dalgasıyla birlikte Kürtleri Kiril alfabesine ekleme arayışları bile baş göstermişti. Gerek 1926 yılında toplanan Bakü Türkoloji Kongresi gerekse 1934 yılında düzenlenen Erivan Kürdoloji Konferansı, özü itibarıyla Sovyet ideologlarının ve Politbüro'nun fikrî tasarruflarıyla şekillenmişti. Bu açıdan bakıldığında, Sovyetler Birliği bünyesindeki gayr-ı Rus toplulukların kendi kaderlerini tayin hususunda büyük ölçüde pasif ve

²⁷ Orbeli'nin biyografisi için bkz. İ. V. Tukina, "İosif Abgaroviç Orbeli (1887-1961)", *Otsi-Osnoviteli RAİMK: İh Jiznenniy Put i Vklad v Nauki*, Red. V. A. Goronçarovskiy, St. Petersburg 2022, s. 374-396.

merkezî iradeye bağımlı birer aktör konumunda kaldıklarını gözden kaçırmamak gerekir. Zira asıl mesele, etnik ve kültürel köken farklılıklarına bakılmaksızın bütün halkları ideolojik bir eritme potasında yani bir *Sovyet Kazanı*’nda kaynatarak; sonuç itibarıyla sosyalist öğretiyeye sadakatle bağlı, mütecanis bir *Yeni Sovyet İnsanı* (Новый Советский Человек) yaratmaktı.

Dikkat edilirse Çarlık diplomasisinin şark siyaseti ile Sovyetler Birliği’nin Doğu Anadolu ve Doğu Karadeniz jeopolitiği arasında kurumsal bir devamlılık göze çarpmaktadır. Çarlığın Osmanlı İmparatorluğu’na karşı yürüttüğü yıpratma siyaseti, Stalin zamanında Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı takınılan hasmane tutumla biçim değiştirerek devam etmiş; bu durum jeopolitik düzlemde Kürtler ile Ermenileri aynı stratejik denklemde birleştirme çabalarını doğurmuştu. Kürdoloji çalışmalarının merkez üssü Çarlık devrinde St. Petersburg iken, Sovyet döneminde bu kulvarın ikinci ve operasyonel ayağı olarak Ermenistan’ın başkenti Erivan seçildi. Şüphesiz bu durum bir tesadüfün değil, Sovyet dışişleri ve güvenlik bürokrasisinin Türkiye sınırlarına yönelik nüfuz arayışları doğrultusunda yapılan son derece bilinçli bir stratejik tercihin sonucuydu.

Bu suretle Kürdoloji çalışmaları Stalin devrinden itibaren maziye nispetle daha sert ve katı bir şekilde Sovyet emperyalizminin Türkiye’ye karşı kullandığı mütecaviz bir aygıtla dönüştü. Bolşevik Devrimi’nden sonra yurdumuza göç eden özellikle Tatar ve Başkurt aydınlar Sovyetlerin davranış kalıplarını iyi biliyorlardı. Nitekim bahse konu Türk aydınları ve öğrencileri Stalin’in saldırgan politikalarına karşı kayıtsız kalmadılar. Buna bağlı olarak 1930’lu ve 1940’lı yılların başlarında Türkçü-Turancı neşriyatta belirgin bir artış görüldü. Zira Sovyetler Birliği’nin zayıf noktası, kendi bünyesinde barındırdığı ve *Rus mahkûmu* olarak nitelendirilen Türk halklarıydı. Bu durum 1944 yılına kadar devam etti. II. Dünya Savaşı’nda tarafsız kalan Türkiye’deki bazı bürokratlar, başlangıç safhasında Almanların galip geleceğini tahmin ediyorlardı. Fakat savaşın sonlarına doğru Sovyetler Birliği’nin kazanacağı anlaşılınca Türkçü-Turancı faaliyetler bir anda durduruldu ve takibata uğradı. Hatta Sovyet tehdidi yüzünden bir ara ifrata kaçılarak bahse konu aydınlara eziyet dahi edildi. Bu mesele müstakil bir çalışmanın konusu olsa da Sovyetler Birliği’nin Kürdoloji tetkiklerini Türkiye’deki Türkçü-Turancı faaliyetleri dengelemek için kullandığını iddia etmek mübalağa olmaz.

II. Dünya Savaşı'ndan galip çıkan Sovyetler Birliği, Doğu Anadolu'dan toprak ve Boğazlar'dan üs talepleriyle Türkiye'ye karşı açıkça tehditkâr bir tavır takındı. Bu askerî ve jeopolitik baskı, Türkiye'nin Batı blokuna eklenilerek 1952 yılında NATO'ya girmesiyle sonuçlandı. Türk düşmanlığıyla maruf Stalin'in 1953 yılında ölümünü müteakip, Moskova'nın doğrudan ve alenî toprak taleplerinde belirgin bir geri çekilme yaşandıysa da Türkiye'yi çevrelemeyi hedefleyen örtülü siyaseti askıya alınmadı. Aksine, fizikî tehditlerin yerini kültürel ve ideolojik nüfuz hamleleri aldı. Bu çerçevede anti-Türk politikalara ve bu siyaseti meşru kılmak için Kürdoloji çalışmalarına ivme kazandırıldı. Soğuk Savaş'ın şiddetlendiği Hruşçov ve Brejnev dönemlerinde, Sovyet Bilimler Akademisi ve Erivan merkezli kurumlar bünyesinde üretilen Kürdoloji neşriyatındaki sayısal artış konjonktürel bir tesadüf değildi. Bilakis bu durum, doğrudan doğruya Soğuk Savaş şartlarında Türkiye'nin toplumsal fay hatlarını kaşımaya ve bölgesel dengeleri Türkiye aleyhine dinamitlemeyi amaçlayan üzerinde çalışılıp olgunlaştırılmış bir stratejinin ürünüydü. Nitekim hazırladığımız tablo ve grafiklerde de görüleceği üzere, bu devirdeki neşriyat artışı söz konusu ideolojik tahkimatın inkârı mümkün olmayan bir kanıttır.

Oluşturduğumuz envanterdeki sayısal veriler incelediğinde, Sovyet Kürdoloji külliyyatının devr-i iktidarlara göre geçirdiği rakamsal ve niteliksel dönüşüm son derece nettir. Filvaki Sovyetler Birliği döneminde üretilen, Şarkiyat Fakültesi Kütüphanesi'nde kayıtlı iki yüz kırk üç çalışmanın kronolojik dağılımı, ideolojik tazyikin seyrini açıkça doğrular niteliktedir. Stalin devrinde (1924-1953) kurumsallaşma adımlarına rağmen yirmi üç adetle sınırlı kalan yayın sayısı, Stalin'in ölümünün ardından Hruşçov zamanında (1953-1964) belirgin bir sıçrama göstererek elli sekize ulaşmıştır. Bu eğilim, Soğuk Savaş dinamiklerinin ve ideolojik tahkimatın zirveye çıktığı Brejnev devrinde (1964-1982) tam anlamıyla patlama yaşamış; toplam yayın sayısının yaklaşık yarısını oluşturan yüz yirmi eserle en yüksek seviyesine erişmiştir. Kürdoloji tetkiklerinin Politbüro'nun doğrudan siyasî ve ideolojik hedeflerine hizmet eden sistematik bir aygıt olarak en yoğun kullanıldığı evre Brejnev dönemidir. Gorbaçov'un (1985-1991) *Glasnost* ve *Perestroyka* hamleleriyle birlikte yaşanan siyasî çalkantılara rağmen kaydedilen otuz dört yayın ise, rejimin son demlerinde dahi bu sahaya matuf stratejik ilgisini koruduğunu göstermektedir. Yayınların ezici bir çoğunluğunun Rusça üretilmesi ve

tematik odak noktasının Kürt Dili ile Kürt Tarihi üzerinde yoğunlaşması; Sovyet idarî-akademik aklının, kimlik inşası ve tarihyazımı üzerinden Türkiye’ye dönük uzun vadeli ve bilinçli bir yumuşak güç siyaseti yürüttüğünü bariz bir biçimde kanıtlamaktadır.

RUSYA FEDERASYONU'NDA KÜRDOLÖJİ

Sovyetler Birliği, kuruluş ve tahkimat safhasında bünyesindeki azınlıkları ideolojik açıdan Sovyetleştirmek amacıyla kültür, edebiyat ve filoloji çalışmalarına önem verdi. Ayrıca mütehassıs yetiştirmek için ciddi malî kaynaklar ayırdı ve Kürdoloji tetkiklerini de bahse konu himayenin stratejik bir sacayağı haline getirdi. Nitekim devlet bütçesinden beslenen bu mekanizma, Aralık 1991'de Sovyetler Birliği'nin resmen çökmesiyle birlikte şiddetli bir sarsıntı geçirdi. Merkezî planlamanın ve ideolojik motivasyonun ortadan kalkmasıyla, Sovyet şarkiyat birikiminin hemen her alanında olduğu gibi Kürdoloji tetkikleri de derin bir duraklamaya girerek sekteye uğradı. Sovyetler Birliği döneminde devlet desteğiyle neşriyat yapan Kürt örgütleri, süreli yayınlar, gazete ve dergiler bu malî kesintiden olumsuz yönde etkilendi. Yaşanan finansal kriz, akademik merkezlerin idarî ve beşerî kapasitesini de felç etti. Özellikle Kürdoloji çalışmalarının beşliği sayılan St. Petersburg'daki Kürdoloji kürsüsü, bütçe yetersizlikleri ve fon eksikliği sebebiyle nitelikli araştırmacılarını kaybetti. Büyük çöküşün yarattığı umutsuzlukla yeni uzman ve akademisyen yetiştirme imkânı ortadan kalktı. Benzer şekilde, Soğuk Savaş boyunca Türk düşmanlığı cihetinden hareketle operasyonel bir üs işlevi gören Erivan merkezli çalışmalar da Ermenistan'ın bağımsızlık sonrası girdiği ekonomik darboğaz ve bölgesel çatışma ortamı yüzünden tedricen azaldı. Sonuç itibarıyla, Rusya İmparatorluğu'ndan Sovyetler Birliği'ne devreden ve devlet eliyle yürütölen o devasa akademik-bürokratik aygıt, 1990'ların başında yerini akademik merkezlerin kendi imkânlarıyla ayakta kalmaya çalıştığı köhne ve yetersiz bir yapıya bıraktı.

Rusya İmparatorluğu'nun çöküşü ve Bolşevik rejiminin kuruluşuyla birlikte, Çarlık zamanında ikbal devrini yaşayan şarkiyat geleneği başlangıç merhalesinde ciddi bir güç ve vizyon kaybına uğradı. Marksist-Leninist ideolojik doktrin çerçevesinde şekillenen Sovyet şarkiyatçılığının devlet eliyle yönlendirilen güdümlü bir yapıya dönüştüğu aşikâr ise de 1855-1917 yılları arasında St. Petersburg mektebi bünyesinde yetişen allâme-i zaman

Rus şarkiyatçıların inşa ettiği muazzam külliyyat, Sovyet sistemine uzun yıllar yetecek entelektüel bir sermaye sağladı. Başka bir ifadeyle, Sovyet akademisi ideolojik yüküne rağmen Çarlık döneminden devraldığı bu devasa analitik birikimin ve gıpta edilecek mirasın ekmeğini Soğuk Savaş sonuna kadar yedi. Ancak 1991 sonrası süreçte bu tarihî mirasın tükenmesi ve devletin himayesini çekmesiyle birlikte tabiri caizse hazırdan yeme devri kapandı. Günümüzde maziye nispetle fevkalâde acınacak bir durumda olan Rus şarkiyat mektebi gerek nitelik gerekse nicelik bakımından Sovyet döneminin dahi çok gerisine düşmüştür. Şüphesiz bu entelektüel irtifa kaybı ve kurumsal aşınma, doğrudan doğruya Kürdoloji çalışmaları için de geçerlidir. Günümüz Rusya Federasyonu'nda sürdürülen Kürdoloji tetkikleri, artık Çarlık devrinin derin ilmî ve filolojik başarısının fersah fersah gerisindedir. Hatta maddede ve mânâda müflis Sovyetlerin kendilerine göre disiplinli ve operasyonel yayıncılık kapasitesinden dahi yoksundur. Sonuç olarak ortaya çıkan tablo, tarihî birikimin mirasçıları tarafından sürdürülemeyerek tüketildiği ve şarkiyat geleneğinin derin bir irtifa kaybına uğradığı hakikatini gözler önüne sermektedir.

Kürdoloji çalışmaları, artık devletin o eski stratejik ve merkezî organlarından ziyade adeta gardını düşürmüş ve ideolojik bakımdan havlu atmış Sovyet bakiyesi akademisyenlerin yetersiz ve orijinallikten uzak bireysel çabalarına, Kürt diaspora derneklerinin dar kapsamlı faaliyetlerine veya konjonktürel yayıncılık kulvarına kaymıştır. Nitekim 1991 yılından günümüze kadar geçen uzun süreçte Kürdoloji sahasında yapılan neşriyat sayısındaki sert düşüş de bu çözülmeyi doğrulamaktadır. Geline nokta, Çarlık ve Sovyet dönemlerinin siyasete malzeme sunan derin filolojik ve tarihî tetkiklerinin yerini, büyük oranda güncel jeopolitik krizlere, bölgesel güç mücadelelerine veya aktüel siyasete sıkışmış yüzeysel bir literatür almıştır. Yaşanan bu ivme kaybında, hiç şüphesiz akademik camiada küresel ölçekte tecrübe edilen genel seviye kaybı ve maddî kaynak yetersizliklerinin yanı sıra Türkiye'nin özgül ağırlığı da önemli bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin mevcut iktisadî ve içtimaî sorunlarına rağmen bilhassa savunma sanayii ve askerî alanda elde ettiği stratejik başarılar, sahada yeni bir gerçeklik yaratmıştır. Bu durum; dâhilî ve haricî problemleri daha büyük olan, toprak bakımından geniş ama küçülmeye mahkûm Rusya'nın Kürt kartını bir tehdit unsuru veya manevra alanı olarak operasyonel hâle getirme imkânını büyük oranda sınırlamıştır. Sonuç itibarıyla, günümüz Rusya Federasyonu'ndaki Kürdoloji birikimi,

mazinin o ihtiyaşlı ve devlet destekli yapısından uzaklaşarak marjinalleşmiş ve aktüel politik hesapların gölgesinde kalarak kifayetsiz bir h l almıştır.

SONUÇ

Kürdoloji çalışmalarının başlamasına öncelikle Hıristiyan misyonerler ve seyyahlar vasıta olmuşlarsa da akademik bir disiplin olarak ortaya çıkışı Batılı âlimlerin XIX. yüzyılda yaptıkları muazzam araştırmalara ve emperyalist devletlerin stratejik planlarına dayanmaktadır. Şarkiyatçılığın daha başka pek çok şubesinin de aynı şekilde zuhur ettiği bilinen bir gerçektir; zira oryantalizmin esasen emperyalizmin keşif kolu olduğu malûmdur. Nitekim filolojik, etnografik ve coğrafi veri toplama faaliyetleri, Batı merkezli güçlerin şark dünyasını öğrenme ve dolayısıyla yönetme arzusunun mutlak bir aracı olarak işlev görmüştür. Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiye sürecine girdiği ve dağılmanın kaçınılmaz hale geldiği dönemde, özellikle İngiltere ve Fransa bugün Orta Doğu denilen İslam coğrafyasını kendi aralarında nüfuz sahalarına bölerken, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'daki istihbarî ve ilmî araştırmalarına olağanüstü hız verdiler. Bölgenin etnik, dinî, içtimaî ve lisanî haritasını en ince ayrıntısına kadar çıkardılar. Bu stratejik rekabete Kafkasya üzerinden Anadolu ve Orta Doğu hinterlandına inen Rusya İmparatorluğu ve hatta bölgede kurduğu pek çok misyoner okulu marifetiyle nüfuz alanı yaratmaya çalışan Amerika Birleşik Devletleri dahi müdahil oldu. Büyük güçlerin bölgedeki öncelikli jeopolitik hedefleri bir taraftan Şark Meselesi bağlamında Büyük Ermenistan'ı kurmak, diğer taraftan da şartların elvermesi durumunda kendi kontrol altında tutabilecekleri bir Kürt devleti tesis etmekte.

XIX. yüzyıl boyunca Asya coğrafyasında cereyan eden ve *Büyük Oyun* (Great Game) olarak adlandırılan İngiliz-Rus küresel rekabeti kızışırken, Rusya İmparatorluğu St. Petersburg merkezli yürütülen şarkiyatçılık çalışmalarına devasa bütçeler ve kurumsal imkânlar tahsis etti. Çarlık idaresinin şarkiyatçılığa gösterdiği bu hususî alaka, şüphesiz sadece entelektüel kaygılarla yahut soyut filoloji sevdasıyla girilen bir faaliyet değildi. Bilakis Türkistan, Kafkasya ve Doğu Anadolu hattında ivme kazanan Rus yayılcılığının stratejik bir enstrümanıydı. Bir taraftan İngilizlerle yürütülen küresel güç mücadelesi, diğer taraftan Osmanlı-Rus

Savaşları ve Çarlığın İran üzerindeki tarihî nüfuz emelleri; tampon bölgede mukim Kürt aşiretlerini doğal olarak St. Petersburg'un radarına soktu. Osmanlı mülkünün ve sınır hattının içtimâî şifrelerini çözebilmek adına Kürdoloji alanında yürütülecek filolojik, etnografik ve coğrafi araştırmaların Rusya İmparatorluğu'na devasa jeopolitik kazanımlar sağlayacağı kısa sürede kavrandı. Nitekim Çarlık diplomasisi ve askerî bürokrasisi, Kürdolojiyi doğrudan bir alan istihbaratına ve Doğu vilayetlerindeki aşiret nizamını haritalandırma aygıtına dönüştürdü. Böylelikle akademide üretilen bilgi, Kafkasya ve Doğu Anadolu'da Osmanlı lehine olan hassas muvazeneyi bozacak ve Rusya'nın bölgesel nüfuz sahasını genişletecek somut bir nüfuz aygıtı haline getirecekti.

1917 Bolşevik Devrimi ve akabinde Sovyetler Birliği'nin teşekkülüyle birlikte Rusya sahasındaki Kürdoloji araştırmaları ideolojik ve metodolojik bakımdan yeni bir aşamaya geçti. Çarlık döneminin mirasını devralan Sovyet idaresi, bünyesindeki ve hinterlandındaki halkları Marksist-Leninist doktrin ve ulus-inşası ilkeleri çerçevesinde yeniden tanımlayıp tasnif etme yoluna gitti. Bu ideolojik kurgulama sürecinde rejim, halkların tarihî meşruiyetini tesis etmek ve *etnogene*z süreçlerini izah edebilmek adına en fazla iki akademik disipline; filoloji ve arkeolojiye hayatî bir rol biçti. Ne var ki tarihî süreçte Kürtlere aidiyeti somut olarak ispatlanabilecek özgün ve müstakil arkeolojik buluntularla maddî kültür kalıntılarının yokluğu, araştırmacıları zorunlu olarak lisanî ve etnografik sahaya yöneltti. Nitekim çalışmamızın son bölümünde neşrettiğimiz envanterde yer alan kitap, monografi ve makalelerin ezici bir çoğunluğunun filoloji, gramer ve sözlü edebiyat alanlarında yoğunlaşması tesadüf değildir. Bu durum, doğrudan doğruya Kürtlerin maddî kültür unsurlarından ziyade şifahî ve lisanî gelenek üzerinden tarihî varlık gösterme çabalarının ve Sovyet akademisinin bu filolojik verileri araçsallaştırma stratejisinin bilavasıta yansımasıdır.

Bünyesinde çok sayıda Türk soylu halkı barındıran ve bu toplulukların Türkiye Cumhuriyeti ile olan derin etnik, lisanî, tarihî ve kültürel bağlarını belki de Türk aydınlarından bile daha berrak bir biçimde analiz eden Sovyet bürokrasisi; Türkçü-Turancı politikalarından gelebilecek jeopolitik tehditlere karşı amansız önlemler alma yoluna gitti. Bu stratejik güvenlik refleksi çerçevesinde Sovyet akademisi ve istihbarat aklı, Kürdoloji araştırmalarını muazzam bir ivmeyle genişleterek Türkiye'nin üniter

yapısına ve bölgesel nüfuzuna karşı kullanılabilecek siyasî ve ideolojik bir basınç aygıtına dönüştürdü. Ne var ki Soğuk Savaş dönemi boyunca yürütülen bu yoğun muhafaza ve manipölasyon stratejisi, 1991 yılında yaşanan büyük çöküşün akabinde Türkistan ve Kafkasya’da beş yeni bağımsız Türk devletinin tarih sahnesine çıkışına engel olamadı. Sovyetler Birliği’nin dağılmasıyla birlikte Rusya Federasyonu’nun tevarüs ettiği idarî ve iktisadî sarsıntı, devlet desteğinden mahrum kalan Kürdoloji araştırmalarına da ağır bir darbe indirdi. Güdümlü akademi merkezleri eski mutantan ve operasyonel günlerine bir daha geri dönemedi. Hülâsa, Çarlık diplomasisinden Sovyet Soğuk Savaş aklına devredilen iki asırlık bu külliyat, günümüzde maziye ait akademik bir birikim haline gelmiştir. Önümüzdeki süreçte ise çok kutuplu dünyada yeniden şekillenmesi muhtemel görünen ve derin kırılma ihtimalleri barındıran Türk-Rus münasebetlerinin seyri ile bölgesel dengelerin mukadderatı, Rusya sahasındaki Kürdoloji araştırmalarının istikbalini doğrudan tayin edecektir.

KAYNAKÇA

- Acar, “St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi (Восточный Факультет) Kütüphanesinde Bulunan Kırım Tarihi ile İlgili Eserlerin Bibliyografyası”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, C. X, S. 2, 2010 Kış, s. 39-49.
- Acar, Serkan, “Vasiliy Dmitriyeviç Smirnov (1846-1922)”, V. D. Smirnov, *Osmanlı Dönemi Kırım Hanlığı*, Çev. Ahsen Batur, İstanbul 2016, s. 13-15.
- Algar, Hamid, “Ehl-i Hak”, *DİA*, C. X, s. 513-515.
- Alsancakli, Sacha, “The Early History of Kurdish Studies (1787–1901)”, *Die Welt des Islam*, 56 (2016), s. 55-88.
- Bartold, V. V., “Obzor Deyatelnosti Fakulteta Vostochnih Yazikov”, *Soçineniya*, Tom IX, Moskova 1977, s. 21-196.
- Batur, Ahsen, *Kürdoloji Yalanları*, İstanbul 2011.
- Berezin, Jeliias Nikolajevic, *Recherches sur les dialectes persans*, Kazan 1853.
- Bijan, Amanj Nadim Bijan, “Kurdovedeniye v Rossii v Naçale XX. Veka”, *Vestnik Tambovskogo Universiteta, Seriya: Gumanitarniye Nauki*, 2021, Tom 26, No. 190, s. 159-165.
- Bosworth, Clifford Edmund, “Minorsky, Vladimir Fed’orovich”, *Encyclopædia Iranica*, Online Edition, 2004.
- Ellis, J. and Davies, R. W., “The Crisis in Soviet Linguistics”, *Soviet Studies*, Vol. 2, No. 3, Jan. 1951, s. 209-264.

- Gildenstedt, İogann Anton, *Puteşestviye po Kavkazu v 1770-1773 gg.*, Çev. T. K. Şafranovskaya, St. Petersburg 2002.
- Guilday, Peter, "The Sacred Congregation de Propaganda Fide (1622-1922)", *The Catholic Historical Review*, Vol. 6, No. 4 (Jan. 1921), s. 478-494.
- Hervás, Don Lorenzo, *Catalogo delle Lingue Conosciute e Notizia della Loro Affinità, e Diversità*, Cesena 1784.
- Kanlıdere, Ahmet, "Mirza Kâzım Bey", *DİA*, C. XXX, s. 162-164.
- Lang, D. M., "Obituary: Vladimir Fedorovich Minorsky", *Bulletin of SOAS*, Vol. 29, Issue 3, 1966, s. 694-699.
- Leezenberg, Michiel, "Between Islamic Learning and Philological Nationalism: Mullah Mahmûdê Bayazîdî's Auto-ethnography of the Kurds", *Die Welt des Islam*, 60 (2020), s. 433-472.
- Matthews, W. K., "The Japhetic Theory", *The Slavonic and East European Review*, Vol. 27, No. 68, Dec. 1948, s. 172-192.
- Miller, M., "Marr, Stalin and the Theory of Language", *Soviet Studies*, Vol. 2, No. 4, Apr. 1951, s. 364-371.
- Minorskiy, V. F., *Kurdi: Zametki i Vpeçatleniya (S Prilojeniem Kartı)*, Petrograd 1915.
- Minorsky, Vladimir, "Kürtler", *İA*, C. VI, s. 1089-1114.
- Moon, David, "The Russian Academy of Sciences Expeditions to the Steppes in the Late Eighteenth Century", *The Slavonic and East European Review*, January/April 2010, Vol. 88, No. 1/2, Personality and Place in Russian Culture (January/April 2010), s. 204-236.
- Özel, Ahmet, "Molla Mahmud Bâyezîdî", *DİA*, EK-I, s. 169-170.
- Pobedonostseva-Kaya, Anjelika Olegovna, "Sovetskoye Kurdovedeniye: Ot İzuçeniya Kulturi k Kulturnomu i Politiçeskomu Stroitelstvu", *Sovetskaya Epoha v Etnokulturnom İzmerenii: Materialı Dvadtsat*

Pervih Sankt-Peterburgskih Etnografiçeskih Çteniy, Red. Ye. Ye. Gerasimenko-Yu. A. Kupina, St. Petersburg 2022, s. 158-163.

Polovtsov, A. A., *Russkiy Biografiçeskiy Slovar*, Tom 10, St. Petersburg 1914.

Remy, Arthur F. J., “Hervás y Panduro”, *The Catholic Encyclopedia*, Vol. VII, Edt. Charles G. Herberman vd., New York 1910, s. 297-298.

Thomas, L. L., “Some Notes on the Marr School”, *The American Slavic and East European Review*, Vol. 16, No. 3, Oct. 1957, s. 323- 348.

Tukina, İ. V. “İosif Abgaroviç Orbeli (1887-1961)”, *Otsı-Osnoviteli RAİMK: İh Jiznenniy Put i Vklad v Nauki*, Red. V. A. Goronçarovski, St. Petersburg 2022, s. 374-396.

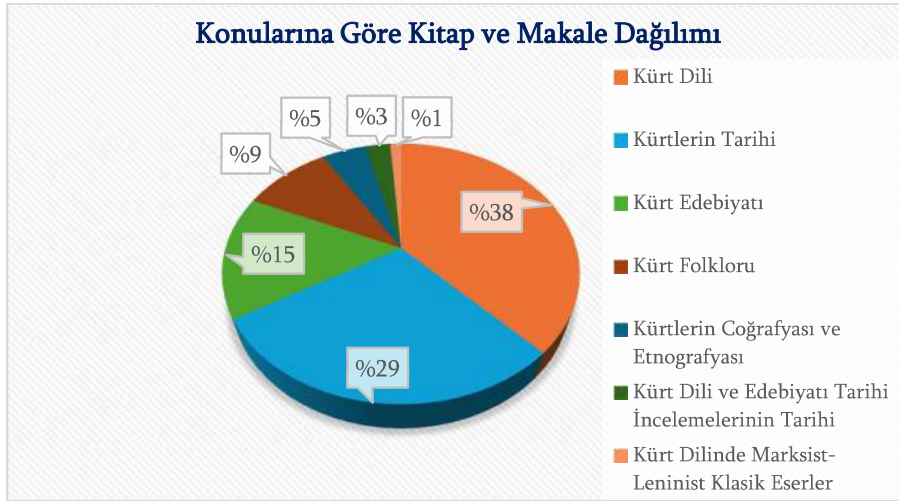
Usmanov, Mirkasım, *Kazan Şarkiyatçılığı’nın Kaderi (XX. Yüzyıl)*, Çev. İlyas Kemaloğlu-Janyl Myrza Bapaeva, İstanbul 2013.

TABLolar VE GRAFİKLER

TABLO VE GRAFİK 1

KONULARINA GÖRE KİTAP VE MAKALE SAYISI

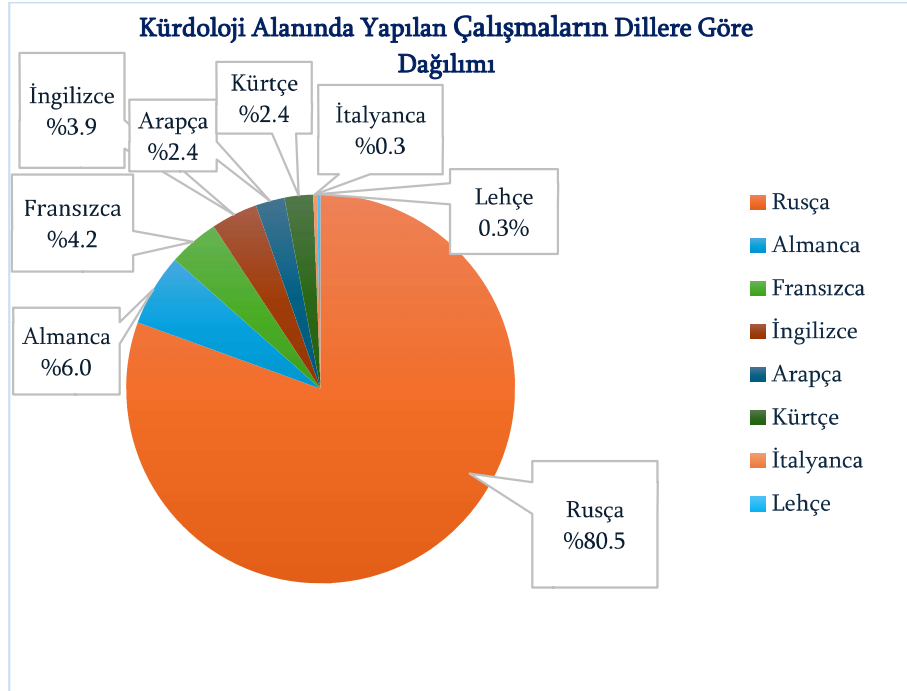
1	Kürt Dili	126
2	Kürtlerin Tarihi	96
3	Kürt Edebiyatı	51
4	Kürt Folkloru	32
5	Kürtlerin Coğrafyası ve Etnografyası	16
6	Kürt Dili ve Edebiyatı Tarihi İncelemelerinin Tarihi	9
7	Kürt Dilinde Marksist-Leninist Klasik Eserler	4
Toplam		334

TABLO VE GRAFİK 2

KÜRDOLÖJİ ALANINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN DİLLERE GÖRE DAĞILIMI

1	Rusça	269
2	Almanca	20
3	Fransızca	14
4	İngilizce	13
5	Arapça	8
6	Kürtçe	8
7	İtalyanca	1
8	Lehçe	1
Toplam		334

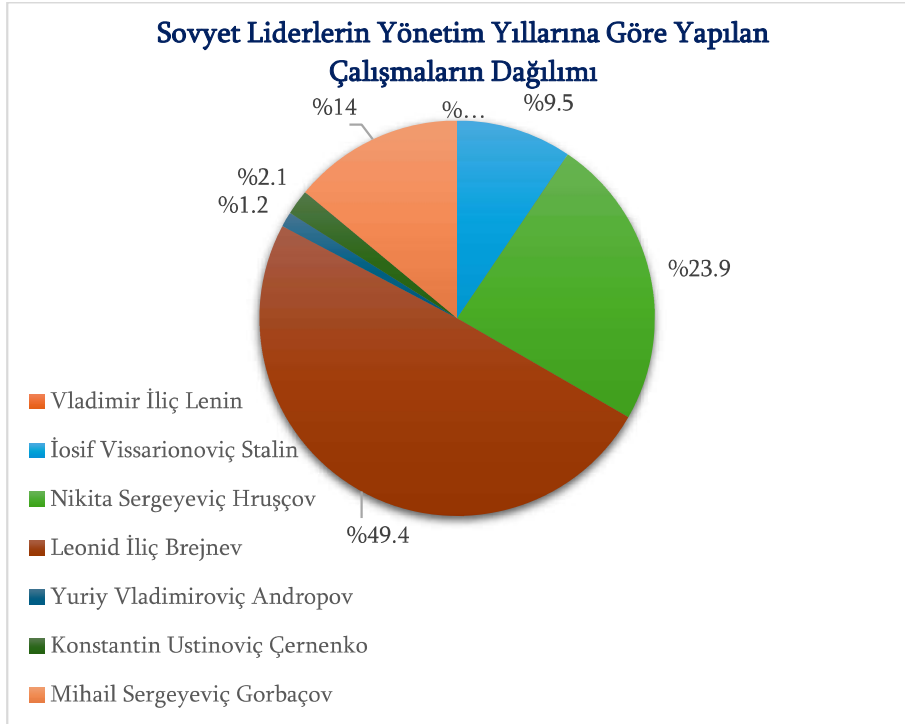
TABLO VE GRAFİK 3**RUS TARİHİNİN DEVİRLERİNE GÖRE YAPILAN ÇALIŞMALARIN DAĞILIMI**

1	Rusya İmparatorluğu	6
2	Sovyetler Birliği	243
3	Rusya Federasyonu	20
Toplam		269

TABLOVE GRAFİK 4
SOVYET LİDERLERİN YÖNETİM YILLARINA GÖRE YAPILAN
ÇALIŞMALARIN SAYISI

1	Vladimir İliç Lenin	1922-1924	0
2	İosif Vissarionoviç Stalin	1924-1953	23
3	Nikita Sergeyeviç Hruşçov	1953-1964	58
4	Leonid İliç Brejnev	1964-1982	120
5	Yuriy Vladimiroviç Andropov	1982-1984	3
6	Konstantin Ustinoviç Çernenko	1984-1985	5
7	Mihail Sergeyeviç Gorbaçov	1985-1991	34
Toplam			243

ENVANTER

А- Произведения Классиков Марксизма-Ленинизма на Курдском Языке (Kürt Dilinde Marksist-Leninist Klasik Eserler)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
1	Ленин, В. И.	О Революции 1905 г. , Эриван, Партиздам ССР Армении, 1933, 28 стр.	Б-2416/49 (Курд. яз.)
	Lenin, V. İ.	1905 Devrimi Üzerine , Erivan, Partizdam SSR Armenii, 1933, 28 sayfa.	Б-2416/49 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
2	Müellifi Yok	“Шараф Чарказович Аширян (1932-2002)”, Восток , 2002, N. 4, с. 221.	J II 807 Nova
	Müellifi Yok	“Şaraf Çarkazoviç Aşiryan (1932-2002)”, Vostok , 2002, N. 4, s. 221.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
3	Милибанд, С. Д.	“Памяти Каната Калашевича Курдоева”, АН ССР, Ин-т Востоковедения, Народы Азии и Африки , 1986, N. 3, с. 215.	J II 807 Nova 1986. N. 3

		Милибанд, С. Д., “Список Основных Научных Трудов К. К. Курдоева”, с. 215-226.	
	Miliband, S. D.	“Kanat Kalaşeviç Kurdoyev Anısına”, AN SSR İn-t Vostokovedeniya, Narodı Azii i Afriki , 1986, N. 3, s. 215. Miliband, S. D., “K. K. Kurdoyev’in Başlıca Bilimsel Eserlerinin Listesi”, s. 215-226.	J II 807 Nova 1986. N. 3

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
4	Курдоев К. К.; Руденко М. Б.	Народы Азии и Африки , 1977, N. 4. с. 247.	J II 807 Nova N. 4. 77
	Kurdoyev, K. K., Rudenko, M. B.	Narodı Azii i Afriki , 1977, N. 4, s. 247.	J II 807 Nova N. 4. 77

**B- География и Этнография Курдов
(Kürtlerin Coğrafyası ve Etnografyası)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
5	خصبأك، شأكر	الأكراد: دراسة جغرافية إثنوغرافية Bağdat, Matbaa-yı Şefik, 1972, 560 str.	O II 27485 (Arap. яз.) 2 adet
	Hasbak, Şakir	Kürtler: Coğrafi ve Etnografik Bir Çalışma , Bağdat, Matbaa-yı Sefik, 1972, 560 sayfa.	O II 27485 (Arapça) 2 adet

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
6	Minorskiy, V. F.	الأكراد، ملاحظات وانطباعات Bağdat, Matbaa-yı Nücum, 1968, 100 str.	O II 25105 (Arap. яз.)
	Minorskiy, V. F.	Kürtler Üzerine Mülahazalar ve İntibalar , Bağdat, Matbaa-yı Nücum, 1968, 100 sayfa.	O II 25105 (Arapça)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
7	Минорский, В. Ф.	Ал-Акрад, Заметки и Впечатления, Этнографический Очерк Русского Путешественника , Багдад, Матьба'ат ал Худжум, 1968.	O II 25105 (Arap. яз.)
	Minorskiy, V. F.	Kürtler, Notlar ve İzlenimler: Rus Bir Gezginin Etnografik	O II 25105 (Arapça)

		Denemesi , Bağdat, en-Nücum Matbaası, 1968.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
8	Акопов Г. Б.	Критическая История Проблемы Происхождения Курдов . Ереван, 1969, 62 стр.	ОБ-3685
	Akopov, G. B.	Kürtlerin Kökeni Probleminin Tenkidî Tarihi , Erivan, 1969, 62 sayfa.	ОБ-3685

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
9	Аристова, Татьяна Фёдоровна	Материальная Культура Курдов XIX- Первой Половины XX в.: Проблема Традиционно-Культурной Общности , АН СССР, Ин-т Этнографии им. Н. Н. Миклухо-Маклая- М. 1990, 231 стр.: 121. ил. Рез: Англ. Библиогр.: с. 209-226.	О II 34503
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	XIX. Yüzyılda ve XX. Yüzyılın İlk Yarısında Kürtlerin Maddî Kültürü: Geleneksel-Kültürel Toplum Sorunu , AN SSSR, İn-t Etnografii im. N. N. Mikluho-Maklaya, Moskova, 1990, 231 sayfa, 121 resim, İngilizce özet, Bibliyografya s. 209-226.	О II 34503

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
10	Богословская, İ. В.	“Традиционный Костюм Курдов Ирана и Ирака (Опыт	О II 35180

		Эстетической Характеристики)” Традиционное Мировоззрение у Народов Передней Азии , М. 1992, с. 145-152.	
	Bogoslovskaya, İ. V.	“İran ve Irak Kürtlerinin Geleneksel Giysileri (Bir Estetik Karakterizasyon Denemesi)”, Traditsionnoye Mirovozzrenniye u Narodov Peredney Azii , Moskova, 1992, s. 145-152.	O II 35180

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
11	Васильева, Е. И.	“Раşад Сабри Раşид, Об Особенностях Курдского Этикета”, Этикет у Народов Передней Азии , М. 1988, с. 127- 147.	O II 33561
	Vasilyeva, Ye. İ.	“Raşad Sabri Raşid, Kürt Görgü Kurallarının Özellikleri Hakkında”, Etiket u Narodov Peredney Azii , Moskova, 1988, s. 127-147.	O II 33561

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
12	Жигалина О. И.	“Западная Историография о Современном Состоянии Курдского Вопросы в Иране (Обзор)”, Историография Ирана Нового и Новешего Времени , М. 1989, с. 44-57.	O II 33490

	Jigalina, O. İ.	“İran’da Kürt Sorununun Güncel Durumu Hakkında Batı Tarihyazımı (Genel Bakış)”, İstoriografiya İrana Novogo i Noveyşego Vremeni , Moskova, 1989, s. 44-57.	O II 33490
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
13	Жигалина О. И.	“Курды и Город”, Восток , 1997, N. 2. c. 158-161.	J II 807 Nova N. 2
	Jigalina, O. İ.	“Kürtler ve Şehir”, Vostok , 1997, N. 2. s. 158-161.	J II 807 Nova N. 2

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
14	Ментешашвили, Альберт Михайлович	Курды: Очерки Общественно-Экономических Отношений, Культуры и Быта , М. 1984, 238 стр. Библиогр: с. 213-220. Указ: с. 214-234.	O II 31140
	Menteşavili, Albert Mihayloviç	Kürtler: Sosyo-Ekonomik İlişkiler, Kültür ve Gündelik Yaşam Üzerine Denemeler , Moskova, 1984, 238 sayfa. Bibliyografya s. 213-220. Dizin s. 214-234.	O II 31140

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
15	Никитин, В.	Курды , Пер. с фр., Вступам и ред. И. О. Фаризова. М. 1964, 432 стр. 10л. ил. Библиогр: 412-427.	O II 32611

	Nikitin, V.	Kürtler , Fransızcadan çeviri, giriş ve redaksiyon: İ. O. Farizov, Moskova, 1964, 432 sayfa, 10 sayfa resim. Bibliyografya s. 412-427.	O II 32611
--	-------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
16	Орбели, Иосиф Абгарович	Фольклор и Быт Мокса: Научное Издание , М. 1982, 144 стр.	O II 30506
	Orbeli, İosif Abgaroviç	Mukus Folkloru ve Yaşamı: Bilimsel Neşriyat , Moskova, 1982, 144 sayfa.	O II 30506

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
17	Тейлор, Ж.	Дневник Путешествия по Армении, Курдистану и Верхней Месопотамии в 1866 Году Д. Тейлора Консула в Курдистане , Перевел Н. Астафьев, Тифлис, 1873, 79 стр. (Материалы по Географии Азиатской Турции)	Квз-ОР p-5
	Taylor, John [George]	Kürdistan Konsolosu J. Taylor’ın 1866 Yılında Ermenistan, Kürdistan ve Yukarı Mezopotamya’ya Yaptığı Seyahatin Günlüğü , Çev. N. Astafyev, Tiflis, 1873, 79 sayfa. (Asyatik Türkiye Coğrafyasına Dair Materyaller)	Квз-ОР p-5

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
18	Barth, Fredrik	Principles of Social Organization in Southern Kurdistan , Oslo, 1953, 146 p. Bibliogr. p. 145-146.	O II 32440 (Анг. яз.)
	Barth, Fredrik	Güney Kürdistan'da Toplumsal Organizasyonun İlkeleri , Oslo, 1953, 146 s. Bibliyografya s. 145-146.	O II 32440 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
19	Ghassemlou, Abdul Rahman	Kurdistan and the Kurds , Prague, 1965, 304 p. Bibliogr. p. 294-296.	O II 24098 (Анг. яз.)
	Ghassemlou, Abdul Rahman	Kürdistan ve Kürtler , Prag, 1965, 304 sayfa. Bibliyografya s. 294-296.	O II 24098 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
20	Hütteroth, Wolf-Dieter	Bergnomaden und Yaylabauern im mittleren kurdischen Taurus , Marburg, Der Geographischen Institutes der Universität Marburg, 1959. 190 s. mit ill und 5 karten mit 3 Deckblättern 1 Karte.	J II 12888 (Немец. яз.)
	Hütteroth, Wolf-Dieter	Orta Toroslarda Kürt Dağ Göçebeleri ve Yaylacılık Yapan Köylüler , Marburg, Der Geographischen Institutes der Universität Marburg, 1959. 190 s. Resimli ve 5 harita, 3 şeffaf kaplama paftası ile 1 harita.	J II 12888 (Almanca)

**C- История Курдов
(Kürtlerin Tarihi)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
21	Müellifi Yok	بيان مجلس قيادة الثورة الحادي عشر من آذار حول حل المسألة الكردية في العراق Bağdat, 1974.	ОБ 4222 (Араб. яз.)
	Müellifi Yok	Devrim Komuta Konseyi'nin Irak'taki Kürt Meselesinin Çözümüne İlişkin 11 Mart Bildirisi , Bağdat, 1974.	ОБ 4222 (Arapça)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
22	Müellifi Yok	الجمهورية العراقية. قوانين وقرارات. قانون الحكم الذاتي لمنطقة كردستان Bağdat, 1974.	ОБ 4213 (Араб. яз.)
	Müellifi Yok	Irak Cumhuriyeti. Kanunlar ve Kararlar. Kürdistan Bölgesi Özerklik Kanunu , Bağdat, 1974.	ОБ 4213 (Arapça)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
23	Müellifi Yok	Разъяснение Высшего Совета Прогрессивного Национально-Патриотического Фронта Ирака Относительно Заявления Политбюро Демократической Партии Курдистана , Bağdat, 1974, 24 стр.	ОБ 4227 (Араб. яз.)

	Müellifi Yok	Irak İlerici Ulusal Vatansever Cephe Yüksek Konseyi'nin, Kürdistan Demokrat Parti Politbürosu'nun Açıklamasına İlişkin Beyanatı , Bağdat, 1974, 24 s.	OB 4227 (Arapça)
--	--------------	--	---------------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
24	خصباك، شاکر	الکرد والمسألة الكردية Bağdat, 1959.	Б-7939-59 (Араб. яз.)
	Hasbak, Şakir	Kürtler ve Kürt Meselesi , Bağdat, 1959.	Б-7939-59 (Arapça)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
25	Авдал, Аминэ	“Патронимия у Курдов Армении в XIX Веке”, Советская Этнография , No. 6, М. 1959, с. 150-152.	J II 24 Nova
	Avdal, Amine	“XIX. Yüzyılda Ermenistan Kürtleri Arasında Soyadları”, Sovetskaya Etnografiya , No. 6, Moskova, 1959, s. 150-152.	J II 24 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
26	Аристова, Татьяна Фёдоровна	“Из Истории Возникновения Современных Курдских Селении в Закавказья”, Советская Этнография , 1962, N. 2, с. 20-30.	J II 24 Nova
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	“Transkafkasya'da Modern Kürt Köylerinin Ortaya Çıkış	J II 24 Nova

		Tarihinden”, Sovetskaya Etnografiya , 1962, N. 2, s. 20-30.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
27	Аристова, Татьяна Фёдоровна	Курды Закавказья , М. 1966, 210 стр.	О II 24112
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	Transkafkasya Kürtleri , Moskova, 1966, 210 sayfa.	О II 24112

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
28	Аристова, Татьяна Фёдоровна	Курды Ирана (Историко-Этнографический Очерк), Автореферат Диссертации , М. 1954, с. 98-104.	J II 79 Nova
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	İran Kürtleri (Tarihî-Etnografik Deneme), Doktora Tezinin Özeti , Moskova, 1954, s. 98-104.	J II 79 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
29	Аристова, Татьяна Фёдоровна	“Опыт Сравнительного Изучения Материальной Культуры Курдов”, Советская Этнография , М. 1970, N. 4, с. 46-53.	J II 24 Nova N-4 70
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	“Kürtlerin Maddî Kültürünün Karşılaştırmalı İncelenmesine Dair Bir Deneme”, Sovetskaya Etnografiya , Moskova, 1970, No. 4, s. 46-53.	J II 24 Nova N-4 70

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
30	Аристова, Татьяна Фёдоровна	“Отражение Этнических Процессов в Традиционно Бытовой Культуре Курдов Азербайджана и Туркмении”, В кн: Этнические Процессы у Национальных Групп Средней Азии и Казахстана , М. 1980, с. 186-201.	Katalog numarası yok
	Aristova, Tatyana Fyodorovna	“Azerbaycan ve Türkmenistan Kürtlerinin Geleneksel Maddî ve Manevî Kültüründe Etnik Süreçlerin Yansıması”, Şu kitabın içinde: Etniçeskiye Protsessı u Natsionalnıh Grupp Sredney Azii i Kazahstana , 1980, s. 186-201.	Katalog numarası yok

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
31	Асратян, М. А.	“Политика Турецких Правящих Кругов по отношению к Курдскому Населению (1924-1939)”, Краткие Сообщения Института Народов Азии, XXX Иран, Турция , М. 1961, с. 120-137.	J II 257 Nova
	Asratyan, M. A.	“Türk İktidar Çevrelerinin Kürt Nüfusuna Yönelik Politikası (1924-1939)”, Kratkiye Sooveçeniya İnstituta Narodov Azii, XXX İran, Turtsiya , Moskova, 1961, s. 120-137.	J II 257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
32	Ариф, М. Х. А.	“Литература на Арабском и Курдском Языках по Этнографии Курдов Ирака (Историографические Заметки)”, Советская Этнография , М. 1975, N. 3, с. 156-163.	J II 24 Nova N. 3-752
	Arif, M. H. A.	“Irak Kürtlerinin Etnografyası Üzerine Arapça ve Kürtçe Literatür (Tarihyazımı Notları)”, Sovetskaya Etnografiya , Moskova, 1975, N. 3, s. 156-163.	J II 24 Nova N. 3-752

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
33	Аширян, Шараф Чарказович	Национально-Демократическое Движение в Иракском Курдистане (1961-1968) , М. 1975, 167 стр.	O I 24607
	Aşiryan, Şaraf Çarkazoviç	Irak Kürdistanı’nda Ulusal-Demokratik Hareket (1961-1968) , Moskova, 1975, 167 sayfa.	O I 24607

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
34	Багиров, А. Г.	“Курдский Вопрос в Сирийско-Иракских Отношениях (60–80-е годы XX века)”, Западная Азия: Этнополитическая Ситуация , М. 1993, с. 200-211.	O II 35311
	Bagirov, A. G.	“Suriye-Irak İlişkilerinde Kürt Sorunu (XX. Yüzyılın 60-80’li Yılları)”, Zapadnaya Aziya:	O II 35311

		Etnopolitiçeskaya Situatsiya, Moskova, 1993, s. 200-211.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
35	Баязиди, Мела Махмуд	Нравы и Обычаи Курдов, М. 1963, 202 стр.	О II 22812
	Bayazidî, Mela Mahmud	Kürtlerin Örf ve Adetleri, Moskova, 1963, 202 sayfa.	О II 22812

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
36	Васильева, Е. И.	“Новое Сочинение по Истории Иранского Курдистана (‘Тарих-и Бани-Ардалан’ Хусрава б. Мухаммада Бани- Ардалана)”, VII Годиçная Научная Сессия ЛО ИВ АН (Краткие Сообщения), М. 1971, с. 11-13.	О II 24293
	Vasilyeva, Ye. İ.	“İran Kürdistanı Tarihi Üzerine Yeni Bir Külliyat (Husrev b. Muhammed Bani-Ardelan’ın ‘Tarih-i Bani-Ardelan’ı)”, VII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN (Kratkiye Soobşçeniya), Moskova, 1971, s. 11-13.	О II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
37	Васильева, Е. И.	“О Жизни и Творчестве Мах Шараф-Ханум Курдистани– Курдской Поэтессы и Историка Первой Половины XIX Века”, Страны и Народы	О II 32032 Т. 13

		Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 122-133.	
	Vasilyeva, Ye. İ.	“XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Yaşamış Kürt Kadın Şaire ve Tarihçi Mah Şeref Hanım Kürdistanı'nın Hayatı ve Eserleri Hakkında”, Stranı i Narodi Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 122-133.	O II 32032 T. 13

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
38	Васильева, Е. И.	“Мусульманский Мистицизм и Племенная Солидарность как Факторы Традиционной Идеологии в Курдском Обществе”, Традиционное Мировоззрение у Народов Передней Азии , М. 1992, с. 133-144.	O II 35180
	Vasilyeva, Ye. İ.	“Kürt Toplumunda Geleneksel İdeolojinin Unsurları Olarak Müslüman Mitisizmi ve Aşiret Dayanışması”, Traditsionnoye Mirovozzreniye u Narodov Peredney Azii , Moskova, 1992, s. 133-144.	O II 35180

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
39	Васильева, Е. И.	“Об Одной Родословной Правителей Курдского	O II 27054

		Племени Думбули”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, VIII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН, М. 1972, с. 12-17.	
	Vasilyeva, Ye. İ.	“Kürt Dünbülî Aşireti Reislerinin Bir Seceresi (Soy Ağacı) Hakkında”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka, VIII Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN, Moskova, 1972, s. 12-17.	O II 27054

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
40	Васильева, Е. И.	“Термины Тайфе, Ашират и Кабиле в Сочинении Шараф-хана Бидлиси ‘Шараф-наме’”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, Л. 1969, с. 6-9.	O II 25543
	Vasilyeva, Ye. İ.	“Şeref Han-ı Bitlisi’nin ‘Şerefname’ Adlı Eserinde Taife, Aşiret ve Kabile Terimleri”, Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka, Leningrad, 1969, s. 6-9.	O II 25543

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
41	Васильева, Е. И.	“Эпизод Борьбы Шаха Аббаса I с Курдским Племенем Мукри”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1970, с. 76-78.	О II 26492
	Vasilyeva, Ye. İ.	“Şah I. Abbas'ın Kürt Mukrî Aşireti ile Mücadelesinden Bir Kesit”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 76-78.	О II 26492

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
42	Вильчевский, О. Л.	Введение в Историю Изучения Курдов , Курс доц. Вильчевского, записан студ. IV к. курдск. ц. т. Авальяни, Л. ЛИФЛИ–Лингфак, 1935, 100 стр.	Крд-390 p-1
	Vilçevskiy, O. L.	Kürt Araştırmaları Tarihine Giriş . Doç. Vilçevskiy'nin dersi, Kürt bölümü 4. sınıf öğrencisi ts. t. Avalyani tarafından kayda geçirilmiştir, Leningrad, LİFLİ–Lingfak, 1935, 100 sayfa.	Крд-390 p-1

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
43	Вильчевский, О. Л.	Курды. Введение в Этнич. Историю Курдского , М. Л. 1961, 166 стр.	X II 844 Nova T. 67
	Vilçevskiy, O. L.	Kürtler. Kürtlerin Etnik Tarihine Giriş , Moskova-Leningrad, 1961, 166 sayfa.	X II 844 Nova T. 67

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
44	Вильчевский, О. Л.	“Экономика Курдской Кочевой Сельскохозяйственной Общины Закавказья и Прилегающих Районов во Второй Половине XIX в.”, Советская Этнография , N. 4-5, 1936, стр. 134-162.	J II 24 Nova
	Vilçevskiy, O. L.	“XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Transkafkasya ve Yakın Bölgelerdeki Kürt Göçebe Tarım Topluluğunun Ekonomisi”, Sovetskaya Etnografiya , N. 4-5, 1936 s. 134-162.	J II 24 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
45	Гасратян, М. А.	“Курдское Восстание 1925 Года: (Восстание Шейха Саида)”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока , Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 40-67.	O II 32032 T. 13
	Gasratyan, M. A.	“1925 Kürt İsyanı: (Şeyh Said İsyanı)”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka , Т. 13:	O II 32032 T. 13

		Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 40-67.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
46	Голдобин, А. М.	“Курдское Демократическое Движение в Ираке на Современном Этапе”, В кн.: Филология и История Стран Зарубежной Азии и Африки , Л. 1967, с. 62-63.	ОБ-2134
	Goldobin, A. M.	“Çağımızda Irak'taki Kürt Demokratik Hareketi”, Şu kitabın içinde: Filologiya i İstoriya Stran Zarubejnoj Azii i Afriki , Leningrad, 1967, s. 62-63.	ОБ-2134

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
47	Гордлевский, В. Л.	“У Сипандагских Курдов, Из Поездки на Кавказский Фронт”, В кн.: Мусульманский Мир , 1917.	Курд-396-23-1
	Gordlevskiy, V. L.	“Süphan Dağı Kürtlerinin Yanında, Kafkas Cephesine Yapılan Bir Geziden”, Şu kitabın içinde: Musulmanskiy Mir , 1917.	Курд-396-23-1

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
48	Демченко, Павел Епифанович	Иракский Курдистан в Огне , М. 1963, 63 стр.	ОБ-1408

	Demçenko, Pavel Yerifanoviç	Irak Kürdistanı Ateşler İçinde, Moskova, 1963, 63 sayfa.	OB-1408
--	-----------------------------------	--	---------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
49	Джалил, Джалиле	Курды Османской Империи в Первой Половине XIX Века, М. 1973.	О I 23755
	Celil, Celile	XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlı İmparatorluğu'nda Kürtler, Moskova, 1973.	О I 23755

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
50	Джалил, Джалиле	“Влияние Идеологии Турецкого Реформаторского Движения на Развитие Общественной Мысли Курдов Османской Империи (На Примере Газеты ‘Курдистан’), Тюркологический Сборник, 1976, М. 1978, с. 54–65.	О II 26405
	Celil, Celile	“Türk Reform Hareketi İdeolojisinin Osmanlı İmparatorluğu Kürtlerinin Toplumsal Düşüncesinin Gelişimi Üzerindeki Etkisi (‘Kürdistan’ Gazetesi Örneğinde), Tyurkologiçeskiy Sbornik, 1976, Moskova, 1978, s. 54–65.	О II 26405

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
51	Джалил, Джалиле	“Из Истории Возникновения Курдской Политической	О II 26405- 1973

		Печати”, Тюркологический Сборник , 1973, М. 1975, с. 162–171.	
	Celil, Celile	“Kürt Siyasi Basınının Ortaya Çıkış Tarihinden”, Туркологи́ческий Сборник , 1973, Moskova, 1975, s. 162–171.	O II 26405-1973

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
52	Джалил, Джалиле	“Курды и Русско-Турецкая Война 1877-1878 гг.”, В сб.: Краткие Сообщения Института Народов Азии, 56, Международные Отношения , М. 1963, с. 54–59.	J II 257 Nova
	Celil, Celile	“Kürtler ve 1877-1878 Rus-Türk Savaşı”, Şu derleme içinde: Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 56, Mejdunarodniye Otnoşeniya , Moskova, 1963, s. 54–59.	J II 257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
53	Джалил, Джалиле	“Первые Курдские Общественно-Политические Организации в Период Младотурецкого Господства”, Тюркологический Сборник , 1973, М. 1975, с. 172–186.	O II 26405
	Celil, Celile	“Jön Türk İktidarı Döneminde İlk Kürt Sosyo-Politik Organizasyonları”,	O II 26405

		Tyurkologiçeskiy Sbornik , 1973, Moskova, 1975, s. 172–186.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
54	Джалил, Джалиле	Восстание Курдов 1880 Года , М. 1966, 132 стр.	O I 21404
	Celil, Celile	1880 Kürt İsyanı , Moskova, 1966, 132 sayfa.	O I 21404

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
55	Джалилов, О. Дж.	“Араратское Восстание Курдов 1930 Года и Его Отражение в Исторических Песнях”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока: XVIII Годиçная Науч. Сессия ЛО ИВ АН СССР, 1983-1984 гг., Ч. 1 , М. 1985, с. 126–134.	O II 31806
	Calilov, Ordihan Casimoviç	“1930 Ararat Kürt İsyanı ve Bunun Tarihî Ezgilere Yansıması”, Pismennıye Pamyatniki i Problemlı İstorii Kulturi Narodov Vostoka: XVIII Godiçnaya Nauç. Sessiya LO İV AN SSSR, 1983-1984, Ç. 1 , Moskova, 1985, s. 126–134.	O II 31806

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
56	Джалилов, О. Дж.	“Восстание 1925 Года в Турецком Курдистане и Его Отражение в Исторических	O II 31806

		Песнях”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока: XVIII Годи́чная Науч. Сессия ЛО ИВ АН СССР, 1983-1984 , Ч. 1, М. 1985, с. 121–126.	
	Calilov, Ordihan Casimoviç	“Türkiye Kürdistanı’nda 1925 İsyanı ve Bunun Tarihî Ezgilere Yansıması”, Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka: XVIII Godiçnaya Nauç. Sessiya LO İV AN SSSR, 1983-1984 , Ç. 1, Moskova 1985, s. 121–126.	O II 31806

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
57	Жигалина, О. И.	“Курды: История и Современность”, Восток , 1995, No. 2, с. 155–159.	J II 807 Nova
	Jigalina, O. İ.	“Tarihte ve Günümüzde Kürtler”, Vostok , 1995, No. 2, s. 155–159.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
58	Жигалина, О. И.	“Национальное Движение Курдов в Иране (1918–1947)”, АН СССР, Ин-т Востоковедения , М. 1988, 166 стр., Библиогр. 162–166.	O I 28388
	Jigalina, O. İ.	“İran'da Kürt Ulusal Hareketi (1918–1947)”, AN SSSR, İn-t Vostokevedeniya , Moskova, 1988,	O I 28388

		166 sayfa, Bibliyografya s. 162–166.	
--	--	--------------------------------------	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
59	Камал, М.	“Курды в Иракском Освободительном Движении 1920 г.”, Народы Азии и Африки , М. 1973, No. 5, стр. 147–150.	J II 807 Nova
	Kamal, M.	“1920 Irak Kurtuluş Hareketinde Kürtler”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1973, No. 5, s. 147–150.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
60	Müellifi Yok	“Персидский Географический Трактат (Рисале) Мухаммада ал-Багдади как Источник для Изучения Курдистана Начала XIX в.”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1978, стр. 48-50.	O II 26492
	Müellifi Yok	“XIX. Yüzyıl Başlarında Kürdistan’ın İncelenmesi İçin Bir Kaynak Olarak Muhammed el-Bağdadî’nin Farsça Coğrafya Risalesi”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturu Narodov Vostoka , Moskova, 1978. s. 48-50.	O II 26492

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
61	Кафтан, Кайкаус Н.	Барзанские Восстания 1900–1945 гг.–Блестящая Страница Национально-Освободительной Борьбы Курдского Народа в Иракском Курдистане , Л. 1963, 18 стр.	ОБ-1506
	Kaftan, Kaykaus N.	1900–1945 Barzanî İsyamları–Irak Kürdistanı’ndaki Kürt Halkının Ulusal Kurtuluş Mücadelesinin Parlak Bir Sayfası , Leningrad, 1963, 18 sayfa.	ОБ-1506

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
62	Колпаков, А.	“Курды Племени Гулан”, Sovetskaya Etnografiya , 1949, No. 4, стр. 178–179.	J II 24 Nova
	Kolpakov, A.	“Golan Aşireti Kürtleri”, Sovetskaya Etnografiya , 1949, No. 4, s. 178–179.	J II 24 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
63	Крупник, И. И.	“Куповецкий, М. С., Курдистанские Евреи в Закавказье”, Краткое Содержание Докладов Среднеазиатско-Кавказских Чтений: Апрель 1986 г. , Л. 1987, с. 5–6.	ОБ 5826
	Krupnik, İ. İ.	“Kupovetskiy, M. S., Transkafkasya’da Kürdistan Yahudileri”, Kratkoye Soderjaniye	ОБ 5826

		Dokladov Srendeziatsko-Kavkazskih Çteniy: Aprel 1986, Leningrad, 1987, s. 5-6.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
64	Курдоев, К. К.	“Зарубежная Курдская Литература о Положении Курдов в СССР”, Ученые Записки ЛГУ 1952 г. Серия Востоковедческих Наук , No. 128, Вып. 3, с. 136-150.	О II 16439
	Kurdoyev, K. K.	“SSCB’deki Kürtlerin Durumu Hakkında Yabancı Kürt Literatürü”, Uçeniye Zapiski LGU 1952, Seriya Vostokovedçeskih Nauk , No. 128, Vıp. 3, s. 136-150.	О II 16439

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
65	Курдоев, К. К.	“Об Одном Толковании Сведений Ксенофонта о Кардухах”, В кн: ‘Иранская Филология’ Краткое Изложение Докладов Научной Конференции, Посвященной 60-Летию Проф. А. Н. Болдырева , М. 1969, с. 25-28.	О II 24879
	Kurdoyev, K. K.	“Ksenofon’un Karduklar Hakkındaki Haberlerinin Bir İzahı Hakkında”, Şu kitabın içinde: ‘İranskaya Filologiya’ Kratkoye İzlojeniye Dokladov Nauçnoy Konferentsii, Posvyaşçennoy 60-	О II 24879

		Letiyu Prof. A. N. Bolireva, Moskova, 1969, s. 25-28.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
66	Курдоев, К. К.	“Труды Амине Авдала (1906-1961) по Курдской Этнографии”, В кн: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1970, стр. 54-56.	О II 26492
	Kurdoyev, K. K.	“Amine Avdal’ın (1906-1961) Kürt Etnografyası Üzerine Çalışmaları”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 54-56.	О II 26492

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
67	Курдоев, К. К.	“Труды П. И. Лерха по Курдоведению”, К Вopросу об Изучении Истории Курдов в России (Очерки по Истории Русского Востоковедения) , Сборник IV, М. 1959, стр. 39-51.	О II 20717
	Kurdoyev, K. K.	“P. İ. Lerch’in Kürdoloji Üzerine Eserleri”, К Voprosu ob İzuçenii İstorii Kurdiv v Rossii (Oçerki po İstorii Russkogo Vostokovedeniya) , Sbornik IV, Moskova, 1959, s. 39-51.	О II 20717

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
68	Курдоев, К. К.	“Фальсификация Истории Курдов в Персидской Буржуазной Историографии”, Ученые Зап. Л. Г. У. № 179 Вост. Фак. Серия Востоковедческих Наук , 1954, Вып. 4, стр. 120-138.	J II 780 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“İran Burjuva Tarihyazımında Kürt Tarihinin Çarpıtılması”, Uçenıye Zap. L. G. U. No. 179, Vost. Fak. Seriya Vostokovedçeskih Nauk , 1954, Vır. 4, s. 120-138.	J II 780 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
69	Курдоев, К. К.	“Хачатур Абовян как Курдовед-Исследователь”, К Вopросу Изучения Истории Курдов в России (Очерки по Истории Русского Востоковедения) , М. 1956, с. 360-381.	O II 18106
	Kurdoyev, K. K.	“Bir Kürdoloji Araştırmacısı Olarak Haçatur Abovyan”, K Voprosu İzuçeniya İstorii Kurdov v Rossii (Oçerki po İstorii Russkogo Vostokovedeniya) , Moskova, 1956, s. 360-381.	O II 18106

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
70	Kolektif	Курдское Движение в Новое и Новейшее Время , М. А. Гасратян,	O II 18106

		Дж. Джалил, О. И. Жигалина и др., М. 1987, 303 стр.	
	Kolektif	Yakın ve Çağdaş Dönemde Kürt Hareketi , М. А. Gasratyan, С. Celil, О. İ. Jigalina ve diğerleri, Moskova, 1987, 303 sayfa.	O II 18106

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
71	Müellifi Yok	“Курды”, Вып. из Жн. мин. Вн. Дел , 1835, No. 2, Т. 15, стр. 455-462.	O II 1778
	Müellifi Yok	“Кürtler”, İçişleri Bakanlığı Dergisi ’nden bölüm, 1835, No. 2, Т. 15, s. 455-462.	O II 1778

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
72	Лазарев, Михаил Семёнович	Курдистан и Курдская Проблема (90-е Годы XIX в.– 1917 г.) , М. 1964, 400 стр.	O II 23048
	Lazarev, Mihail Semyonoviç	Kürdistan ve Kürt Sorunu (XIX. Yüzyılın 90’lı Yılları–1917) , Moskova, 1964, 400 sayfa.	O II 23048

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
73	Лазарев, Михаил Семёнович	“Заметки о Курдоведении (История, Экономика, Политика)”, Народы Азии и Африки , М. 1968, No. 1, с. 158-167.	J II-807 Nova 1968 N.1

	Lazarev, Mihail Semyonoviç	“Kürdoloji Üzerine Notlar (Tarih, Ekonomi, Politika)”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1968, No. 1, s. 158-167.	J II-807 Nova 1968 N.1
--	----------------------------------	--	------------------------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
74	Лазарев, Михаил Семёнович	Курдский Вопрос (1891-1917) , М. 1972, 472 стр.	О II 26827
	Lazarev, Mihail Semyonoviç	Kürt Sorunu (1891-1917) , Moskova, 1972, 472 sayfa.	О II 26827

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
75	Лерх, П.	“Исследования об Иранских Курдах и Их Предках, Северных Халдеях”, Соч. Петра Лерха , С.-Петербург, 1856-1858, 3 кн. Кн. 1. 121 стр. 1856. Кн. 2-3 1857-1858.	О II 701 Крд-42-p-1
	Lerch, Peter	“İran Kürtleri ve Ataları Olan Kuzey Keldanîler Hakkında Araştırmalar”, Soç. Petra Lerha , St. Petersburg, 1856-1858, 3 cilt. 1. kitap, 121 sayfa, 1856, 2.-3. kitap 1857-1858.	О II 701 Крд-42-p-1

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
76	Магдид, Сапан	“О Положении Женщины Печать Курдской Диаспоры в Европе”, Женщины в Культуре Востока: Политика, Искусство ,	О I 30190

		Публицистика , СПб, 1997, с. 64-68.	
	Magdid, Sapan	“Avrupa Kürt Diaspora Basınında Kadının Durumu Üzerine”, Jenşini v Kulture Vostoka: Politika, İskusstvo, Publitsistika , St. Petersburg, 1997, s. 64-68.	O I 30190

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
77	Маккензи, Д. Н.	“Курманджи и Курди и Гурани”, Народы Азии и Африки , М. 1963, No. 1, с. 162-170.	J II 807 Nova
	MacKenzie, D. N.	“Kurmanclar, Kürtler ve Goranîler”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1963, No. 1, s. 162-170.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
78	Марр, Н.	“Еще о Слове ‘Челеби’ (К Вопросу о Культурном Значении Курдской Народности в Истории Передней Азии)”, В кн.: З.В.О.И.Р.А.О. , Т. XX, 1910., стр. 99-152.	Крд-390 DP-21
	Marr, N.	“‘Çelebi’ Kelimesi Hakkında Yeniden (Ön Asya Tarihinde Kürt Halkının Kültürel Önemi Sorunu Üzerine)”, Şu kitabın içinde: Z. V. O. İ. R. A. O. , Т. XX, 1910, s. 99-152.	Крд-390 DP-21

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
79	Мгоян, Шакро Худоевич	“Курдский Национальный Вопрос в Ираке в Новейшее Время”, АН Арм ССР, Ин-т Востоковедения , М. 1991, 322 стр., Библиогр. в примеч. 303- 323.	О II 34630
	Mgoyan, Şakro Hudoyevîç	“Yakın Dönemde Irak'ta Kürt Ulusal Sorunu”, AN Arm SSR, İn-t Vostokovedeniya , Moskova, 1991, 322 sayfa, Bibliyografya notlar bölümünde: s. 303-323.	О II 34630

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
80	Мгоян, Шакро Худоевич	“Некоторые Вопросы Идеологии Курдского Национально- Освободительного Движения на Современном Этапе”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 5-23.	О II 32032 Т. 13
	Mgoyan, Şakro Hudoyevîç	“Kürt Ulusal Kurtuluş Hareketinin Güncel İdeolojisine İlişkin Bazı Sorunlar”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 5- 23.	О II 32032 Т. 13

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
81	Мгоян, Шакро Худоевич	Проблема Национальной Автономии Курдского Народа в	О II 28807

		Иракской Республике (1958-1970 гг.), Ереван, 1977.	
	Mgoyan, Şakro Hudoyevîç	Irak Cumhuriyeti’nde Kürt Halkının Ulusal Özerklik Sorunu (1958-1970), Erivan, 1977.	О II 28807

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
82	Мгоян, Шакро Худоевич	“Социалистические Идеи в Программных Документах Курдских Национально-Демократических Партий Ирака”, Проблемы Советских Арабистов , Кн. 1. Ереван, 1988, с. 40-44.	Katalog numarası yok
	Mgoyan, Şakro Hudoyevîç	“Irak Kürt Ulusal-Demokratik Partilerinin Program Belgelerinde Sosyalist Fikirler”, Problemı Sovetskih Arabistov , 1. Kitap. Erivan, 1988, s. 40-44.	Katalog numarası yok

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
83	Ментешашвили, Альберт Михайлович	Курды: Очерки Обществ.-Экон. Отношений, Культуры и Быта , М. 1984, 238 стр, Библиогр. с. 213-220. Указ. 221-234.	О II 31440
	Menteşaşvili, Albert Mihayloviç	Kürtler: Sosyo-Ekonomik İlişkiler, Kültür ve Gündelik Yaşam Üzerine Denemeler , Moskova, 1984, 238 sayfa, Bibliyografya s. 213-220, Dizin s. 221-234.	О II 31440

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
84	Минорский, В. Ф.	Курды (Заметки и Впечатления) , Петроград, 1915, 43 стр.	Крд-393 p-1
	Minorskiy, V. F.	Kürtler (Notlar ve İzlenimler) , Petrograd, 1915, 43 sayfa.	Крд-393 p-1

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
85	Мусаэлян, Ж. С.	Библиография по Курдоведению: (Начиная с XVI века) , [В 2-х т.], СПб, 1996, Ч. 1, 448 стр., Ч. 2, 449-862 стр.	О I 30127
	Musaelyan, J. S.	Kürdoloji Bibliyografyası: (XVI. Yüzyıldan İtibaren) , [2 Cilt], St. Petersburg, 1996, Ç. 1, 448 sayfa, Ç. 2, s. 449-862.	О I 30127

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
86	Новичев, А. Д.	“К вопросу Феодализма в Турецком Курдистане”, В кн.: Библиография Востока , Вып. 2-4 (1933), Л. 1934, стр. 54-64.	<u>T-OB</u> OB-1
	Noviçev, A. D.	“Türkiye Kürdistanı’nda Feodalizm Sorunu Üzerine”, Şu kitabın içinde: Bibliografiya Vostoka , Vıp. 2-4 (1933), Leningrad, 1934, s. 54-64.	<u>T-OB</u> OB-1

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
87	Петров, Т. М.	“Некоторые Данные для Характеристики Курдов Сенджаби в Иране”, Советская Этнография , 1952 г. № 1, стр. 113-119.	J II 24 Nova
	Petrov, T. M.	“İran'daki Sencabî Kürtlerinin Karakteristik Özelliklerine Dair Bazı Veriler”, Sovetskaya Etnografiya , 1952, No. 1, s. 113-119.	J II 24 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
88	Руденко, М. Б.	Описание Курдских Рукописей Ленинградских Собраний , [Отв. ред. К. К. Курдоев], М. 1961, 126 стр.	О II 21833
	Rudenko, M. B.	Leningrad Koleksiyonlarındaki Kürtçe Elyazmalarının Tasviri , [Otv. Red. K. K. Kurdoyev], Moskova, 1961, 126 sayfa.	О II 21833

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
89	Семёнов, А. А.	Поклонение Сатане у Передне-Азиатских Курдов-Езидов , (Книга I.), Isya Joseph, Devil Worship-The Sacred Books and Traditions of the Yezidis , Boston, 1919 г., Малая 8°, 222 стр., Отд. отт. из Бюллетеня Ср.-Аз. Гос. Ун-та , 1927 г. № 16 стр. 59-80.	Б-4783

	Semyonov, A. A.	Ön Asya Yezidî Kürtlerinde Şeytana Tapınma , (Kitap I), (Isya Joseph, Şeytana Tapma-Yezidîlerin Kutsal Kitapları ve Gelenekleri , Boston, 1919, Küçük 8° format, 222 sayfa, Byulletenya Sr. Az. Gos. Un-ta , 1927, No. 16, s. 59-80'dan ayırmasım.	B-4783
--	-----------------	---	--------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
90	Смирнов, Н. А	Курдская Женщина , М. 1927, 48 стр., 3 илл., (Труженица Востока)	Tr. I. 18.
	Smirnov, N. A.	Kürt Kadını , Moskova, 1927, 48 sayfa, 3 resim, (Trujenitsa Vostoka)	Tr. I. 18.

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
91	Стори, Чарлз Амброуз	Персидская Литература , М. 1972, 693 стр.	О II 26730
	Storey, Charles Ambrose	Fars Edebiyatı , Moskova, 1972, 693 sayfa.	О II 26730

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
92	Халфин, Нафтула Аронович	Борьба за Курдистан (Курдский Вопрос в Междунар. Отношениях XIX в.) , М. 1963, 171 стр., Библиогр. с. 154-162.	О I 20636

	Halfin, Naftula Aronoviç	Kürdistan İçin Mücadele (XIX. Yüzyılın Uluslararası İlişkilerinde Kürt Sorunu) , Moskova, 1963, 171 sayfa, Bibliyografya s. 154-162.	O I 20636
--	--------------------------------	---	-----------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
93	Цветкова, Н. Н.	“К Антропологии Северного Кавказа”, Вестник Ленинградского Университета , 1975, No. 14, Вып. 3, с. 68-72.	J II 78 Nova.
	Tsvetkova, N. N.	“Kuzey Kafkasya Antropolojisi Üzerine”, Vestnik Leningradskogo Universiteta , 1975, No. 14, Vyp. 3, s. 68-72.	J II 78 Nova.

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
94	Чатоев, Х. М.	“Из Истории Русско-Курдских Связей”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 68-92.	O II 32032
	Çatoyev, H. M.	“Rus-Kürt İlişkileri Tarihinden”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 68-92.	O II 32032

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
95	Чатоев, Х. М.	Курды Советской Армении-Ист. Очерк 1920-1940 , Ереван, 1965, с. 154.	O I 21421

	Çatoyev, H. M.	Sovyet Ermenistanı Kürtleri-Tarihî Deneme 1920-1940 , Erivan, 1965, 154 sayfa.	O I 21421
--	----------------	---	-----------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
96	Шараф-хан Бидлиси	Шараф-наме , М. 1967, Т. 1, 619 стр., Библиогр. 546-552, Т. 2, 350 стр.	O II 23878
	Şeref-Han Bitlisi	Şerefnâme , Moskova, 1967, Т. 1, 619 sayfa, Bibliyografya s. 546-552, Т. 2, 350 sayfa.	O II 23878

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
97	Шахбазян, Г. С.	“Курдская Проблема и Ее Внешнеполитические Аспекты”, Региональные Конфликты в Азии и Северной Африке , М. 1997, стр. 75-86.	O I 30136
	Şahbazyan, G. S.	“Kürt Sorunu ve Dış Politikadaki Boyutları”, Regionalniye Konfliktı v Azii i Severnoy Afrike , Moskova, 1997, s. 75-86.	O I 30136

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
98	Юсупова, З. А.	“К Вопросу о Курдском Календаре”, VII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1971, с. 144-146.	O II 24293
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Takvimi Sorunu Üzerine”, VII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya	O II 24293

		LO IV AN, Moskova, 1971, s. 144-146.	
--	--	--------------------------------------	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
99	Arfa, Hasan	The Kurds: An Historical and Political Study , London, 1966, 177 p., Bibliogr. p. 161-163, Index p. 167-177.	O II 32583 (Англ. яз.)
	Arfa, Hasan	Kürtler: Tarihî ve Siyasî Bir İnceleme , Londra, 1966, 177 sayfa, Bibliyografya s. 161-163, Dizin s. 167-177.	O II 32583 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
100	Barb, Heinrich Alfred	Geschichte der Kurdischen Fürstentherrschaft in Bidlis (Aus dem Scherefname, IV Buch) , Wien, 1859.	Крд-392-Н-1 (Немец. яз.)
	Barb, Heinrich Alfred	Bitlis Kürt Emirlerinin İdare Tarihi (Şerefnâme'den, IV. Kitap) , Viyana, 1859.	Крд-392-Н-1 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
101	Barb, Heinrich Alfred	Geschichtliche Skizze der in der Chronik von Scheref behandelten kurdischen Fürstengeschlechter , von prof. Heinrich Alfred Barb, Wien, d. k. k. Hof- und Staatsdr. 1857, 28 стр.	O II 1778 а. л. л. 4 (Немец. яз.)

	Barb, Heinrich Alfred	Şeref'in Vekayinâmesi'nde Ele Alınan Kürt Emirleri Hanedanlarının Tarihî Taslağı , von prof. Heinrich Alfred Barb, Viyana, d. k. k. Hof und Staatsdr. 1857, 28 sayfa.	O II 1778 a. l. l. 4 (Almanca)
--	-----------------------------	--	--------------------------------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
102	Blau, O.	Nachrichten über kurdische Stämme , von dr. O. Blau. [Lpzg], dr. von G. Kreysing, 21 стр.	O II 1778 a. l. l. 10 (Немец. яз.)
	Blau, O.	Kürt Aşiretleri Hakkında Haberler , von Dr. O. Blau, [Leipzig], Dr. von G. Kreysing, 21 sayfa.	O II 1778 a. l. l. 10 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
103	Cholet, [Armand Pierre de]	Arménie, Kurdistan et Mésopotamie , Paris, 1892, 394 стр.	Tr. I 62 (Фран. яз.)
	Cholet, [Armand Pierre de]	Ermenistan, Kürdistan ve Mezopotamya , Paris, 1892, 394 sayfa.	Tr. I 62 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
104	Creagh, James	Armenians, Koords and Turks , In two volumes, Vol. I, II. London, 1880, 303 pp.	W II 2528 W II 2455 (Анг. яз.)
	Creagh, James	Ermeniler, Kürtler ve Türkler , İki cilt, Vol. I, II. Londra, 1880, 303 sayfa.	W II 2528 W II 2455 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
105	Edmonds, C. J.	Kurds, Turks and Arabs: Politics, Travel and Research in North-Eastern Iraq 1919–1925 , by C. J. Edmonds, London, 1957, 457 с., 32 илл., 4 карты.	D II 26694 (Анг. яз.)
	Edmonds, C. J.	Kürtler, Türkler ve Araplar: Kuzey-Doğu Irak'ta Siyaset, Seyahat ve Araştırma 1919–1925 , C. J. Edmonds, Londra, 1957, 457 sayfa, 32 resim, 4 harita.	D II 26694 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
106	Müellifi Yok	La question Kurde. Situation présente et perspectives d'avenir , Baghdad, 1974, 45 p.	ОБ 4421 (Фран. яз.)
	Müellifi Yok	Kürt Sorunu: Mevcut Durum ve Gelecek Perspektifleri , Bağdat, 1974, 45 sayfa.	ОБ 4421 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
107	Hartmann, Martin	Bohtan: eine topographisch-historische Studie , von Martin Hartmann, Berlin, 1896-1897, I. 1896, 60 стр., II. 1897, 164 стр.	Крд-393 Н-1 (Немец. яз.)
	Hartmann, Martin	Botan: Topografik-Tarihsel Bir Tetkik , Berlin, 1896-1897, C. I, 1896, 60 sayfa; C. II 1897, 164 sayfa.	Крд-393 Н-1 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
108	Ivanov, W.	The Truth-Worshippers of Kurdistan: Ahl-i Haqq Texts , Ed. in the original. Leiden, Brill, 1953, XV, 246, 210 p. (The Ismaili Society. Series A. N. 7.).	О II 24550 (Англ. яз.)
	Ivanov, W.	Kürdistan'ın Hakikat Yolcuları: Ehl-i Hak Metinleri , Orijinal dilinde editörlüğü yapılmış baskı. Leiden, Brill, 1953, XV, 246, 210 sayfa. (The İsmaili Society Series A. N. 7.).	О II 24550 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
109	Kovalevsky, É.	Les Kourdes et les Iésides ou les adoreurs du démon , Брюссель, 1890 г., 34 стр.	Б-5732-55 (Фран. яз.)
	Kovalevskiy, É.	Kürtler ve Yezidîler ya da Şeytana Tapanlar , Brüksel, 1890, 34 sayfa.	Б-5732-55 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
110	Krikavova, Adéla	"A Contribution to the Question of the Formation of the Kurdish Nation", Archiv Orientální , 1979, Vol. 47, No. 3, pp. 145-160.	J II 756 Nova (Англ. яз.)
	Krikavova, Adéla	"Kürt Ulusunun Oluşum Sorununa Bir Katkı", Archiv Orientální , 1979, Vol. 47, No. 3, s. 145-160.	J II 756 Nova (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
111	Krikavova, Adéla	“Kurdische Bibliographien”, Archiv Orientální , T. 41, No. 1, Praha, 1973, c. 71-73.	J II 756 Nova (Немец. яз.)
	Krikavova, Adéla	“Kürtçe Bibliyografyalar”, Archiv Orientální , T. 41, No. 1, Prag, 1973, s. 71-73.	J II 756 Nova (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
112	Lerch, Peter	Forschungen über die Kurden und die iranischen Nordchaldäer , I-II Abtheil, Str., 1857-1858 гг., (I – 103 стр. II – ?)	O II 18994 (Немец. яз.)
	Lerch, Peter	Kürtler ve İranlı Kuzey Keldaniler Üzerine Araştırmalar , Bölüm I-II, St. Petersburg, 1857-1858, (I. Bölüm: 103 sayfa, II. Bölüm: ?)	O II 18994 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
113	Lerch, Peter	Forschungen über die Kurden und die iranischen Nordchaldäer , St. Petersburg, 1857.	O II 701 (Немец. яз.)
	Lerch, Peter	Kürtler ve İranlı Kuzey Keldaniler Üzerine Araştırmalar , St. Petersburg, 1857.	O II 701 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
114	Lerch, Peter	“Sur une ballade Kourde, publiée dans le Journal Asiatique”, Tiré du Bull. de l'Acad. imp. des sciences de	O II 1778 a. л. л. 9 (Фран. яз.)

		St. Pétersbourg , T. 1, 480-482, (Вып. из 1859, стр. 25-28).	
	Lerch, Peter	“Journal Asiatique”te Yayımlanan Bir Kürt Baladı Üzerine”, Tiré du Bull. de l’Acad. imp. des sciences de St. Pétersbourg , T. 1, 480-482, (1859 yayımından ikitas, s. 25-28).	O II 1778 a. l. l. 9 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
115	Mokri, Mohammed,	Recherches de Kurdologie, Contribution scientifique aux études iraniennes. Etudes d’ethnographie, de dialectologie, d’histoire et de religion (parues dans les années 1956-1964) , Paris, 1970, 420 p.	O II 27855 (Фран. яз.)
	Mokri, Mohammed	Kürdoloji Tetkikleri, İran Etütlerine Bilimsel Katkı. Etnografya, Diyalektoloji, Tarih ve Din Üzerine Çalışmalar (1956-1964 yılları arasında yayımlananlar) , Paris, 1970, 420 sayfa.	O II 27855 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
116	Nikitine, Basile	Les Kurdes. Etude sociologique et historique , Ouvrage accompagné de 15 cartes et 12 planches. Paris, 1956, 360 p. Bibliographie p. 311-326.	7-2739 (Фран. яз.)
	Nikitine, Basile	Kürtler: Sosyolojik ve Tarihî Bir Etüt , 15 harita ve 12 levha eşliğinde hazırlanmış eser. Paris,	7-2739 (Fransızca)

		1956, 360 sayfa, Bibliyografya s. 311–326.	
--	--	---	--

**D) История Изучения Истории Языка и Литературы Курдов
(Kürt Dili ve Edebiyatı Tarihi İncelemelerinin Tarihi)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
117	Бакаев, Ч. Х.	“История Изучения Курдского Языка в России и СССР”, В кн.: Очерки по Истории Изучения Иранских Языков , М. 1962, с. 100-117.	O I 20156
	Bakayev, Ç. H.	“Rusya ve SSCB’de Kürt Dili Araştırmaları Tarihi”, Şu kitabın içinde: Oçerki po İstorii İzuçeniya Kurdsogo Yazıka v Rossii i SSSR , Moskova, 1962, s. 100-117.	O I 20156

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
118	Вильчевский, О.	“Библиографический Обзор Зарубежных Курдских Печатных Изданий II”, Непериодические издания, стр. 147-181, Иранские Языки I , М.-Л. 1945.	O II 13890
	Vilçevskiy, O.	“Yurtdışındaki Kürtçe Basılı Yayınların Bibliyografik İncelemesi II”, Periyodik Olmayan Yayınlar, s. 147-181, İranskiye Yazıki I , Moskova-Leningrad, 1945.	O II 13890

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
119	Курдоев, К. К.	“Изучение Курдской Литературы в Ираке”, Народы Азии и Африки , М. 1975, No. 2, с. 171-179.	J II 807 Nova.
	Kurdoyev, K. K.	“Irak’ta Kürt Edebiyatı Araştırmaları”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1975, No. 2, s. 171-179.	J II 807 Nova.

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
120	Müellifi Yok	Периодические Издания Стран Азии и Африки по Общественным Наукам , Л. 1982, Кн. 3. Ближний и Средний Восток, Африка. 412 стр.	O I 25832
	Müellifi Yok	Asya ve Afrika Ülkelerinin Sosyal Bilimlerdeki Süreli Yayınları , Leningrad, 1982, Kitap 3: Blijniy i Sredniy Vostok, Afrika, 412 sayfa.	O I 25832

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
121	Мусаэлян, Ж. С.	“Новая Рукопись из Собрания А. Д. Жабы как Источник по Изучению Курдской Культуры”, Петербургское Востоковедение , Вып. 7. СПб, 1995, с. 495-512.	O II 35302
	Musaelyan, J. S.	“Kürt Kültürünün Araştırılmasında Bir Kaynak Olarak A. D. Jaba Koleksiyonu’ndan Yeni Bir	O II 35302

		Elyazması”, Peterburgskoye Vostokovedeniye ”, Vıp. 7, St. Petersburg, 1995, s. 495-512.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
122	Руденко, М. Б.	“Коллекция А. Д. Жабы (Курдские Рукописи)”, Восточный Сборник (الشرقى) Труды II , Л. 1957, стр. 165-184.	О II 18876
	Rudenko, M. B.	“A. D. Jaba Koleksiyonu (Kürtçe Elyazmalar)”, Vostochniy Sbornik (Eş-Şarkî) Trudı II , Leningrad, 1957, s. 165-184.	О II 18876

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
123	Магдид, Сапан	Печать Курдской Диаспоры: История и Современное Состояние , СПб, 1998, 140 стр., Библиогр. с. 133-139.	О I 30228
	Magdid, Sapan	Kürt Diaspora Basını: Tarihî ve Mevcut Durumu , St. Petersburg, 1998, 140 sayfa, Bibliyografya s. 133-139.	О I 30228

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
124	Смирнова, И. А.	“Историко-Диалектологическая Грамматика Курдского Языка”, И. А. Смирнова, К. Р. Эйюби; [РАН, Ин-т Лингв. Исследований; Центр Курдских Исследований], СПб, 1999, 235 стр., Библиогр. с. 228-231.	О II 37834

	Smirnova, İ, A.	“Kürt Dilinin Tarihî-Diyalektolojik Grameri”, İ. A. Smirnova, K. R. Eyyubî; [RAN, İn-t Lingv. İssledovaniy; Tsentr Kurdskih İssledovaniy], St. Petersburg, 1999, 235 sayfa, Bibliyografya s. 228-231.	O II 37834
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
125	Müellifi Yok	International Society Kurdistan, ISK's Kurdistan Bibliography , Ed. Silvio van Rooy and Kees Tamboer, Amsterdam, 1968, N. I. Vol. A., 1968, 329 p.; N. I. Vol. B., 1968, 330-658 p.	Z I 6524 (Анг. яз.)
	Müellifi Yok	Uluslararası Kürdistan Cemiyeti ISK'nin Kürdistan Bibliografyası , Ed. Silvio van Rooy ve Kees Tamboer, Amsterdam, 1968. N. I. Vol. A., 1968, 329 sayfa; N. I. Vol. B. 1968, s. 330-658.	Z I 6524 (İngilizce)

**Е – Литература Курдов
(Kürt Edebiyatı)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
126	Шаро, Атапе	Первое Сияние , Эривань, 1935.	Кур-88-47 (Курд. яз.)
	Şaro, Atare	İlk Parıltı , Erivan, 1935.	Кур-88-47 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
127	Drambjan, R.	Bar bь amre taza. Kьteba xwandьne зьmane kurmanci saba mazьna , Эривань, 1931 г.	Крд-48-6 (Курд. яз.)
	Drambjan, R.	Bar bь amre taza. Kьteba xwandьne зьmane kurmanci saba mazьna , Erivan, 1931.	Крд-48-6 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
128	Afrandьna Awьn	“Topkrna nvisara sekssja Kurmancarax asossiassia nvisareije Flstanije”, Первое Произведение Сборник Произведений Курдской Секции Ассоциации Писателей Армении , Эривань, 1932.	Крд-88-4 (Курд. яз.)
	Afrandьna Awьn	“Topkrna nvisara sekssja Kurmancarax asossiassia nvisareije Flstanije”, Pervoye Proizvedeniye Sbornik	Крд-88-4 (Kürtçe)

		Proizvedeniy Kurdskey Sektsii Assotsiatsii Pisateley Armenii , Erivan, 1932.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
129	Nuri [Hizanî]	Şewqa Sibe (Утренняя Заря) , Эривань, 1934.	Крд-88-3 (Курд. яз.)
	Nuri [Hizanî]	Şewqa Sibe (Şafak Vakti) , Erivan, 1934.	Крд-88-3 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
130	Qazariyan Lazo	Serhatija Çasım , Эривань, 1931. (Казарян Лазо, Рассказ о Курде Джасиме).	Крд-88-1 (Курд. яз.)
	Qazariyan Lazo	Serhatija Çasım , Erivan, 1931. (Kazaryan Lazo, Kürt Casim'in Hikâyesi).	Крд-88-1 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
131	Şamilov, L.	Ko t'ake dasturin , Эривань, 1930. (Шамилов, Л., Лже Отцельник)	Крд-87-1 (Курд. яз.)
	Şamilov, L.	Ko t'ake dasturin , Erivan, 1930. (Şamilov, L., Sahte Münzevî)	Крд-87-1 (Kürtçe)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
132	Xançjan, A.	Altкърна рѐнçsalijê u şêwra fььstane , (Победа Пятилетки и Советская Армения) Эривань, 1933.	Крд-331-2 (Курд. яз.)
	Xançjan, A.	Altкърна рѐнçsalijê u şêwra fььstane , (Beş Yıllık Planın	Крд-331-2 (Kürtçe)

		Zaferi ve Sovyet Ermenistanı), Erivan, 1933.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
133	Анвар, Кадир Мухаммед	“Стихи Жанрово-лирический Цикл в Творчестве Курдского Поэта Маулави (1806-1882)”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока: XVIII Годи́чная Науч. Сессия ЛО ИВ АН СССР, 1983-1984, Ч. 2, 1985, с. 3-7.	О II 31806
	Enver, Kadir Muhammed	“Kürt Şair Mevlevî’nin (1806-1882) Eserlerinde Türsel Lirik Şiir Döngüsü”, Pismenniye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka: XVIII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR, 1983-1984, Ç. 2, 1985, s. 3-7.	О II 31806

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
134	Анвар, Кадир Мухаммед	“Четверостишия (Дубейты) Курдского Поэта Маулави”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, XX Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР, 1985, М. 1986, Ч. II, с. 3-7.	О II 32750

	Enver, Kadir Muhammed	“Kürt Şair Mevlevî’nin Dörtlükleri (Dübeytleri)”, Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka: XX Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR, 1985 , Moskova, 1986, Ç. 2, s. 3-7.	O II 32750
--	-----------------------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
135	Аширян, III. Ч.	“Процесс Внутренней Миграции и Урбанизации в Иранском Курдистане”, В кн: Характерные Черты Социально-Политического Развития Арабских Стран в 1950-1970-е Годы , Ереван, 1980, с. 53-57.	O II 30005
	Aşiryan, Ş. Ç.	“İran Kürdistanı’nda İç Göç ve Kentleşme Süreci”, Şu kitabın içinde: Harakterniye Çertı Sotsialno-Politiçeskogo Razvitiya Arabskih Stran v 1950-1970-e Godı , Erivan, 1980, s. 53-57.	O II 30005

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
136	Müellifi Yok	Двенадцать Всадников Маривана. Новеллы Курд. Писателей , М. 1968.	ОБ-2868
	Müellifi Yok	Marivan’ın On İki Süvarisi-Kürt Yazarların Öyküleri , Moskova, 1968.	ОБ-2868

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
137	Джалил, Джалиле	Дорогами Времени. Стихи и Поэмы , М. 1968, 127 стр.	О I 22118
	Celil, Celile	Zamanın Yollarında: Şiirler ve Poemalar , Moskova, 1968, 127 sayfa.	О I 22118

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
138	Камаль, М.	“К Истории Издания Первой Курдской Газеты”, Народы Азии и Африки , М. 1968, No. 2, с. 161-164.	J II 807 Nova
	Kemal, M.	“İlk Kürt Gazetesinin Yayınlanma Tarihi Üzerine”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1968, No. 2, s. 161-164.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
139	Курдоев, К. К.	“Об Авторстве и Языке Религиозных Книг Курдов XI-XII вв.”, VII Годи́чная Нау́чная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1971, с. 22-24.	О II 24293
	Kurdoyev, K. K.	“XI.-XII. Yüzyıllara Ait Kürtçe Dinî Kitapların Dili ve Yazarları Hakkında”, VII. Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1971, s. 22-24.	О II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
140	Курдоев, К. К.	“Изучение Курдской Литературы в Ираке”, Народы Азии и Африки , 1975, No. 2, с. 171-179.	J II 807 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“Trak'ta Kürt Edebiyatı Çalışmaları”, Narodı Azii i Afriki , 1975, No. 2, s. 171-179.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
141	Мусаэлян, Ж. С.	Курдская Поэма ‘Зембильфрош’ и Ее Фольклорные Версии , М. 1978, 20 стр.	ОБ-4965
	Musaelyan, J. S.	‘Zembilfroş’ Kürt Poeması ve Folklorik Versiyonları , Moskova, 1978, 20 sayfa.	ОБ-4965

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
142	Мусаэлян, Ж. С.	“Поэма ‘Зембильфрош’ в Собрании Курдских Рукописей ГПБ”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, VIII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1972, с. 44-48.	О II 27054
	Musaelyan, J. S.	“Devlet Halk Kütüphanesi (GPB) Kürtçe Elyazmaları Koleksiyonunda ‘Zembilfroş’ Poeması”, Şu kitabın içinde: Pismenniye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturu Narodov	О II 27054

		Vostoka, VIII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO IV AN, Moskova, 1972, s. 44-48.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
143	Рагимова, З. Т.	“Мотивы Национального Просвещения и Национального Единства в Курдской Поэзии”, Вопросы Восточной Филологии , Баку, 1987, с. 158-170.	О I 28120
	Ragimova, Z. T.	“Kürt Şiirinde Ulusal Aydınlanma ve Ulusal Birlik Motifleri”, Voprosı Vostoçnoy Filologii , Bakü, 1987, s. 158-170.	О I 28120

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
144	Руденко, М. Б.	“Автограф ли Рукопись Курдской Поэмы Селима Слеймана ‘Юсуф и Зелиха’”, Письменные Памятники Востока , М. 1977, с. 26-27.	О II 26712
	Rudenko, M. B.	“Selim Süleyman’ın Kürtçe ‘Yusuf ile Zeliha’ Poeması Elyazması Bir Müellif Hattı Mıdır?”, Pismennıye Pamyatniki Vostoka , Moskova, 1977, s. 26-27.	О II 26712

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
145	Руденко, М. Б.	“К Вопросу о Курдской Литературе”, В сб.: Исследования по Истории	О II 20984

		Культуры Народов Востока , М.-Л. 1960, с. 433-440.	
	Rudenko, M. B.	“Kürt Edebiyatı Sorunu Üzerine”, Şu derleme içinde: İssledovaniya po İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova-Leningrad, 1960, s. 433-440.	O II 20984

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
146	Руденко, М. Б.	“К Происхождению Рукописи Персидской Поэтической Версии ‘Бахтиарнаме’”, VII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1971, с. 29-31.	O II 24293
	Rudenko, M. B.	“‘Bahtiyarnâme’nin Farsça Manzum Versiyonunun Elyazmasının Kökeni Üzerine”, VII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1971, s. 29-31.	O II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
147	Руденко, М. Б.	“Курдская Литература XVII Века”, Народы Азии и Африки , М. 1971, No. 3, с. 93-105.	J II 807
	Rudenko, M. B.	“XVII. Yüzyıl Kürt Edebiyatı”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1971, No. 3, s. 93-105.	J II 807

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
148	Руденко, М. Б.	Курдская Обрядовая Поэзия , М. 1982, 152 стр.	О II 30645
	Rudenko, M. B.	Kürt Tören Şiiri , Moskova, 1982, 152 sayfa.	О II 30645

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
149	Руденко, М. Б.	“Неопубликованные Стихи Курдских Поэтов”, В кн.: Восточный Сборник , Вып. 3, М. 1972, с. 111-137.	О II 18876
	Rudenko, M. B.	“Kürt Şairlerin Yayınlanmamış Şiirleri”, Şu kitabın içinde: Vostochny Sbornik , Vyp. 3, Moskova, 1972, s. 111-137.	О II 18876

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
150	Руденко, М. Б. Мамедназаров, А.	“Неопубликованные Стихи, Приписываемые Курдскому Поэту Джафаркули”, В кн.: Эллинистический Ближний Восток, Византия и Иран, История и филология , М. 1967, стр. 197-207.	О II 24776
	Rudenko, M. B. Mamednazarov, A.	“Kürt Şair Caferkuli’ye Atfedilen Yayınlanmamış Şiirler”, Şu kitabın içinde: Ellinistiçeskiy Blijniy Vostok, Vizantiya i İran, İstoriya i Filologiya , Moskova, 1967, s. 197-207.	О II 24776

No	Yazar	Eserin Künyesi	No
151	Руденко, М. Б.	“Новая Рукопись Поэмы Курдского Проекта Селима Слеймана ‘Юсуф и Зелиха’”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1969, с. 29-31.	О II 25543
	Rudenko, M. B.	“Selim Süleyman’ın Kürtçe ‘Yusuf ile Zeliha’ Destanı’nın Yeni Bir Elyazması”, Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1969, s. 29-31.	О II 25543

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
152	Руденко, М. Б.	Поэма Поэта XVII в. Ахмеда Хани ‘Мам и Зин’ , М. 1954, 15 стр.	Б 5219-54
	Rudenko, M. B.	XVII. Yüzyıl Şairi Ahmed-i Hânî'nin ‘Mem u Zîn’ Destanı , Moskova, 1954, 15 sayfa.	Б 5219-54

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
153	Руденко, М. Б.	“Системы Стихосложения в Средневековой Курдской Классической Поэзии на Северном Дialeкте”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1970, с. 120-123.	О II 26492

	Rudenko, M. B.	“Orta Çağ Kürt Klasik Şiirinde Kuzey Lehçesi Vezin Sistemleri”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kultury Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 120-123.	O II 26492
--	----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
154	Руденко, М. Б.	“Функции Глагола گریان (giryan) в Текстах Средневековой Курдской Литературы на Северном Курдской Литературы на Северном Дialecte (Курманджи)”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, VIII Годиçная Научная Сессия ЛО ИВ АН, М. 1972, с. 200-203.	O II 27054
	Rudenko, M. B.	“Kuzey Kürt Edebiyatı’nda Kuzey Lehçesinde (Kurmancî) Orta Çağ Kürt Edebiyatı Metinlerinde گریان (giryan) Fiilinin İşlevleri”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kultury Narodov Vostoka, VIII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1972, s. 200-203.	O II 27054

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
155	Руденко, М. Б.	“Хронограммы в Рукописи Поэмы Селима Слеймана ‘Юсуф и Зелиха’”, Палестинский Сборник, Вып. 21 (84), Ближний Восток и Иран , Л. 1970, с. 68-69.	J II 837 Nova
	Rudenko, M. B.	“Selim Süleyman’ın ‘Yusuf ile Zeliha’ Poeması Elyazmasındaki Zaman Çizelgeleri”, Palestinskiy Sbornik, Vyp. 21 (84), Blizniy Vostok i İran , Leningrad, 1970, s. 68-69.	J II 837 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
156	Факи Тейран	Шейх Сан’ан , Критич. текст, пер., М. Б. Руденко, М. 1965, 159 стр.	O II 23630
	Faki Teyran	Şeyh San’an , Metin tenkidi ve çeviri: M. B. Rudenko, Moskova, 1965, 159 sayfa.	O II 23630

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
157	Фуад Ихсан	“Малоизвестное Стихотворение Хаджи Кайи”, Народы Азии и Африки , М. 1967, No. 2, стр. 136-137.	J II 807 Nova
	Fuad İhsan	“Hacı Kayi’nin Az Bilinen Bir Şiiri”, Narodı Azii i Afriki , Moskova, 1967, No. 2, s. 136-137.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
158	Хазнадар, Маруф	К Истории Курдской Литературы (Конец XIX–Первая Половина XX вв.), Л. 1963, 16 стр.	ОБ-1508
	Haznadar, Maruf	Kürt Edebiyatı Tarihi Üzerine (XIX. Yüzyılın Sonu–XX. Yüzyılın İlk Yarısı), Leningrad, 1963, 16 sayfa.	ОБ-1508

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
159	Хазнадар, Маруф	Очерки Истории Современной Курдской Литературы, М. 1967, 232 стр.	О II 24772
	Haznadar, Maruf	Çağdaş Kürt Edebiyatı Tarihi İncelemeleri, Moskova, 1967, 232 sayfa.	О II 24772

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
160	Хазнадар, Маруф	“Романтическое Направление в Курдской Литературе (Первая Половина XX в.)”, В сб.: Теоретические Проблемы Восточных Литератур, М. 1969, с. 127-132.	О II 25646
	Haznadar, Maruf	“Kürt Edebiyatında Romantik Akım (XX. Yüzyılın İlk Yarısı)”, Şu derleme içinde: Teoretiçeskiye Problemleri Vostoçnıh Literatur, Moskova, 1969, s. 127-132.	О II 25646

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
161	Хайдари Дж.	“Романтизм в Произведениях Шакира Фаттаха”, В кн: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, XIV Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР, 1978 г. М. 1979, с. 222-227.	О II 30048
	Haydarî, C.	“Şakir Fettah’ın Eserlerinde Romantizm”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemlı İstorii Kulturi Narodov Vostoka, XIV Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR, 1978, Moskova, 1979, s. 222-227.	О II 30048

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
162	Хани, Ахмед	Мам и Зин , [поэма] Критич. текст, пер., предисл., [с. 5-32] и указатели М. Б. Руденко, М. 1962, 250 стр. (Общ. Титл. Акад. Наук СССР Ин-т Народов Азии, Памятники Литературы Народов Востока , Тексты–Малая Серия 13)	О II 22408
	Hânî, Ahmed	Mem u Zîn , [Poema] Tenkitli metin, çeviri, önsöz [s. 5-32] ve dizinler: M. B. Rudenko, Moskova, 1962, 250 sayfa. (Obş. Titl. Akad. Nauk SSSR İn-t	О II 22408

		Narodov Azii, Pamyatniki Literaturi Narodov Vostoka , Tekstı-Malaya Seriya 13)	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
163	Харис Битлиси	Лейли и Меджнун , М. 1965, 111 стр.	О I 21112
	Haris Bitlisi	Leyla ve Mecnun , Moskova, 1965, 111 sayfa.	О I 21112

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
164	Шамилов, Араб	ДЫМ-ДЫМ, Повесть , М. 1974, 207 стр.	О I 24033
	Şamilov, Arab	Dımdım, Hikâye , Moskova, 1974, 207 sayfa.	О I 24033

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
165	Эйюби К. Р.	“Два Сборника Стихов Курдского Поэта Ханнара”, В сб.: Вопросы Филологии и Истории Стран Советского и Зарубежного Востока , М. 1961, с. 122-136.	О II 21774
	Eyyubî, K. R.	“Kürt Şair Hannar’ın İki Şiir Derlemesi”, Şu derleme içinde: Voprosı Filologii i İstorii Stran Sovetskogo i Zarubejnogo Vostoka , Moskova, 1961, s. 122-136.	О II 21774

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
166	Эйюби К. Р.	Творчество Современного Прогрессивного Курдского Поэта Ханнара , Л. 1963, 13 стр.	ОБ-1420
	Eyyubî, K. R.	Çağdaş İlerici Kürt Şair Hannar'ın Eserleri , Leningrad, 1963, 13 sayfa.	ОБ-1420

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
167	Charmoy, François Bernard	Chéref-nameh ou Fastes de la Nation Kourde , St.-Pétersbourg, 1868-1873, T. 1. 852 стр.; T. 2. 502 стр.; T. 3. 705 стр.	О II 17189 О II 17343 (Фран. яз.)
	Charmoy, François Bernard	Şerefname veya Kürt Milletinin Tarihi , St. Petersburg, 1868-1873, C. 1, 852 sayfa; C. 2, 502 sayfa; C. 3, 705 sayfa.	О II 17189 О II 17343 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
168	Dorn B.	“An die historisch-philologische classe der Kaiserlichen Academie der wissenschaften” (Отд. из: Mélanges Asiatiques , 1856, T. 2, стр. 617-620.	О I 1778 (Немец. яз.)
	Dorn B.	“İmparatorluk Bilimler Akademisi Tarih ve Filoloji Bölümüne”, Mélanges Asiatiques 'ten ayırbasım, 1856, T. 2, s. 617-620.	О I 1778 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
169	Hadank, Karl	Mundarten der Zâzâ, hauptsächlich aus Siverek und	P II 400 Abt. 3 Bd. 4

		Kor , Bearb. von Karl Hadank, Berlin, 1932, 398 s.	(Немец. яз.)
	Hadank, Karl	Zazacanın Lehçeleri, Özellikle Siverek ve Kor Ağızları , Karl Hadank tarafından hazırlanmıştır. Berlin, 1932, 398 sayfa.	P II 400 Abt. 3 Bd. 4 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
170	Hadank, Karl	Die Mundarten von Khunsâr, Mahallât, Natânz, Nâyin, Sâmnân, Sîvând und Sô-kohrûd , Bearb. von Karl Hadank, Berlin und Leipzig, 1926, 269 сtp.	P II 400 Abt. 3 Bd. 1 (Немец. яз.)
	Hadank, Karl	Hunsar, Mahallat, Natanz, Nain, Semnan, Sivend ve So-Kohrud Lehçeleri , Karl Hadank tarafından hazırlanmıştır. Berlin ve Leipzig, 1926, 269 sayfa.	P II 400 Abt. 3 Bd. 1 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
171	Hommel, Futz	Aufsätze und Abhandlungen zur Kunde der Sprachen, Literaturen und der Geschichten des vorderen Orients , (Seite 1-68), München, 1890.	c-42 4-1 (Немец. яз.)
	Hommel, Futz	Yakın Doğu’nun Dilleri, Edebiyatları ve Tarihinin Tanınmasına Dair Makaleler ve İncelemeler , (Sayfa 1-68) Münih, 1890.	c-42 4-1 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
172	Hartmann, Martin	“Zur Kurdischen Literatur”, Отд. оттиск из Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes , XII Band, стр. 102-112.	Крд-80 н-1. (Немец. яз.)
	Hartmann, Martin	“Kürt Edebiyatı Üzerine”, Wiener Zeitschrift für die Kunde des Morgenlandes ’ten ayırbasım, Band XII, s. 102-112.	Крд-80 н-1. (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
173	Lerch, Peter	“Bericht über eine im auftrage der historisch-philologischen classe der Kaiserlichen Akademie der wissenschaften unternommene reise zu den kriegsgefangen kurden in Roslawl’, im gouvernement Smolensk”, von Peter Lerch, В отд. из: Mélanges Asiatiques , 1856, T. 2, стр. 621-649.	О II 1778 (Немец. яз.)
	Lerch, Peter	“İmparatorluk Bilimler Akademisi Tarih ve Filoloji Bölümü’nün Talimatıyla Smolensk Guberniyası’ndaki Roslavl Şehrinde Bulunan Kürt Savaş Esirlerine Yönelik Gerçekleştirilen Bir Seyahat Hakkında Rapor”, Peter Lerch tarafından, Mélanges Asiatiques ’ten ayırbasım, 1856, T. 2, s. 621-649.	О II 1778 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
174	Lerch, Peter	“Bericht über: “Résumé de l'ouvrage kourde d'Ahmed Effendi Khani, fait et traduit par A. Jaba”, von P. Lerch, Отд. из: Mélanges Asiatiques , 1858, T. 3, стр. 242-255.	О II 1778 (Фран. яз.)
	Lerch, Peter	“Rapor Konusu: Ahmed Hânî Efendi’nin Kürtçe Eserinin Özeti, Derleyen ve Çeviren A. Jaba”, Peter Lerch tarafından, Mélanges Asiatiques , 1858, T. 3, s. 242-255.	О II 1778 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
175	Nikitine, Basile	Kurdish Stories from My Collection	B-5751-55 (Анг. яз.)
	Nikitine, Basile	Koleksiyonumdan Kürtçe Hikâyeler	B-5751-55 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
176	Veliaminof-Zernof, V.	Scheref-nameh ou Histoire des kourdes par Scheref, prince de Bidlis ; publiée pour la première fois, traduite et annotée par V. Veliaminof-Zernof, I-II tom. Stp. 1860-1862. 451 стр.	О II 19000 (Фран. яз.)
	Velyaminov-Zernov, V.	Şerefnâme veya Bitlis Emiri Şeref’in Kürt Tarihi , İlk kez V. Velyaminov-Zernov tarafından yayımlanmış, çevrilmiş ve notlandırılmıştır. Tom I-II, St.	О II 19000 (Fransızca)

		Petersburg, 1860-1862. 451 sayfa.	
--	--	--------------------------------------	--

**F) Фольклор Курдов
(Kürt Folkloru)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
177	Асатрян, Г. С.	“О ‘Брате и Сестре Загробной Жизни’ в Религиозных Верованиях Езидов”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 262-271.	О II 32032
	Asatryan, G. S	“Yezidîlerin Dinî İnançlarında ‘Ahirette Erkek Kardeş ve Kız Kardeş’ Hakkında”, Stranî i Narodî Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 267-271.	О II 32032

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
178	Васильева, Е. И.	“О Жизни и Творчестве Мах Шарафханум Курдистани–Курдской Поэтессы и Историка Первой Половины XIX Века”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 122-133.	О II 32032 Т. 13.
	Vasilyeva, Ye. İ.	“XIX. Yüzyılın İlk Yarısının Kürt Kadın Şairesi ve Tarihçisi Mah Şeref Hanım Kürdistanî'nin	О II 32032 Т. 13.

		Hayatı ve Eserleri Hakkında”, Stranı i Narodı Blijnego Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye, Erivan 1985, s. 122-133.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
179	Джалил, Джалиле	“Героические Песни Курдов-Езидов о Событиях, Связанных с Переселением Их Предков в Россию в 30-х Годах XIX Века”, В кн.: Иранская Филология, Труды Научной Конференции по Иранской Филологии (24-27 Января 1962 г.) ЛГУ, 1964, с. 130-143.	О II 23228
	Celil, Celile	“Atalarının XIX. Yüzyılın 30’lu Yıllarında Rusya’ya Göç Etmesiyle İlişkili Olaylar Üzerine Yezidî Kürtlerin Kahramanlık Ezgileri”, Şu kitabın içinde: İranskaya Filologiya, Trudi Nauçnoy Konferentsii po İranskoy Filologi (24-27 Yanvar 1962) LGU, 1964, s. 130-143.	О II 23228

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
180	Джалилов, Дж.	“Исторические Песни Курдов”, Кунсткамера, Этнографические Тетради , 1997, Вып. 11, с. 82-108.	О II 36315

	Calilov, [Ordihan Casimoviç]	“Kürtlerin Tarihî Ezgileri”, Kunstkamera, Etnografiçeskiye Tetradi , 1997, V1p. 11, s. 82-108.	O II 36315
--	------------------------------------	--	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
181	Джалилов, О. Дж.	“К Изучению Курдских Песен”, VII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1971, с. 86-87.	O II 24293
	Calilov, Ordihan Casimoviç	“Kürt Ezgilerinin İncelenmesi Üzerine”, VII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1971, s. 86-87.	O II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
182	Джалилов, О. Дж.	“К Вопросу о Создателях и Исполнителях Курдских Народных Исторических Песен”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1970, с. 111-113.	O II 26492
	Calilov, Ordihan Casimoviç	“Kürt Halkının Tarihî Ezgilerinin Yaratıcıları ve İcracıları Sorunu Üzerine”, Şu kitabın içinde: Pismenniye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 111- 113.	O II 26492

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
183	Джалилов, О. Дж.	“Курдский Героический Эпос ‘Златорукий Хан’”, В изд.: Краткие Сообщения Института Народов Азии, 67. Иранская Филология , М. 1963, с. 171-177.	J II 257 Nova
	Calilov, Ordihan Casimoviç	“Kürt Kahramanlık Destanı ‘Altın Elli Han’”, Şu yayının içinde: Kratkiye Soobşçeniya İnstitutu Narodov Azii, 67. İranskaya Filologiya , Moskova, 1963, s. 171-177.	J II 257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
184	Джалилов, О. Дж.	Курдский Героический Эпос ‘Златорукий Хан’ (Дым-дым) , М. 1967, 207 стр.	O I 21970
	Calilov, Ordihan Casimoviç	Kürt Kahramanlık Destanı ‘Altın Elli Han’ (Dımdım) , Moskova, 1967, 207 sayfa.	O I 21970

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
185	Джалилов, О. Дж.; Джалил, Дж.	Курдский Фольклор , М. 1978, Кн. 1. 508 стр.	O II 29176
	Calilov, Ordihan Casimoviç; Celil, Celile	Kürt Folkloru , Moskova, 1978, 1. Kitap, 508 sayfa.	O II 29176

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
186	Джауари, Н. А.	“Курдская Музыкальная Фольклористика и Ее Проблемы”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 183-189.	О II 32032 Т. 13.
	Cauari, N. A.	“Kürt Müzik Folkloru ve Problemleri”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 183-189.	О II 32032 Т. 13.

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
187	Мусаэлян, Ж. С.	Замбильфрош: Курд. Поэма и Ее фольклор. Версии , АН СССР, прич. Ж. С. Мусаэлян, М. 1983, 179 стр.	О I 27249
	Musaelyan, J. S.	Zembilfroş: Kürt Poeması ve Folklorik Versiyonları , AN SSSR, Haz. J. S. Musaelyan, Moskova, 1983, 179 sayfa.	О I 27249

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
188	Курдоев, К. К.	“Сборник Курдских Вариантов Эпоса ‘Ростаме Зал’”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, XIV Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР, (Декабрь 1978 г.) , Ч. 1, М. 1979, с. 38-43.	О II 30048

	Kurdoyev, K. K.	“Rüstem-i Zal’ Destanının Kürtçe Varyantları Derlemesi”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka, XIV Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR, (Dekabr 1978), Ç. 1, Moskova, 1979, s. 38-43.	O II 30048
--	-----------------	--	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
189	Müellifi Yok	Курдские Народные Песни из Рукописного Собрания ГПБ Им. М. Е. Салтыкова-Щедрина , Изд. текстов, пер., предисл. и примеч. Ж. С. Мусаэлян, М. 1985, 130 стр.	O II 23818-72
	Müellifi Yok	M. Ye. Saltıkov-Şçedrin Devlet Halk Kütüphanesi (GPB) Elyazmaları Koleksiyonundaki Kürt Halk Ezgileri , Metin, çeviri, önsöz ve notlar: J. S. Musaelyan, Moskova, 1985, 130 sayfa.	O II 23818-72

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
190	Руденко М. Б.	Курдские Народные Сказки , М. 1970, 248 стр.	O I 22932
	Rudenko, M. B.	Kürt Halk Masalları , Moskova, 1970, 248 sayfa.	O I 22932

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
191	Джалилов, О. Дж.;	Курдские Пословицы и Поговорки, На Курдском и	O I 23656

	Джалил, Дж.	Русском языках, М. 1972, 456 стр.	
	Calilov, Ordihan Casimoviç; Celil, Celile	Kürt Atasözleri ve Deyimleri, Kürtçe ve Rusça Dillerinde, Moskova, 1972, 456 sayfa.	O I 23656

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
192	Müellifi Yok	Курдские Сказки, Пер. с Курдского И. Фаризов, М. Руденко, Москва, 1959, 191 стр.	O II 20452
	Müellifi Yok	Kürt Masalları, Kürtçeden çev. İ. Farizov, M. Rudenko, Moskova, 1959, 191 sayfa.	O II 20452

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
193	О. Джалил и др.	Курдские Сказки, Легенды и Предания, М. 1989, 624 стр.	O II 34006
	Ordihan Calilov ve diğerleri	Kürt Masalları, Efsaneleri ve Söylenceleri, Moskova, 1989, 624 sayfa.	O II 34006

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
194	Подгот. Аджие Джинди, отв. ред. Б. А. Карриев	Курдские Эпические Песни-Сказы, М. 1962, 244 стр.	O II 22245
	Наз. Ацие Цинди, Баш Редактор Б. А. Карриев	Kürt Epik Ezgileri-Destanları, Moskova, 1962, 244 sayfa.	O II 22245

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
195	Мусаэлян Ж. С.	Курдская Поэма ‘Замбильфрош’ и Ее Фольклорные Версии , М. 1978, 20 стр.	ОБ-4965
	Musaelyan, J. S.	Kürt Poeması ‘Zembilfroş’ ve Folklorik Versiyonları , Moskova, 1978, 20 sayfa.	ОБ-4965

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
196	Мусаэлян Ж. С.	“Новые Варианты Курдского Народного Сказания ‘Замбильфрош’”, В сб.: История, Культура, Языки Народов Востока , М. 1970, с. 103-108	О II 25537
	Musaelyan, J. S.	“Kürt Halk Hikâyesi ‘Zembilfroş’un Yeni Varyantları”, Şu derleme içinde: İstoriya, Kultura, Yazıki Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 103-108.	О II 25537

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
197	Мусаэлян Ж. С.	“Курдские Народные Песни из Рукописного Собрания ГПБ Им. М. Е. Салтыкова-Щедрина”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1969, с. 98-101.	О II 25543
	Musaelyan, J. S.	“M. Ye. Saltıkov-Şçedrin Devlet Halk Kütüphanesi Elyazmaları Koleksiyonundaki Kürt Halk Ezgileri”, Pismennıye Pamyatniki	О II 25543

		i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1969, s. 98-101.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
198	Мусаэлян Ж. С.	“Курдское Народное Сказание о Геври и Халилбеке (Запись XIX в.)”, Иранская Филология , М. 1969, с. 66-69	О II 24879
	Musaelyan, J. S.	“Gevri ve Halil Bey Üzerine Kürt Halk Hikâyesi (Kayıt XIX. Yüzyıl)”, İranskaya Filologiya , Moskova, 1969, s. 66-69.	О II 24879

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
199	Мусаэлян Ж. С.	“Тематика Курдских Народных Лирических Песен”, XVI Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР , М. 1971, с. 91-94.	О II 24293
	Musaelyan, J. S.	“Lirik Kürt Halk Ezgilerinde Tema”, XVI Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR , Moskova, 1971, s. 91-94.	О II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
200	Мусаэлян Ж. С.	“Некоторые Свадебные Обряды в Курдских Народных Песнях из Рукописного Собрания ГПБ”, Фольклор и Этнография, Обряды и Обрядовый Фольклор , Л. 1974, с. 210-214.	О II 27345

	Musaelyan, J. S.	“Devlet Halk Kütüphanesi Elyazmaları Koleksiyonundaki Kürt Halk Ezgilerinde Bazı Düğün Törenleri”, Folklor i Etnografiya, Obryad i Obryadoviy Folklor , Leningrad, 1974, s. 210-214.	O II 27345
--	------------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
201	Орбели, Иосиф Абгарович	Фольклор и Быт Мокса , М. 1982, 144 с., илл.	O II 30506
	Orbeli, İosif Abgaroviç	Mukus Folkloru ve Yaşamı , Moskova, 1982, 144 sayfa, resimli.	O II 30506

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
202	Руденко, М. Б.	Литературная и Фольклорные Версии Курдской Поэмы Юсуф и Зелиха , АН СССР Ин-т Востоковедения, М. 1986, 22 стр.	O II 32216
	Rudenko, M. B.	Kürt Poeması ‘Yusuf ile Zeliha’nın Edebî ve Folklorik Versiyonları , AN SSSR, İn-t Vostokovedeniya, Moskova, 1986, 22 sayfa.	O II 32216

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
203	Руденко, М. Б.	“Несколько Курдских Похоронных Песен из Собрания Рукописей А. Д.	O II 26712

		Жаба”, Письменные Памятники Востока, Ежегодник 1973 , М. 1979, с. 168-173.	
	Rudenko, M. B.	“A. D. Jaba Elyazmaları Koleksiyonu’ndan Birkaç Kürt Ağıtı”, Pismenniye Pamyatniki Vostoka, Ejegodnik 1973 , Moskova, 1979, s. 168-173.	О II 26712

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
204	Руденко, М. Б.	“Новогодные Обрядовые Празднества у Курдов”, В кн.: Фольклор и Этнография, Обряды и Обрядовый Фольклор , Л. 1974, с. 118-124.	О II 27345
	Rudenko, M. B.	“Kürtlerde Geleneksel Yeni Yıl Kutlamaları”, Şu kitabın içinde: Folklor i Etnografiya, Obryadı i Obryadoviy Folklor , Leningrad, 1974, s. 118-124.	О II 27345

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
205	Руденко, М. Б.	“Похоронные Песни Курдов-Езидов Закавказья”, Палестинский Сборник, Выпуск 21 (84) Ближний Восток и Иран , Л. 1970, с. 70-86.	О II 837
	Rudenko, M. B.	“Transkafkasya Yezidî Kürtlerinin Ağıtları”, Palestinskiy Sbornik, Vypusk 21 (84), Blijniy Vostok i İran , Leningrad, 1970, s. 70-86.	О II 837

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
206	Цукерман, И. И.	“Три Курдские Сказки”, В сб.: Исследования по Истории Культуры Народов Востока , М.-Л. 1960, с. 492-503.	О II 20984
	Tsukerman, İ. İ.	“Üç Kürt Hikâyesi”, Şu derleme içinde: İssledovaniya po İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova-Leningrad, 1960, s. 492-503.	О II 20984

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
207	Шамилов, Араб	Курдские Народные Сказки , М. 1972, 112 стр.	О II 26569
	Şamilov, Arab	Kürt Halk Hikâyeleri , Moskova, 1972, 112 sayfa.	О II 26569

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
208	Mokri, Mohammed	La légende de Bizan-u Manija, Version populaire du sud du Kurdistan; En langue gouranie (Episode du Shahnama, épopée iranienne) , Paris, 1966, 284 p.	7-18459 (Фран. яз.)
	Mokri, Mohammed	Bîjen ile Menîje Destanı: Güney Kürdistan Halk Versiyonu, Goranî Dilinde (İran Epik Şiiri Şehname'den Bir Bölüm) , Paris, 1966, 284 sayfa.	7-18459 (Fransızca)

**G) Курдский Язык
(Kürt Dili)**

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
209	Eş-Şeyh Yusuf Ziyaeddin Paşa el-Halidi'l Makdisî	الكتاب الهدية الحميدية في اللغة الكردية Dersaadet, 1892, 319 стр.	Крд-04 (Араб. яз.)
	Eş-Şeyh Yusuf Ziyaeddin Paşa el-Halidi'l Makdisî	El-Kitabü'l Hediye'ti'l Hamidiye fi'l-Lûgati'l Kürdiyye , Dersaadet, 1892, 319 sayfa.	Крд-04 (Arapça)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
210	Авалиани, Ю. Ю.	“Из Наблюдений над Глагольной Фразеологией Курдского Языка”, В изд.: Краткие Сообщения Института Народов Азии 67. Иранская Филология . М. 1963. с. 22-30	J II 257
	Avaliani, Yu. Yu.	“Kürt Dilinin Fiil Deyimleri Üzerine Gözlemler”, Şu yayının içinde: Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 67, İranskaya Filologiya , Moskova, 1963, s. 22-30.	J II 257

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
211	Авалиани, Ю. Ю.	“К Вопросу об Устойчивых Лексикализованных Глагольных	ОБ-1288

		Сочетаниях с Компонирующим Глаголом Бун”, Изд-во Самарканд. гос. ун-та, 1961, 11 стр. Отд. оттиск из Трудов Самаркандского гос. ун-та им. А. Навои , Новая Серия, Вып. 113, с. 119-129.	
	Avaliani, Yu. Yu.	“Bûn Yardımcı Fiiliyle Kurulan Kalıplaşmış Birleşik Fiiller Sorunu Üzerine”, İzdatelstvo Samarkand Gos. Un-ta, 1961, 11 sayfa. Trudov Samarkandskogo Gos. Un-ta İm. A. Navoy , Novaya Seriya, Vıp. 113'ten ayrībasım, s. 119-129.	ОБ-1288

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
212	Авалиани, Ю. Ю.	Местоимения в Курдском Языке , Л. 1939.	Крд-49 p-2
	Avaliani, Yu. Yu.	Kürtçede Zamirler , Leningrad, 1939.	Крд-49 p-2

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
213	Авалиани, Ю. Ю.	“Некоторые Случаи Глагольной Фразеологии Курдского Языка”, Самарканд. Изд-во Самарканд. гос. ун-та, 1961. 15 стр. Отд. оттиск из Трудов Самаркандского гос. ун-та им. А. Навои , Новая Серия, Вып. 113, с. 85-99.	ОБ-1289
	Avaliani, Yu. Yu.	“Kürt Dilinin Fiil Deyimlerinden Bazı Örnekler”, Semerkant,	ОБ-1289

		İzdatelstvo Samarkand. Gos. Un-ta, 1961, 15 sayfa. Trudov Samarkandskogo Gos. Un-ta İm. A. Navoy , Novaya Seriya, Vır. 113'ten ayribasım, s. 85-99.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
214	Авалиани, Ю. Ю.	“‘Расщепление’ сложного глагола и вопросы переходности-непереходности глаголов в курманджи”, В. кн.: Иранская Филология, Труды Научной Конференции по Иранской Филологии (24-27 Января 1962 г.) , ЛГУ, 1964, с. 76-88.	О II 23228
	Avaliani, Yu. Yu.	“Kurmançîde Birleşik Fiilin ‘Ayrışması’ ve Fiillerin Geçişlilik-Geçişsizlik Sorunu”, Şu kitabın içinde: İranskaya Filologiya, Trudı Nauçnoy Konferentsii po İranskoy Filologii (24-27 Yanvar 1962) , LGU, 1964, s. 76-88.	О II 23228

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
215	Авалиани, Ю. Ю.	“Взаимодействие Способов Образования Видовых Значений в Курдском Языке (Курманджи)”, В сб.: Иранская Филология , Ташкент, 1966, с. 103-114.	О I 24018

	Avaliani, Yu. Yu.	“Kürtçede (Kurmançîde) Görünüş Anlamı Türetme Yöntemlerinin Etkileşimi”, Şu derleme içinde: İranskaya Filologiya , Taşkent, 1966, s. 103-114.	O I 24018
--	-------------------	--	-----------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
216	Бакаев, Черкес Худоевич	Говор Курдов Туркмении (Фонетика, Грамматика, Тексты и Словарь) , М. 1962, 270 стр.	O II 22485
	Bakayev, Çerkes Hudoyevič	Türkmenistan Kürtlerinin Ağzı (Fonetik, Gramer, Metinler ve Sözlük) , Moskova, 1962, 270 sayfa.	O II 22485

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
217	Бакаев, Черкес Худоевич	“К Вопросу о Субъектном и Объектном Спряжении Переходного Глагола в Курдском Языке”, Вопросы Языкознания , No. 4, М. 1960, с. 103-106.	J II 264
	Bakayev, Çerkes Hudoyevič	“Kürtçede Geçişli Fiillerin Öznel ve Nesnel Çekimi Sorunu Üzerine”, Voprosı Yazıkoznaniya , No 4, Moskova, 1960, s. 103-106.	J II 264

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
218	Бакаев, Черкес Худоевич	“Курдский язык”, В. кн.: Языки Народов СССР , Т. 1,	O II 23833

		Индоевропейские Языки , М. 1966, с. 257-280.	
	Bakayev, Çerkes Hudoyeviç	“Kürt Dili”, Şu kitabın içinde: Yazıki Narodov SSSR, T. 1, İndoyevropeyskiye Yazıki, Moskova, 1966, s. 257-280.	O II 23833

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
219	Бакаев, Черкес Худоевич	Курдско-Русский Словарь, Около 14.000 Слов с Приложением Грамматического Очерка Курдского Языка , М. 1957, 619 стр.	O I 18609
	Bakayev, Çerkes Hudoyeviç	Kürtçe-Rusça Sözlük: Yaklaşık 14.000 Kelime ve Kürt Dili Gramer Özeti İlaveli , Moskova, 1957, 619 sayfa.	O I 18609

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
220	Бакаев, Черкес Худоевич	“О Категории Падежа в Курдском Языке”, Иранский Сборник , М. 1987, с. 12-22.	O II 33219
	Bakayev, Çerkes Hudoyeviç	“Kürt Dilinde İsmiñ Hâlleri Kategorisine Dair”, İranskiy Sbornik , Moskova, 1987, s. 12- 22.	O II 33219

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
221	Бакаев, Черкес Худоевич	Язык Азербайджанских Курдов , М. 1965, 283 стр.	О II 23844
	Bakayev, Çerkes Hudoyevich	Azerbaycan Kürtlerinin Dili , Moskova, 1965, 283 sayfa.	О II 23844

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
222	Бакаев, Черкес Худоевич	Язык Курдов СССР, Сравнительн. Характеристика Говоров , М. 1973, 351 стр.	О II 26963
	Bakayev, Çerkes Hudoyevich	SSCB Kürtlerinin Dili, Ağızların Karşılaştırmalı Özellikleri , Moskova, 1973, 351 sayfa.	О II 26963

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
223	Müellifi Yok	Библиография по Курдоведению , М. 1963, 184 стр.	О II 22810
	Müellifi Yok	Kürdoloji Bibliografyası , Moskova, 1963, 184 sayfa.	О II 22810

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
224	Вильчевский, О. Л.	“Вигезимальный Счет в Курдском”, Памяти Академика Н. Я. Марра , М.-Л. 1938, стр. 67-76.	О II 14277
	Vilçevskiy, O. L.	“Kürtçede Yirmili Sayı Sistemi”, Pamyati Akademika N. Ya. Marra , Moskova-Leningrad, 1938, s. 67-76.	О II 14277

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
225	Вильчевский, О. Л.	“Курдский Термин Qālā ‘Рабочий’, ‘Поденщик’”, Язык и Мышление , 1935.	Крд-41-19
	Vilçevskiy, O. L.	“Kürtçe Qālā Terimi: ‘İşçi’, ‘Gündelik İşçi’”, Yazık i Mışleniye , 1935.	Крд-41-19

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
226	Вильчевский, О. Л.	“Лингвистические Материалы по Истории Общественных Форм в Курдистане”, Иранские Языки I , М. 1945, с. 13-30 стр.	О II 13890
	Vilçevskiy, O. L.	“Kürdistan’daki İçtimaî Yapıların Tarihi Üzerine Dilbilimsel Materyaller”, İranskiye Yazıkı I , Moskova, 1945, s. 13-30.	О II 13890

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
227	Вильчевский, О. Л.	"Н. Я. Марр и Курдоведение", Язык и Мышление , Т. VIII, Л. 1936, с. 209-233.	Б 572255
	Vilçevskiy, O. L.	“N. Ya. Marr ve Kürdoloji”, Yazık i Mışleniye , Т. VIII, Leningrad, 1936, s. 209-233.	Б 572255

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
228	Вильчевский, О. Л.	“Первая Всесоюзная Курдоведческая Конференция и Проблема Литературного	Крд-4 6 41-19

		Языка Курдов СССР”, В сб.: Язык и Мышление , 1936, с. 6-7.	
	Vilçevskiy, O. L.	“Birinci Tümbirlik Kürdoloji Konferansı ve SSCB Kürtlerinin Edebî Dil Problemi”, Şu derleme içinde: Yazık i Mışleniye , 1936, s. 6-7.	Крд-46 41-19

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
229	Жигалина, О. И.	“Курдская Проблема в Культурном и Геополитическом Аспекте”, Восток , No. 5, 1999, с. 170-172.	J II 807 Nova
	Jigalina, O. İ.	“Kültürel ve Jeopolitik Açıdan Kürt Sorunu”, Vostok , No. 5, 1999, s. 170-172.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
230	Жигалина, О. И.	“Лекции по Курдоведению в Ягеллонском Университете”, Восток , No. 5, 2001, с. 164-166.	J II 807 Nova
	Jigalina, O. İ.	“Jagiellon Üniversitesi’nde Kürdoloji Üzerine Dersler”, Vostok , No. 5, 2001, s. 164-166.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
231	Курдоев, К. К.	Краткая Грамматика Курдского Языка для III-IV Классов , Ереван, 1949. 157 стр.	O I 14835

	Kurdoyev, K. K.	III.-IV. Sınıflar için Kısa Kürt Dili Grameri , Erivan, 1949, 157 sayfa.	O I 14835
--	-----------------	---	-----------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
232	Kurdoyev, K. K.	Грамматика Курдского Языка (Курманджи), Фонетика, Морфология , Под. ред. М. Н. Боголюбова, М.-Л. 1957, 343 стр.	O II 18844
	Kurdoyev, K. K.	Kürt Dili (Kurmançî) Grameri, Fonetiği, Morfolojisi , Red. M. N. Bogolyubova, Moskova-Leningrad, 1957, 343 sayfa.	O II 18844

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
233	Kurdoyev, K. K.	Грамматика Курдского Языка на Материале Дialectов Курманджи и Сорани , М. 1978, 294 стр.	O II 28800
	Kurdoyev, K. K.	Kurmançî ve Soranî Lehçeleri Materyalleriyle Kürt Dili Grameri , Moskova, 1978, 294 sayfa.	O II 28800

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
234	Kurdoyev, K. K.	“К Вопросам Словообразования в Курдском Языке”, В. кн.: Вопросы Грамматики и Истории Восточных Языков , М.-Л. 1959, с. 109-142.	O II 20045

	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Sözcük Türetimi Sorunu Üzerine”, Voprosi Grammatiki i İstorii Vostoçnih Yazıkov , Moskova-Leningrad, 1959, s. 109-142.	O II 20045
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
235	Курдоев, К. К.	“Категория Рода и Объектная Конструкция в Заза”, В. кн.: Иранское Языкознание (История, Этимология, Типология) К 75 Летию Проф. В. И. Абаева , М. 1976, с. 104-118.	O I 24627
	Kurdoyev, K. K.	“Zazacada Gramatikal Cinsiyet Kategorisi ve Nesne Yapısı”, Şu kitabın içinde: İranskoye Yazıkoznaniye (İstoriya, Etimologiya, Tipologiya) K 75 Letiyu Prof. V. İ. Abayeva , Moskova, 1976, s. 104-118.	O I 24627

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
236	Курдоев, К. К.	“Критика Ошибочных Взглядов на Курдский Язык”, Краткие Сообщения Ин-та Востоковедения АН СССР, Т. XII Языкознание , М. 1955, с. 43-62	J II 257 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Diline Yönelik Hatalı Görüşlerin Eleştirisi”, Kratkiye Soobşçeniya İn-ta	J II 257 Nova

		Vostokovedeniya AN SSSR, T. XII Yazıkoznaniye , Moskova, 1955, s. 43-62.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
237	Курдоев, К. К. Цукерман, И. İ.	“Курдские Тексты”, В. кн.: Иранские Языки II , М.-Л. 1950, с. 29-60.	О II 16027
	Kurdoyev, K. K. Tsukerman, İ.	“Kürtçe Metinler”, Şu kitabın içinde: İranskiye Yazıki II , Moskova-Leningrad, 1950, s. 29-60.	О II 16027

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
238	Курдоев, К. К.	Курдский Язык , М.-Л. 1961, 81 стр.	ОБ-906
	Kurdoyev, K. K.	Kürt Dili , Moskova-Leningrad, 1961, 81 sayfa.	ОБ-906

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
239	Курдоев, К. К. Юсупова, З. А.	Курдско-Русский Словарь (Сорани): Ок. 25.000 Слов , АН СССР, Ин-т Востоковедения, М. 1983, 752 стр.	О II 30894
	Kurdoyev, K. K. Yusupova, Z. A.	Kürtçe-Rusça Sözlük (Sorani): Yaklaşık 25.000 Kelime , AN SSSR, İn-t Vostokovedeniya, Moskova, 1983, 752 sayfa.	О II 30894

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
240	Курдоев, К. К.	“Нумеративные Слова в Курдском Языке”, Краткие Сообщения Института Востоковедения , М. 1956 г., стр. 28-36.	J II 80 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Sayı Sözcükleri”, Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Vostokovedeniya , Moskova, 1956, s. 28-36.	J II 80 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
241	Курдоев, К. К.	“О Значениях и Функциях Суффикса -к (-ака) в Курдском Языке”, В сб.: Исследования по Истории Культуры Народов Востока , М.-Л. 1960, с. 361-368.	О II 20984
	Kurdoyev, K. K.	"Kürt Dilinde -k (-aka) Son Ekinin Anlamları ve İşlevleri Hakkında", Şu derleme içinde: İssledovaniya po İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova-Leningrad, 1960, s. 361-368.	О II 20984

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
242	Курдоев, К. К.	“Об Алфавите Езидских Религиозных Книг”, В. кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока: VIII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1972, с. 196-199.	О II 27054

	Kurdoyev, K. K.	“Yezidî Dinî Kitaplarının Alfabetine Dair”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kultury Narodov Vostoka, VIII Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1972, s. 196-199.	O II 27054
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
243	Курдоев, К. К.	“Объектное и Субъектное Спряжение Переходного Глагола в Курдском Языке (На Материале Диалектов Курманджи и Сорани)”, 25-й Международный Конгресс Востоковедов, Доклады Делегации СССР , М. 1960, 9 с.	ОБ-472
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Geçişli Fiillerin Nesnel ve Öznel Çekimi (Kurmancî ve Soranî Lehçeleri Materyalleriyle)”, 25-y Mejdunarodnyy Kongress Vostokovedov, Doklady Delegatsii SSSR , Moskova, 1960, 9 sayfa.	ОБ-472

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
244	Курдоев, К. К.	“Позиция Союзного Слова в Курдском Языке (К вопросу о Роли Инверсии в Курдском Языке)”, Письменные Памятники и Проблемы	O II 25543

		Истории Культуры Народов Востока , Л. 1969, с. 136-138.	
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Bağlaç Kelimesinin Pozisyonu (Kürt Dilinde Devrik Cümlelerin Rolü Sorununa Dair)”, Pismennıye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1969, s. 136-138.	O II 25543

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
245	Kurdoyev, K. K.	“Развитие Советского Курдоведения”, В изд.: Ученые Записки Института Востоковедения , Том XXV, М. 1960, с. 57-67.	J II-934 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“Sovyet Kürdolojisinin Gelişimi”, Şu yayının içinde: Uçenıye Zapiski İnstituta Vostokovedeniya , Tom XXV, Moskova, 1960, s. 57-67.	J II-934 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
246	Kurdoyev, K. K.	“Собственные Имена в Курдском Языке”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 190-197.	O II 32032 T. 13
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Özel İsimler”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13:	O II 32032 T. 13

		Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 190-197.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
247	Курдоев, К. К.	“Суффиксация в Курдском Языке”, В изд.: Краткие Сообщения Института Народов Азии, 67. Иранская Филология , М. 1963, с. 31-37.	J II-257 Nova
	Kurdoyev, K. K.	“Kürt Dilinde Son Ekler”, Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 67, İranskaya Filologiya , Moskova, 1963, s. 31-37.	J II-257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
248	Джалилов, О. Дж.; Джалил, Дж.	Курдские Пословицы и Поговорки, На Курдском и Русском Языках , Собрали, составили, перевели снабдили примеч. и предисл. Ордихане Джалил и Джалиле Джалил, Отв. ред. Л. И. Пирейко, М. 1972, 456 стр.	O I 23656
	Calilov, Ordihan Casimoviç; Celil, Celile	Kürt Atasözleri ve Deyimleri, Kürtçe ve Rusça Dillerinde , Toplayanlar, derleyenler, çevirenler, notlandıranlar ve önsözü hazırlayanlar: Ordihan Calilov ve Celile Celil, Baş Red. L. İ. Pireyko, Moskova, 1972, 456 sayfa.	O I 23656

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
249	Маруф, А.	“О Словарях Курдского Ученого Гиви Мукриани”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, VIII Годичная Научная Сессия ЛО ИВ АН , М. 1972, с. 171-174.	О II 27054
	Maruf, A.	“Kürt Bilim İnsanı Gîwî Mukriyanî'nin Sözlükleri Hakkında”, Pismennîye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka, VII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN , Moskova, 1972, s. 171-174.	О II 27054

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
250	Миллер, Б. В.	“О Некоторых Проблемах Курдской Фонетики”, В. кн.: Иранские Языки II , М.-Л. 1950, с. 61-77.	О II 16027
	Miller, B. V.	“Kürt Fonetîğinin Bazı Problemlerine Dair”, Şu kitabın içinde: İranskiye Yazıki II , Moskova-Leningrad, 1950, s. 61-77.	О II 16027

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
251	Молчанова, Е. К.	“Ларский Этюд”, Иранское Языкознание: Ежегодник 1981 , М, 1985, с. 108-112	J II 1484
	Molçanova, Ye. K.	“Lar Etütleri”, İranskoye Yazıkoznaniye: Ejegodnik 1981 , Moskova, 1985, s. 108-112	J II 1484

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
252	Нади́ров, Н. А	“Критический Обзор Истории Изучения Курдского Языка (Сравнительно-Исторический Аспект)”, Вестн , No. 1, 1988, с. 52-63	J II 162 Nova
	Nadirov, N. A.	“Kürt Dili Araştırmaları Tarihine Eleştirel Bir Bakış (Karşılaştırmalı-Tarihî Açıdan)”, Vesti , No. 1, 1988, s. 52-63.	J II 162 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
253	Оранский, Иосиф Михайлович	Die neuiranischen Sprachen der Sowjetunion , Übersetzt von W. Winter, Bd. 1-2, The Hague-Paris, Mouton, 1975, 2 T; Bd. 1, 1975, 172 s., Bd. 2, 1975, s. 173-266.	O II 28591 (Немец. яз.)
	Oranskiy, İosif Mihayloviç	Sovyetler Birliği'nin Yeni İranî Dilleri , Çev. W. Winter, Bd. 1-2, The Hague-Paris, Mouton, 1975, 172 s., Bd. 2, 1975, s. 173-266.	O II 28591 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
254	Баскаков, Н. А.	Основные Процессы Внутривидового Развития Иранских и Иберийско-Кавказских Языков , Отв. ред. докт. филол. наук. Н. А. Баскаков, М. 1969, 435 стр.	О II 25734
	Baskakov, N. A.	İran ve İber-Kafkas Dillerinin İç Yapısal Gelişiminin Temel Süreçleri , Baş. Red. Filoloji Doktoru N. A. Baskakov, Moskova, 1969, 435 sayfa.	О II 25734

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
255	Пирейко, Л. А.	“Эргативная Конструкция в Курдском и Талышском Языках: Опыт Сравнительно-Исторической Характеристики”, Краткие Сообщения Института Народов Азии, XXX Иран, Турция , М. 1961, с. 6-94.	J II-257 Nova
	Pireyko, L. A.	“Kürt ve Taliş Dillerinde Ergatif Yapı: Karşılaştırmalı-Tarihî Bir Karakterizasyon Denemesi”, Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, XXX, İran, Turtsiya , Moskova, 1961, s. 6-94.	J II-257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
256	Руденко, М. Б.	“Глагольная Форма ‘geŋya’ в Памятниках Средневековой Курдской Литературы (На	О II 25318

		Северном Диалекте)”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1968, с. 120.	
	Rudenko, M. B.	“Orta Çağ Kürt Edebiyatı Anıtlarında ‘geŕya’ Biçimindeki Fiil (Kuzey Lehçesinde)”, Pismennıye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1968, s. 120.	O II 25318

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
257	Смирнова, И. А.	Историко-Диалектологическая Грамматика Курдского Языка , И. А. Смирнова, К. Р. Эйюби; [РАН, Ин-т Лингв. Исследований; Центр Курдских Исследований], СПб, 1999. 235 стр.	O II 37834
	Smirnova, İ. A.	Kürt Dilinin Tarihî-Diyalektolojik Grameri , İ. A. Smirnova, K. R. Eyyubî, [RAN, İn-t Lingv. İssledovaniy; Tsentr Kurdskih İssledovaniy], St. Petersburg, 1999, 235 sayfa.	O II 37834

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
258	Смирнова, И. А.	“К вопросу Отграничения Слова от Свободного Синтаксического Сочетания (На Материале Сложного	O II 22732

		Глагола Курдского Языка)”, В сб.: Морфологическая Структура Слова в Языках Различных Типов , М.-Л. 1963, с. 283-289.	
	Smirnova, İ. A.	“Kelimenin Serbest Sözdizimsel Birleşikten Ayrılması Sorunu Üzerine (Kürt Dilindeki Birleşik Fiil Materyali Üzerinden)”, Şu derleme içinde: Morfologiçeskaya Struktura Slova v Yazıkah Različnih Tipov , Moskova-Leningrad, 1963, s. 283-289.	O II 22732

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
259	Смирнова, И. А.; Эйюби, К. Р	Курдский Диалект Заза (Дерсим) , Центр Курдских Исследований, М. 1998, 102 стр.	O II 30210
	Smirnova İ. A.; Eyyubî K. R.	Kürtçenin Zaza Lehçesi (Dersim) , Tsentr Kurdskih İssledovaniy, Moskova, 1998, 102 sayfa.	O II 30210

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
260	Смирнова, И. А.	Курдский Диалект Сынджи , СПб, 2001, 104 стр.	O II 37829
	Smirnova, İ. A.	Kürtçenin Sincî Lehçesi , St. Petersburg, 2001, 104 sayfa.	O II 37829

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
261	Смирнова, И. А.	“О Соотношении Глагольных Основ в Курдском Языке (Диалект Сорани)”, В. кн.: Краткие Сообщения Института Народов Азии, 67, Иранская Филология , М. 1963. с. 38-45.	J II 257 Nova
	Smirnova, İ. A.	“Kürt Dilinde (Soranî Lehçesinde) Fiil Gövdeleri Arasındaki Bağlantı Hakkında”, Şu kitabın içinde: Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 67, İranskaya Filologiya , Moskova, 1963, s. 38-45.	J II 257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
262	Смирнова, И. А.	“О Суффиксе -еш в Курдском Языке (Диалект Сорани)”, В сб.: Краткие Сообщения Института Народов Азии, 72, Языкознание , М. 1963, с. 92-101.	J II 257 Nova
	Smirnova, İ. A.	“Kürt Dilinde (Soranî Lehçesinde) -eş Son Eki Hakkında”, Şu derleme içinde: Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 72, Yazıkoznaniye , Moskova, 1963, s. 92-101.	J II 257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
263	Смирнова, И. А.	“О Характере Спряжения Переходных Глаголов в Прошедшем Времени в Курдских Диалектах Центральной Группы”, В. кн.: Эргативная Конструкция Предложения в Языках Различных Типов , Л. 1967, стр. 142-148.	О II 24732
	Smirnova İ. A.	“Orta Gruba Ait Kürt Lehçelerinde Geçmiş Zaman Geçişli Fiil Çekimlerinin Niteliği Hakkında”, Şu kitabın içinde: Ergativnaya Konstruktsiya Predlojeniya v Yazıkah Razlıçnıh Tipov , Leningrad, 1967, s. 142-148.	О II 24732

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
264	Смирнова, И. А.	“Спряжение Переходных Глаголов в Формах Прошедшего Времени в Сорани–Южном Диалекте Курдского Языка”, В. кн.: Иранская Филология, Труды Научной Конференции по Иранской Филологии (24-27 Января 1962 г.) , ЛГУ, 1964. с. 50-56.	О II 23228
	Smirnova İ. A.	“Kürt Dilinin Güney Lehçesi Olan Soranîcede Geçmiş Zaman Biçimlerinde Geçişli Fiil Çekimi”,	О II 23228

		Şu kitanın içinde: İranskaya Filologiya, Trudı Nauçnoy Konferentsii po İranskoy Filologii (24-27 Ocak 1962) , LGU, 1964, s. 50-56.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
265	Смирнова, И.А.; Эйюби, К.	Фонетика Курдского Языка , Л. 1985, 340 стр.	О II 31614
	Smirnova İ. A.; Eyubî, K. R.	Kürt Dilinin Fonetigi , Leningrad, 1985, 340 sayfa.	О II 31614

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
266	Табари, Э.	“Иранский Курдолог и Лингвист Д-р Мохаммад Мокри”, Народы Азии и Африки , No. 1, М. 1971, стр. 223.	J II -807
	Tabari, E.	“İranlı Kürdolog ve Linguist Dr. Muhammed Mukrî”, Narodı Azii i Afriki , No. 1, Moskova, 1971, s. 223.	J II -807

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
267	Хазнадар, Маруф	“К Истории Развития Алфавита Курдского Языка”, Народы Азии и Африки , No. 4, М. 1967, стр. 141-144.	J II 807 Nova
	Haznadar, Maruf	“Kürt Dili Alfabesinin Gelişim Tarihi Üzerine”, Narodı Azii i	J II 807 Nova

		Afriki , No 4, Moskova, 1967, s. 141-144.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
268	Хамоян, М. У.	“К Проблеме Фразеологической Деривации Курдского Языка”, В. кн.: Тезисы Докладов Сов. Делегации на 2-ой Симпозиум Ученых Соц. Стран на Тему: Теоретические Проблемы Языков Азии и Африки (Варшава-Краков 9-16 Ноября 1980 г.) , М. 1980, с. 67-68.	О II 29399
	Hamoyan, M. U.	"Kürtd Dilinde Deyimsel Türetim Problemi Üzerine", Şu kitabın içinde: Tezisi Dokladov Sov. Delegatsii na 2-oy Simpozium Uçenih Sots. Stran na Temu: Teoretiçeskiye Problemi Yazıkov Azii i Afriki, (Varşova-Krakov, 9-16 Kasım 1980) , Moskova, 1980, s. 67-68.	О II 2939

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
269	Хамоян, М. У.	Курдско-Русский Фразеологический Словарь: Содержит ок. 8000 Фразеол , Ереван, 1979, 275 стр.	О II 29653
	Hamoyan, M. U.	Kürtçe-Rusça Deyimler Sözlüğü: Yaklaşık 8000 Deyim , Erivan, 1979, 275 sayfa.	О II 29653

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
270	Хамоян, М. У.	“Морфологические Разряды Фразеологизмов в Современном Курдском Языке”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 198-227.	О II 32032 Т. 13.
	Hamoyan, M. U.	“Çağdaş Kürt Dilinde Deyimlerin Morfolojik Sınıfları”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 198-227.	О II 32032 Т. 13.

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
271	Хамоян, М. У.	Очерки Именной Фразеологии Курдского Языка , Ереван, 1971, 100 стр.	ОБ-4126
	Hamoyan, M. U.	Kürt Dilinin İsim Soylu Deyimleri Üzerine İncelemeler , Erivan, 1971, 100 sayfa.	ОБ-4126

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
272	Цаболов, Р. Л.	“Замечания о Вокализме Заза”, Иранское Языкознание: Ежегодник 1981 , М. 1985, с. 65-70.	J II 1484 Nova
	Tsabолоv, R. L.	“Zazacanın Vokalizmine Dair Notlar”, İranskoye Yazıkoznaniye: Ejegodnik 1981 , Moskova, 1985, s. 65-70.	J II 1484 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
273	Цаболов, Р. Л.	Историческая Грамматика Курдского Языка , М. 1978, 54 стр.	ОБ-5031
	Tsabолоv, R. L.	Kürt Dilinin Tarihî Grameri , Moskova, 1978, 54 sayfa.	ОБ-5031

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
274	Цаболов, Р. Л.	“К Истории Курдских Плавных”, В сб.: Исследования по Восточным Языкам , М. 1973, с. 230-241.	О II 27152
	Tsabолоv, R. L.	“Kürtçedeki Akıcı Ünsüzlerin Tarihi Üzerine”, Şu derleme içinde: İssledovaniya po Vostoçnım Yazıkam , Moskova, 1973, s. 230-241.	О II 27152

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
275	Цаболов, Р. Л.	“К Проблеме Сравнительно-Исторического Изучения Морфологии Иранских Языков (Имя Существительное в Курдском Языке)”, Народы Азии и Африки , No. 4, М. 1976, с. 106-113.	J II 807 Nova
	Tsabолоv, R. L.	“İranî Dillerin Mukayeseli-Tarihî Morfolojik İncelenmesi Problemi Üzerine (Kürt Dilinde İsim)”, Narodı Azii i Afriki , No 4, Moskova, 1976, s. 106-113.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
276	Цаболов, Р. Л.	“Некоторые Вопросы Проблемы Заимствований в Курдском Языке”, Ирано-Афразийские Языковые Контакты , Вып. 2, М. 1991, стр. 109-113.	О II 32741
	Tsabolov, R. L.	“Kürt Dilindeki Alıntı Kelimeler Probleminin Bazı Meseleleri”, İrano-Afraziyskiye Yazıkovıye Kontaktı , Vıp. 2, Moskova, 1991, s. 109-113.	О II 32741

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
277	Цаболов, Р. Л.	“Основы Прошедшего Времени на -t- в Курдском Языке”, В. кн.: Индийская и Иранская Филология, Вопросы Лексикки , М. 1971, с. 146-150.	О II 26119
	Tsabolov, R. L.	"Kürt Dilinde -t- ile Biten Geçmiş Zaman Gövdeleri", Şu kitabın içinde: İndiyskaya i İranskaya Filologiya, Voprosı Leksiki , Moskova, 1971, s. 146-150.	О II 26119

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
278	Цаболов, Р. Л.	“Особенности Изафетной Конструкции в Курдском Языке”, Ирано-Афразийские Языковые Контакты , М. 1987, с. 150-154.	О II 32741
	Tsabolov, R. L.	“Kürt Dilinde İzafet Yapısının Özellikleri”, İrano-Afraziyskiye	О II 32741

		Yazıkoviye Kontaktı , Moskova, 1987, s. 150-154.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
279	Цаболов, Р. Л.	Очерк Исторической Морфологии Курдского Языка , М. 1978, 92 стр.	О II 29146
	Tsabолоv, R. L.	Kürtçenin Tarihî Morfolojisi Üzerine İnceleme , Moskova, 1978, 92 sayfa.	О II 29146

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
280	Цаболов, Р. Л.	Очерк Исторической Фонетики Курдского Языка , М. 1976, 103 стр.	О II 28077
	Tsabолоv, R. L.	Kürt Dilinin Tarihî Fonetigi Üzerine İnceleme , Moskova, 1976, 103 sayfa.	О II 28077

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
281	Цаболов, Р. Л.	“Спирант f в Курдском”, В. кн.: Очерки по Фонологии Восточных Языков , М. 1975, с. 172-177	О II 27832
	Tsabолоv, R. L.	“Kürtçede Sürtünmeli f Ünsüzü”, Şu kitabın içinde: Oçerki po Fonologii Vostoçnih Yazıkov , Moskova, 1975, s. 172-177.	О II 27832

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
282	Цукерман, И. И.	“Вариантность в Языке и Тексте”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1969, с. 158-160.	О II 25543
	Tsukerman, İ. İ.	“Dilde ve Metinde Değişkenlik”, Pismennıye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1969, s. 158-160.	О II 25543

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
283	Цукерман, И. И.	“Теминация Согласных в Хорасанском Курманджи”, VII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН (Краткие Сообщения) , М. 1971, с. 140-144.	О II 24293
	Tsukerman, İ. İ.	“Horasan Kurmancî Dilinde Ünsüz İkizleşmesi”, VII Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN (Kratkiye Soobşçeniya) , Moskova, 1971, s. 140-144.	О II 24293

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
284	Цукерман, И. И.	“Глагольные Окончания в Хорасанском Курманджи (Диахроническая Направленность Вариантов)”, Палестинский Сборник, Вып. 21 (84), 70 г. Ближний Восток и Иран , Л. 1970, с. 114-120.	J II 837 Nova

	Tsukerman, İ. İ.	“Horasan Kurmancî Dilinde Fiil Çekim Ekleri (Varyantların Diyakronik Yönelimi)”, Palestinskiy Sbornik, Vıp. 21 (84), 70 g. Blijniy Vostok i İran , Leningrad, 1970, s. 114-120.	J II 837 Nova
--	---------------------	--	------------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
285	Цукерман, И. И.	“Диахроническая Направленность Вариантов”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1968, с. 124-127.	О II 25318
	Tsukerman, İ. İ.	“Varyantların Diyakronik Yönelimi”, Pismenniye Pamyatniki i Problemi İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1968, s. 124-127.	О II 25318

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
286	Цукерман, И. И.	“К Выделению Понятия Сложной Формы (На Материале Курдского Языка)”, В. кн.: Эллинистический Ближний Восток, Византия и Иран: История и Филология , М. 1967, стр. 137-139.	О II 24776
	Tsukerman, İ. İ.	“Birleşik Form Kavramının Belirlenmesi Üzerine (Kürt Dili Materyallerine İstinaden)”, Şu kitabın içinde: Ellinistiçeskiy	О II 24776

		Blijniy Vostok, Vizantiya i İran: İstoriya i Filologiya , Moskova, 1967, s. 137-139.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
287	Цукерман, И. И.	“К Обоснованию Правила Классификации Некаузативных Глаголов в Курдском Языке”, Проблемы Востоковедения , No. 1, М. 1959, стр. 147-148.	J II 807 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilinde Ettirgen Olmayan Fiillerin Sınıflandırılması Kuralının Gerekçeleri Üzerine”, Problemı Vostokovedeniya , No. 1, Moskova, 1959, s. 147-148.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
288	Цукерман, И. И.	“К Определению Понятия Переходного Глагола в Курдском Языке (Курманджи)”, В. кн.: История и Филология Стран Ближнего Востока , М.-Л. 1964, стр. 39-44.	J II 837 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilinde (Kurmancî) Geçişli Fiil Kavramının Tanımlanması Üzerine”, Şu kitabın içinde: İstoriya i Filologiya Stran Blijnego Vostoka , Moskova-Leningrad, 1964, s. 39-44.	J II 837 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
289	Цукерман, И. И.	“К Уточнению Понятия Пассивно-Объектного Спряжения в Северном Наречии Курдского Языка (Курманджи)”, В. кн.: Палестинский Сборник, Вып. 15 (78), История и Филология Стран Ближнего Востока , М.-Л. 1966, стр. 197-200.	J II 837 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürtçenin Kuzey Lehçesinde (Kurmancî) Edilgen-Nesnel Çekim Kavramının Açıklığa Kavuşturulması Üzerine”, Şu kitabın içinde: Palestinskiy Sbornik, Vyp. 15 (78), İstoriya i Filologiya Stran Blijnego Vostoka , Moskova-Leningrad, 1966, s. 197-200.	J II 837 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
290	Цукерман, И. И.	“К Характеристике Предложений с Тематическим Подлежащим в Курдском Языке”, В кн.: Палестинский Сборник, Вып. 13 (76), Памятники Письменности и Литературы Ближнего Востока , М. 1965. стр. 160-165.	J II 837 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilindeki Tematik Özneli Cümlelerin Karakteristiği Üzerine”, Şu kitabın içinde:	J II 837 Nova

		Palestinskiy Sbornik, Vıp. 13 (76), Pamyatniki Pismennosti i Literaturı Blijnego Vostoka, Moskova, 1965, s. 160-165.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
291	Цукерман, И. И.	“Логическая Структура Курдских Народных Трехстиший”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1968, с. 91-94.	О II 25318
	Tsukerman, İ. İ.	“Üç Mısralı Kürt Halk Formlarının Mantıksal Yapısı”, Pismennıye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturı Narodov Vostoka , Leningrad, 1968, s. 91-94.	О II 25318

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
292	Цукерман, И. И.	“Неопределённый Артикль Множественного Числа в Хорасанском Курманджи”, В кн.: Иранская Филология , М. 1969, с. 107-110.	О II 24879
	Tsukerman, İ. İ.	“Horasan Kurmancî Dilinde Çoğul Belirsizlik Tanımlayıcısı”, Şu kitabın içinde: İranskaya Filologiya , Moskova, 1969, s. 107-110.	О II 24879

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
293	Цукерман, И. И.	“О Генетическом Единстве Показателя Будущего Времени и Показателя Категории Одного в Курдском Языке (Курманджи)”, Проблемы Востоковед , No. 2, М. 1959, стр. 148-155.	J II 807 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilinde (Kurmancî) Gelecek Zaman ile Teklik Kategorisi Belirteçlerinin Genetik Birliğine Dair”, Problemı Vostokoved , No. 2, Moskova 1959, s. 148-155.	J II 807 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
294	Цукерман, И. И.	“О Некоторых Свойствах Вторичной Флексии в Курдском Языке”, Язык и Мышление XI , М.-Л. 1948, стр. 364-375.	О II 15161
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilinde İkincil Fleksiyon Yapıların Bazı Özelliklerine Dair”, Yazık i Mışleniye XI , Moskova-Leningrad, 1948, s. 364-375.	О II 15161

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
295	Цукерман, И. И.	“Очерки Грамматики Курдского Языка” Труды Института Языкознания , Т. VI, М. 1956, 5-56 стр.	О III 1940

	Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dili Grameri İncelemeleri”, Trudi İnstituta Yazıkoznaniya , T. VI, Moskova, 1956, s. 5-56.	O III 1940
--	---------------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
296	Цукерман, И. И.	“Очерки Курдской Грамматики”, В кн.: Иранские Языки II , М.-Л. 1950, с. 78-144.	O II 16027
	Tsukerman, İ. İ.	“Kürtçe Gramer İncelemeleri”, Şu kitabın içinde: İranskiye Yazıki II , Moskova-Leningrad, 1950, s. 78-144.	O II 16027

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
297	Цукерман, И. И.	Очерки Курдской Грамматики, Глагольные Формы Курманджи , М. 1962, 239 стр.	O II 22451
	Tsukerman, İ. İ.	Kürtçe Gramer İncelemeleri, Kurmancî Fiil Biçimleri , Moskova, 1962, 239 sayfa.	O II 22451

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
298	Цукерман, И. И.	“Позиция Ведущего Слова в Контрастных Словосочетаниях”, Палестинский Сборник , Вып. 7 (70), 1962, стр. 159-161.	J II-837 Nova
	Tsukerman, İ. İ.	“Karşıtlık Bildiren Kelime Gruplarında Ana Unsurun Yeri”,	J II-837 Nova

		Palestinskiy Sbornik , Vyp. 7 (70), 1962, s. 159-161.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
299	Цукерман, И. И.	“Посессивное Предложение в Хорасанском Курманджи”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , 1970, с. 169-171.	О II 26492
	Tsukerman, İ. İ.	“Horasan Kurmancisinde İyelik Cümlesi”, Pismennıye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka , 1970, s. 169-171.	О II 26492

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
300	Цукерман, И. И.	Хорасанский Курманджи: Исслед. и Тексты , М. 1986, 270 стр.	О II 31969
	Tsukerman, İ. İ.	Horasan Kurmancisi: Araştırmalar ve Metinler , Moskova, 1986, 270 sayfa.	О II 31969

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
301	Шамилов, А.; Цукерман, И. И.	“К Вопросу о Курдском Беглом Гласном ‘ь’”, Письменность и Революция , Сб. 1, М.-Л. 1933, стр. 179-180.	О II 18873
	Şamilov, A.;	“Kürtçede Kaybolan ‘ь’ Ünlüsü Sorunu Üzerine”, Pismennost i	О II 18873

	Tsukerman, İ. İ.	Revolyutsiya , Sb. 1, Moskova-Leningrad, 1933, s. 179-180.	
--	---------------------	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
302	Шамилов, А.; Цукерман И. И.	“О Проблеме Рода в Курдском Языке”, Письменность и Революция , Сб. 1, М.-Л. 1933, стр. 160-178.	О II 18873
	Şamilov, A.; Tsukerman, İ. İ.	“Kürt Dilinde Cinsiyet Problemine Dair”, Pismennost i Revolyutsiya , Sb. 1, Moskova-Leningrad, 1933, s. 160-178.	О II 18873

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
303	Шкоё Гасан	“Об Одном Примере Социального Множественного в Курманджи, (К Проблеме ‘Язык и Общество’)", Народы Азии и Африки , No. 1, М. 1965, с. 160-162.	J II 807
	Şikoyê Gasan	“Kurmancîde Sosyal Çoğul Unsurunun Bir Örneğine Dair (‘Dil ve Toplum’ Sorunu Üzerine)", Narodı Azii i Afriki , No. 1, Moskova, 1965, s. 160-162.	J II 807

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
304	Эйюби, К.; Смирнова, И. А.	Курдский Диалект Мукри , Л. 1968, 270 стр.	О II 25022

	Eyyubî K. R.; Smirnova İ. A.	Kürtçenin Mukrî Lehçesi , Leningrad, 1968, 270 sayfa.	O II 25022
--	---------------------------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
305	Юсупова, З. А.	“Глагольные Основы в Аврамани (По Тексту Литературного Памятника XIX в.-Дивана Мавлави”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока: XVIII годичная науч. Сессия ЛО ИВ АН СССР 1983-1984, Ч. 2, М. 1985, с. 77-84.	O II 31806
	Yusupova, Z. A.	“Avramanî Lehçesinde Fiil Tabanları (XIX. Yüzyılın Edebî Eseri Mevlevî Divanı Metnine Göre)”, Pismenniye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka: XVIII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR 1983-1984, Ç. 2, Moskova, 1985, s. 77-84.	O II 31806

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
306	Юсупова, З. А.	“Значение Предлога ‘le’ в Курдском Языке (Сорани)”, Индийская и Иранская Филология, Вопросы Грамматики, М. 1976, с. 282-291.	O II 27992

	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinde (Soranî) ‘le’ Edatının Anlamı”, İndiyskaya i İranskaya Filologiya, Voprosi Grammatiki , Moskova, 1976, s. 282-291.	O II 27992
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
307	Юсупова, З. А.	“Изафетное Словосочетание и Сложное Слово”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1968, с. 127-128.	O II 25318
	Yusupova, Z. A.	“İzafet Tamlaması ve Bileşik Kelime”, Pismennyye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1968, s. 127-128.	O II 25318

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
308	Юсупова, З. А.	Курдский Диалект Аврамани (По Материалам “Дивана” Саиди) , СПб, 2000, 151 стр.	O II 37793
	Yusupova, Z. A.	Kürtçenin Avramanî Lehçesi (Seyyîd “Divanı” Materyallerine Göre) , St. Petersburg, 2000, 151 sayfa.	O II 37793

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
309	Юсупова, З. А.	Курдский Диалект Горани по Литературным Памятникам XVIII–XIX вв. , СПб, 1998, 166 стр. Библиогр. с. 160-162.	O II 36953

	Yusupova, Z. A.	XVIII.–XIX. Yüzyıl Edebî Eserlerine Göre Kürtçenin Goranî Lehçesi , St. Petersburg, 1998, 166 sayfa, Bibliyografya s. 160-162.	O II 36953
--	-----------------	---	------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
310	Юсупова, З. А.	“Курдско-Русский Словарь (Южнокурдское Наречие–Сорани)”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , Л. 1969. с. 167-169.	O II 25543
	Yusupova, Z. A.	“Kürtçe-Rusça Sözlük (Güney Kürtçesi Ağzı–Soranî)”, Pismenniye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Leningrad, 1969, s. 167-169.	O II 25543

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
311	Юсупова, З. А.	“О Некоторых Особенности у Потребления Предлогов в Курдском Языке”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока , М. 1970, стр. 171-173.	O II 26492
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinde Ön Edatların Kullanımındaki Bazı Hususlara Dair”, Şu kitabın içinde: Pismenniye Pamyatniki i	O II 26492

		Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 171-173.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
312	Юсупова, З. А.	“Об Одной Изоглоссе Курдского Языка”, Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, XX Годиçная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР (Доклады и Сообщения) 1985, Ч. II, М. 1986, с. 94-97.	О II 32750
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilindeki Bir İzogloss Hakkında”, Pismennıye Pamyatniki i Problemı İstorii Kulturi Narodov Vostoka, XX Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR (Dokladı i Soobşçeniya) 1985, Ç. II, Moskova, 1986, s. 94-97.	О II 32750

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
313	Юсупова, З. А.	“Об Особенности Употребления Предлога ‘bo’ в Южном Наречии Курдского Языка”, В кн.: Иранская Филология , М. 1969, с. 111-113.	О II 24879
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinin Güney Lehçesinde ‘bo’ Edatının Kullanım Özellikleri Hakkında”, Şu kitabın	О II 24879

		içinde: İranskaya Filologiya , Moskova, 1969, s. 111-113.	
--	--	--	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
314	Юсупова, З. А.	“Образцы Текстов на Южном Наречии Курдского Языка”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, VIII Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН , 1972, с. 68-72.	О II 27054
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinin Güney Lehçesinden Metin Örnekleri”, Şu kitabın içinde: Pismennyye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturi Narodov Vostoka, VIII Godiçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR , 1972, s. 68-72.	О II 27054

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
315	Юсупова, З. А.	“Послелог -ewe в Курдском Языке (Диалект Сорани)”, Краткие Сообщения Института Народов Азии, 68, Языкознание , М. 1964, с. 40-47.	J II-257 Nova
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinde (Soranice Lehçesi) -ewe Son Çekim Edatı”, Kratkiye Soobşçeniya İnstituta Narodov Azii, 68, Yazıkoznaniye , Moskova, 1964, s. 40-47.	J II-257 Nova

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
316	Юсупова, З. А.	“Синтаксические Функции Курдских Энклитических Местоимений”, В кн.: Письменные Памятники и Проблемы Истории Культуры Народов Востока, XIV Годи́чная Научная Сессия ЛО ИВ АН СССР 1978 , Ч. II, М. 1979, с. 269-273.	О II 30048
	Yusupova, Z. A.	“Kürtçe Bitişik Zamirlerin Sözdizimsel İşlevleri”, Şu kitabın içinde: Pismennıye Pamyatniki i Problemy İstorii Kulturu Narodov Vostoka, XIV Godıçnaya Nauçnaya Sessiya LO İV AN SSSR 1978 , Ç. 2, Moskova, 1979, s. 269-273.	О II 30048

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
317	Юсупова, З. А.	Сулейманийский Диалект Курдского Языка , М. 1985, 144 стр.	О II 31866
	Yusupova, Z. A.	Kürtçenin Süleymaniye Lehçesi , Moskova, 1985, 144 sayfa.	О II 31866

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
318	Юсупова, З. А.	“Употребление Первичных Предлогов с Местоимённой Энклитикой -ê в Южном Диалекте Курдского Языка”, В сб.: История Культуры, Языки	О II 25537

		Народов Востока , М. 1970, с. 207-209.	
	Yusupova, Z. A.	“Kürt Dilinin Güney Lehçesinde Birincil Ön Edatların -ê Zamir Ekiyle Kullanımı”, Şu derleme içinde: İstoriya Kulturi, Yazıki Narodov Vostoka , Moskova, 1970, s. 207-209.	O II 25537

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
319	Юсупова, З. А.	“Энклитические Местоимения в Структуре Предложения (На Материале Курдского Языка)”, Страны и Народы Ближнего и Среднего Востока, Т. 13: Курдоведение , Ереван, 1985, с. 228-243.	O II 32032
	Yusupova, Z. A.	“Cümle Yapısında Bitişik Zamirler (Kürt Dili Materyallerinde)”, Stranı i Narodı Blijnego i Srednego Vostoka, T. 13: Kurdovedeniye , Erivan, 1985, s. 228-243.	O II 32032

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
320	Garzoni, Maurizio	Grammatica e Vocabolario della Lingua Kurda , Composti dal P. Maurizio Garzoni, Nella stamp. della Sacra Congr. di propaganda fide, Roma, 1787, 288 стр.	O II 1436 (Итал. яз.)
	Garzoni, Maurizio	Kürt Dilinin Grameri ve Söz Varlığı , Peder Maurizio Garzoni	O II 1436 (İtalyanca)

		tarafından hazırlanmıştır. Kutsal Hıristiyan İnancını Yayma Cemiyeti Matbaası, Roma, 1787, 288 sayfa.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
321	Geiger, Wilhelm; Kuhn, Ernst	Grundriss der Iranischen Philologie , Bd. 1, Abt. 2, Strasburg, 1895.	П-42-Н-1 (Немец. яз.)
	Geiger, Wilhelm; Kuhn, Ernst	İran Filolojisi El Kitabı , Bd. 1, Abt. 2, Strasburg, 1895.	П-42-Н-1 (Алманча)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
322	Jaba, M. A.	Dictionnaire kurde-français , Publié par ordre de L'Académie Impériale des Sciences par M. Ferdinand Justi, СПб, 1879, 461 стр.	О II 2000 (Фран. яз.)
	Jaba, M. A.	Kürtçe-Fransızca Sözlük , İmparatorluk Bilimler Akademisi'nin emriyle M. Ferdinand Justi tarafından yayımlanmıştır. St. Petersburg, 1879, 461 sayfa.	О II 2000 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
323	Jaba, M. A.	Recueil de notices et récits kourdes, servant à la connaissance de la langue, de la littérature et des tribus du	О II 19004 (Фран. яз.)

		Kourdistan , réunis et traduits en français par M. Alexandre Jaba, St-Pb. 1860, 128 сtp.	
	Jaba, M. A.	Kürdistan'ın Dilini, Edebiyatını ve Aşiretlerini Tanımaya Yarayan Kürtçe Notlar ve Anlatılar Derlemesi , M. Alexandre Jaba tarafından derlenmiş ve Fransızcaya çevrilmiştir. St. Petersburg, 1860, 128 sayfa.	O II 19004 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
324	Justi, Ferdinand	Kurdische Grammatik , St. Petersburg, 1880.	O II 1510 (Немец. яз.)
	Justi, Ferdinand	Kürtçe Gramer , St. Petersburg, 1880.	O II 1510 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
325	Prym, Eugen; Socin, Albert	Kurdische Sammlungen, Erste Abteilung , St. P. 1887.	Крд-83/М-1 (Немец. яз.)
	Prym, Eugen; Socin, Albert	Kürtçe Metin Derlemeleri, Birinci Kısım , St. Petersburg, 1887.	Крд-83/М-1 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
326	MacKenzie, D. N.	"The Language of the Medians", Bulletin of the School of Oriental and African Studies University of London , 1959, Vol. 22, Part 2, p. 354-356.	J II 630 Nova (Анг. яз.)

	MacKenzie, D. N.	"Medlerin Dili", Bulletin of the School of Oriental and African Studies University of London , 1959, Vol. 22, Part 2, p. 354-356.	J II 630 Nova (İngilizce)
--	---------------------	--	------------------------------

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
327	Makas, Hugo	Kurdische Texte im Kurmanji-Dialekte aus der Gegend von Mardin , Gesammelt, übersetzt, erklärt und mit Anmerkungen versehen von Hugo Makas, 1897-1918-1924, Leningrad, 1926, 136 стр.	O III 2015 (Немец. яз.)
	Makas, Hugo	Mardin Yöresinde Kurmancî Lehçesinde Yazılmış Kürtçe Metinler , Hugo Makas tarafından derlenmiş, çevrilmiş, açıklanmış ve notlarla zenginleştirilmiştir, 1897-1918-1924, Leningrad, 1926, 136 sayfa.	O III 2015 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
328	MacKenzie, D. N.	Kurdish Dialect Studies I , Oxford Univ. Press, London-New York-Toronto, 1961.	6-11436 (Англ. яз.)
	MacKenzie, D. N.	Kürt Lehçe Araştırmaları I , Oxford Univ. Press, London-New York-Toronto, 1961.	6-11436 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
329	Mann, Oscar	Kurdisch-persische Forschungen, Ergebnisse einer von 1901 bis 1903 und 1906 bis 1907 in Persien und der Asiatischen Türkei ausgeführten Forschungsreise von Oscar Mann , Abt 1, 2, 3, 4, Berlin, Reimer, 1909–1910.	P II 400 (Немец. яз.)
	Mann, Oscar	Kürtçe-Farsça Çalışmaları: Oscar Mann'ın 1901-1903 ve 1906-1907 Yılları Arasında İran ve Asya Türkiyesi'nde Gerçekleştirdiği Araştırma Gezisinin Sonuçları , Bölümler 1, 2, 3, 4, Berlin, Reimer, 1909-1910.	P II 400 (Almanca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
330	Minorski, V.	“Mongol Place-Names in Mukri Kurdistan”, Mongolica 4 , Cambridge, 1957, 24 p.–Reprint from BSOAS, 1957, XIX/1, p. 58-81.	5-7011 (Англ. яз.)
	Minorski, V.	“Mukrî Kürdistan'da Moğolca Yer Adları”, Mongolica 4 , Cambridge, 1957, 24 sayfa–BSOAS'tan tekrar basım, 1957, XIX/1, s. 58-81.	5-7011 (İngilizce)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
331	Mokri, Mohammed	La Légende de Bizan-u Manija, Version populaire du sud du Kurdistan , Paris, 1966. 226 стр.	7-18459 (Фран. яз.)
	Mokri, Mohammed	Bîjen ile Menîje Destanı: Güney Kürdistan Halk Versiyonu , Paris, 1966, 226 sayfa.	7-18459 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
332	Mokri, Mohammed	Textes et études religieux, linguistiques et ethnographiques (Langue et civilisation iraniennes) , Paris, 1966.	7-18459 (Фран. яз.)
	Mokri, Mohammed	Dinî, Linguistik ve Etnografik Metinler ve İncelemeler (İran Dili ve Medeniyeti) , Paris, 1966.	7-18459 (Fransızca)

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
333	Reychman, Jan	“Z nieznaných kart orientalistyki polskiej XIX wieku: polscy badacze języka i folkloru Kurdów”, Przegląd Orientalistyczny , No. 1 (69), Warszawa, 1969, c. 49-59.	J II 357 Nova (Польс. Яз.)
	Reychman, Jan	“XIX. Yüzyıl Polonya Şarkiyatçılığının Bilinmeyen Sayfalarından: Kürtlerin Dilini ve Folklorunu Araştıran Polonyalı Âlimler”, Przegląd	J II 357 Nova (Lehçe)

		Orientalistyczny , No. 1 (69), Varşova, 1969, s. 49-59.	
--	--	---	--

No	Yazar	Eserin Künyesi	Katalog No
334	Wahby, Taufiq; Edmonds, C. J.	A Kurdish-English Dictionary , Oxford, 1966, 179 p.	7-15993 (Анг. яз.)
	Wahby, Taufiq; Edmonds, C. J.	Kürtçe-İngilizce Sözlük , Oxford, 1966, 179 sayfa.	7-15993 (İngilizce)

RUSYA'DA KÜRDOLLOJİ ÇALIŞMALARI

St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi
Kürdoloji Kütüphanesi Envanteri

2009 yılında bir doktora öğrencisi, Rusya Hükûmet bursuyla gittiği St. Petersburg'da, Şarkiyat Fakültesi'nin Çarlık döneminden kalma kütüphanesine girer. Kapalı raf usûlünün uygulandığı bu kütüphanenin eski ahşap kartotek sandıklarında Kiril harfleriyle yazılmış bibliyografya kartları üzerinde iki asırdır sürdürülen bir çalışmanın izleri vardır: Kürdoloji.

Zikredilen bibliyografya kartlarını satır satır, sabırla not eden Serkan Acar, kısa sürede üç yüz otuz dört adet kitap ve makalenin künyesini kaydeder. Ortaya çıkan tablo çarpıcıdır: Rusya İmparatorluğu tarafından başlatılan, Sovyetler Birliği döneminde doruk noktasına ulaşan Kürdoloji çalışmaları, bölge jeopolitiğini etkileyen emperyal bir projenin akademik ayağı olarak yıllarca sürdürülmüş; ancak Türkiye'deki akademik, bürokratik ve stratejik çevreler bu birikimden büyük ölçüde habersiz kalmıştır.

St. Petersburg Devlet Üniversitesi Şarkiyat Fakültesi Kürdoloji Kütüphanesi'nin ilk kez yayımlanan bu kapsamlı envanteri, yalnızca bir bibliyografya çalışması değil; Rusça ve Kiril alfabesi engeliyle karşılaşan araştırmacılar için bir başvuru eseri, Türkler ile Kürtlerin arasını açmaya yönelik dezenformasyon faaliyetlerinin bilimsel kisvesini gözler önüne seren bir vesika ve Rus şarkiyat mekteplerinde Türkoloji ile Kürdolojinin nasıl iç içe geliştiğini gözler önüne seren bir rehberdir.

Merhum Ahsen Batur'un anısına ithaf edilen bu eser, iki asırlık bir akademik mirası ilk kez sistemli biçimde Türkçe okurun erişimine sunuyor.

SERKAN ACAR

-KaraM-

ISBN 978-625-96090-9-6